

MISLI S DUNAVА

ДУМКИ З ДУНАЮ

Vukovar - Вуковар
2015.

Герб Руснацох у РГ

Застава Руснацох у РГ

MISLI S DUNAVA

Ljetopis Saveza Rusina Republike Hrvatske

17

ДУМКИ З ДУНАЮ

Літопис Союзу Русинох Републики Горватской

VUKOVAR – ВУКОВАР
2015.

Misli s Dunava – Думки з Дунаю

Nakladnik – Видава

Savez Rusina Republike Hrvatske
Союз Русинох Републики Горватской

Za nakladnika – За видавателя

Dubravka Rašljanin – Дубравка Рашиянин

Urednica – Редакторка

Vera Pavlović – Вера Павлович

Uredništvo – Редакция

Ahnetka Balatinac, Ksenija Ljikar, Vera Pavlović i Danijel Vašaš
Агнетка Балатинац, Ксения Лікар, Вера Павлович и Даниел Вашаш

Lektori – Лекторе

Marija Vulić (rusinski jezik) i Andreja Magoč (hrvatski jezik)
Мария Вулич (русский язык) и Андрея Магоч (хорватский язык)

Fotografije – Фотографии – Фотографии

Ahnetka Balatinac, Zvonko Kostelnik, Vera Pavlović,
autori tekstova i arhiv “Nove dumke”

Агнетка Балатинац, Звонко Костелник, Вера Павлович,
авторе текстох и архива „Новей думки”

Naslovna stranica – Насловни бок

Zvonko Kostelnik: Muzej vučedolske kulture
Звонко Костелник: Музей вучедолской культуры

Posljednja stranica – Остатнї бок

Zvonko Kostelnik: Pozornica 30. manifestacije Mikluševci
Звонко Костелник: Бина 30. культурней манифестаций Миклошевци

Grafička priprema – Графичка приготовка

Željko Debeljuh – Желько Дебелюх

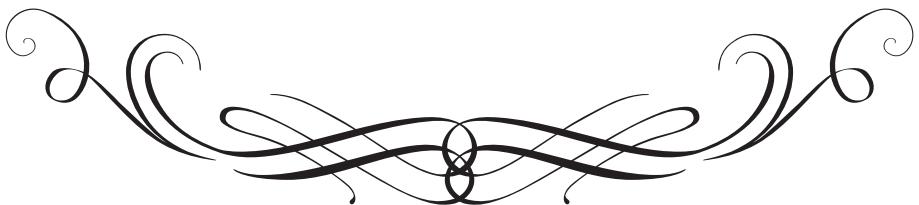
Tisk – Друкарная

Tiskara Soldo Vukovar – Друкарня Солдо Вуковар

Tiskanje potpomaže – Друковане помага

Savjet za nacionalne manjine Republike Hrvatske
Совит за национални меншини Републики Горватской

ISBN 978-953-7767-07-5

Društvo i politika

Дружтво и политика

Виберанки за членох радох и представительох националних меншинох на уровню јединкох локалней и подручнай (регионалней) самоуправи у Републици Горватскай

У Републики Горватскай нєт велью Руснацох, та ше скоро шицки Руснаци медзисобно познаю

По проценту, найвеџей вибераочох вишло у општини Томповци (Микловиц), 27,47% и у Осечко-Бараньской жупаниї (27,03 %)

Внедзелю, 31. мая 2015. року, у Р. Горватскай отримані меншински виберанки за членох радох и представительох националних меншинох на уровню јединкох локалней и подручнай (регионалней) самоуправи.

Розписані були вкупно 314 вибори и то 74 у жупаниых и Городу Загребу (котри ма статус жупаниї), 140 по городах и 100 по општинах.

Руснаци вибирали членох радох у Вуковарско-сримской жупаниї, Городу Вуковару, та општинах Богдановци и Томповци, а представительох у Осечко-Бараньской жупаниї и Городу Загребу, котри у тим случаю ма статус жупаниї.

Вовторок, 2. юния, державне виберанкове повереніцтво обявело службови результаты виберанкох. Приношиме результаты як выбрали Руснаци:

Од вкупно 1240 вибераочох на уровню Вуковарско-сримской жупаниї, гласували 190 вибераоче (15,32 %).

До Ради рускай националней меншини Вуковарско-сримской жупаниї выбраны:

1. Борис Бучко, 74 гласи
2. Йоаким Ерделі, 74
3. Ана Бучко, 72
4. Зденко Бурчак, 69
5. Томислав Рац, 69
6. Даниел Вашаш, 66
7. Мийо Шайтош, 65
8. Деян Лікар, 62
9. Звонко Костелник, 60
10. Марияна Джуджар, 59
11. Михайло Голик, 57
12. Петар Киш, 57
13. Звонимир Барна, 56
14. Мирослав Лікар, 56
15. Звонко Еделински, 55
16. Златко Гирйовати, 54
17. Таня Гарди, 53

- 18.** Звонко Грубеня, 53
- 19.** Желько Еделински, 52
- 20.** Наталия Гнатко, 51
- 21.** Желько Костелник, 51
- 22.** Йоаким Ваашаш, 50
- 23.** Оленка Бики, 49
- 24.** Йоаким Дудаш, 49

На уровню Городу Вуковару од вкупно уписаних 419 вибераочох, гласовало 39 (9,31 %).

До Ради рускей националней меншини городу Вуковару выбраны:

- 1.** Зденко Бурчак, 35 гласи
- 2.** Лела Дјтко, 30
- 3.** Мирослав Дјтко, 30
- 4.** Звонимир Барна, 29
- 5.** Владо Русин, 29
- 6.** Наталия Барна, 28
- 7.** Владо Муди, 27
- 8.** Мария Русин, 27
- 9.** Мирко Дорокази, 25
- 10.** Блаженка Дудаш, 24
- 11.** Ивона Гнатко, 23
- 12.** Любомир Гнатко, 23
- 13.** Мирон Гнатко, 23
- 14.** Звонко Гайдук, 22
- 15.** Наталия Гнатко, 20

На уровню општини Богдановци (дзе припада валал Петровци) уписани 369 вибераоче, а гласовали 69 вибераоче (18,70 %).

До Ради рускей националней меншини општини Богдановци выбраны:

- 1.** Томислав Рац, 48 гласи
- 2.** Даниел Ваашаш, 48
- 3.** Йоаким Ваашаш, 40
- 4.** Желько Еделински, 38
- 5.** Звонко Костелник, 37
- 6.** Желько Костелник, 36
- 7.** Владимир Дудаш, 35
- 8.** Таня Гарди, 33
- 9.** Янко Сопка, 31
- 10.** Златко Гарди, 29

На уровню општини Томповци (дзе припадаю Миклошевци) од вкупно уписаних 233 выберачох, на выберанки вишли 64 выбераче (27,47 %)

До Рады рускай национальнай меншини општини Томпоевци выбраны:

1. Деян Лікар, 33 гласи
2. Дюро Бики, 32
3. Борис Бучко, 30
4. Сузана Мудри, 29
5. Златко Гиরювати, 27
6. Славко Ждиняк, 26
7. Мирослав Лікар, 25
8. Звонко Ждиняк, 25
9. Влатко Сабадош, 23
10. Звонко Мудри, 21

За представительюх у Осечко-барањьской жупаниї и Городу Загребу, Руснацы з тих жупанийох гласали так:

У Осечко-барањьской жупаниї уписани вкупно 74 выбераче, а на выберанки вишли 20 выбераче (27,03 %)

За Представительку рускай национальнай меншини Осечко-барањьской жупаниї выбрана Агнетка Балатинац (20 гласи), а у Городу Загребу дзе ёст уписано 134 выберачох, на выберанки вишло 32 (23,88 %), а за Представителя рускай национальнай меншини Городу Загребу выбраны мр сц. Ириней Мудри зоз 23-ома гласами.

Кед патриме келіи выбераче вихасновали свойо выберанкове право, видзиме же виходносць на выберанкох мала. З податкох державнаго выберанковага паверенцтва можеме видзіць же по процентах найвецей Руснацох вишло на выберанки у општини Томповци (Миклошевци) 27,47% и у Осечко-барањьской жупаниї (27,03 %), дзе медзি іншими местамі припадаю и Город Осиек, та место Пишкуревци.

Кед ше огляднеме на статистику виходу на выберанки у Осечко-барањьской жупаниї пред штирома рокамі кед вишло ліч 10,75% од уписаних выберачох, видзиме же на тих выберанкох виходносць поросла за весяцей як 100,00%.

Медзитим, мушиме надпомніць же медзі Руснацамі недостаточно презентавана и недосць препозната значносць выбераць своіх представительюх до тих інституцийох. Советодавна улога котру маю ради и представитеље у локальнай и подручнай (региональнай) самоуправі, нагода же би ше на тих уровнях на дньовим шоре скupштинах жупанийох, городох,

та локалных ёдинкох самоуправяня нашли и питаня значни за одредзену националну меншину. Друга значна улога тих институцийох то помагац кажда своёй националней меншини, вітворйовац права з Уставнога закону о правах националних меншинох. Кажды выбраны на свой уровень тиж ма обвязку порушац националну свидомосц при припаднікох своей националней меншини, же би ше през звекшоване числа выбераочох на меншинских выберанковых списках змоцнело значносц одредзеней националней меншини котра зоз звекшаним числом жительства як и выбераочох, ма векши можлівосци вітвориц рижни, и не баш мали, меншински права.

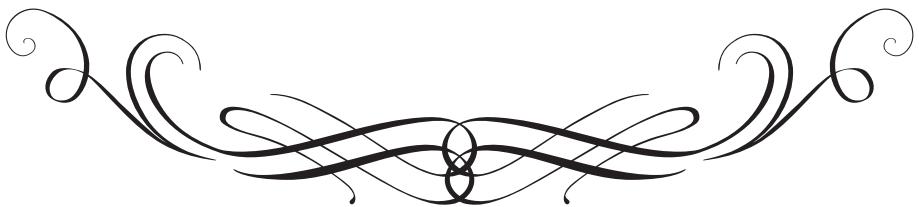

Друге цо зме замерковали то же Руснаци не маю вельке звикнүце виходзиц на выберанки и то не лём на тоти меншински, ал€ и взагалі.

Предписаня о выберанкох у Р. Горватскай таки же кед ше кажди выберач особн€ не опредзелї же будзе гласац на меншинской лістини, по автоматизму кладзе ше го на векшинску, а то значи же и за Собор Рэспублики Горватскай менша можлівосц же би бул выбраны даёден Руснак лёбо Рускиня.

Ішце значнейше же ше одредзене число Руснацох на попису жительства не вияшнело же су Руснаци, та ше ту страцело одредзене число людзюх. У Р. Горватскай нет велью Руснацох, та ше скоро шыцки Руснаци познаю, прето и знаме же ше дзепоєдні не вияшнели по своїх кореньох. Но то право каждого человека и на тото не можліве уплівовац по даяких предписаньох. Кажде ше вияшнює по своей совисці, ал€ дзекеди и по месце дзе роби лёбо штредку у яким жис, же би не одскаковал од просеку. Таки зме, добри, мирни, віше ше приклонімё векшини, ал€ помали капеме.

Агнетка Балатинац

Kultura i prosvjeta

Култура и просвита

РОЧНІЦІ – ЮВІЛЕЇ

ДЛУГОКИ ПЕРИОД ПЕСТОВАНЯ ВЛАСНЕЙ КУЛТУРИ ЗА НАМИ ГЛІБОКИ ШЛІДИ

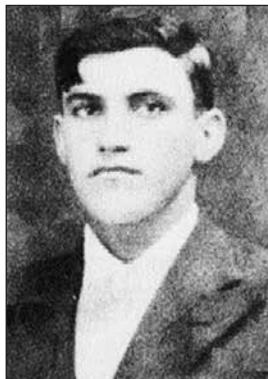
**– Того року наполнили ше 65 роки од снованя КУД „Яким Говля”
зоз Миклошевцох**

Цо ше дотика культурно-просвітного нашлідства Руснацох у Миклошевцах воно подполно ідентичне зоз нашлідством у Руским Керестуре и Коцуре. Цеком 19. сторочия писаного слова зме іще нє мали, та шицко тово цо було на даяки способ вязане за національну культуру преношело ше усно з генерації на генерацію. Вельо того ше на тот способ зачувало, насампредз шпиванки и рижнородни приповедки. Кед слово о култури и културній діяльносци, можеме повесць же у тих часох руски народ іще нє бул организовані. Нє мал ніяки інституції або здруженя хтори би водзели взагальну старосць о шицким цо вязане за очуване руского національного ідентитета. Конечно, знаме же неписмених було вельо, а школованих, рускей интелигенції барз мало. Так ше жило неорганизовано понад 100 роки, же би ше концом другей децений прешлого сторочия на перши крохай одлучело грекокатоліцке священство и дзепоєдні учитель. Основане Руске народне просвітне дружтво хторе координовало роботу по наших местох. За идуци рок-два оформело ше месни одбори або філіяли РНПД. Бул то початок културного препороду Руснацох у шицких руских валалах, та и у Миклошевцах.

Як ініціатор шицких акцыйох на культурно-просвітним полю у Миклошевцах двацетих и трицетих роках бул учитель Йоаким Костелник. Вон як други подпредседатель РНПД и руководитель міклошевській „Просвіти” скоро 20 роки обєдіньовал міклошевських Руснацох, научел шпиваць вели генерації. Спомнем лем шпивацки хор хтори медзи шицкими Руснацами бул єден з найлепших. У тим періодзе з роботу почали драмска и фольклорна секция.

КУЛТУРНА ДІЯЛЬНОСЦЬ У МІКЛОШЕВЦОХ ПОСЛЕ 1945. РОКУ

Спрам доступных податкох дознаваме же Културно-просвітне дружтво „Яким Говля” основане 1950. року, а до Управнога одбору були вибрани: Михал Пап, председатель, Еміл Рамач, подпредседатель, Шимко Хома, Штефан Шовань, Еміл Шовань, Янко Костелник, Ганча Костелник, Данил Сопка, Йовген Дайко, Милутин Митров и Яким Гайнал.

Яким Говля

Емил Рамач

Учитель Йоаким Костелник водзи лем хор, а його дзивка Ганча и син Янко (тиж учител€) фолклорну и драмску секцию. Предлужели по оцовей драги, як и други службуюци учитеle Любка и Владимир Будински. На культурним полю робело и Добродзечне огньогасне дружтво котре у своїх рамикох мало два секцій:

драмску и дуйни оркестер. У рамикох КУД „Яким Говля” и Огњогаснога дружтва на сцену були поставени тоти театрални фалати: *На швітанню, Заврачане благо, Сватове, Поп Чира и поп Спира, Женідба и одаванка, Пепелюга, Сватове, Зла жена и Спреводзкоше*. Зоз хорску и фолклорну секцию члени наступали на рижних смотрох на подручу Славонії и Барані.

Концом пейдзешатих роках учитеle Любка и Владимир Будински напущели Миклошевци, а то бул и початок слабшай тророчнай роботи на культурним полю.

Вибрани нови Управни одбор

Влєце 1961. року Месни одбор зволал схадзку шицких дружтвених и политичных организацийох валала з цілью же би ше побешедовало о можлівосцю обнавяння роботи Културно-уметніцкого дружтва „Яким Говля”. Шицки присутни виражели порихтаносць помогнуць культурним рбототніком, насампредз прето же ше старши добре здогадовали що за валал значело кед дружтво було активне и кед міклошевски патраче ве-цей раз през рок мали нагоду ужывац у прекрасных представох. На тей схадзки выбраны нови Управни одбор до котрого вошли: Михал И. Бучко, председатель, Елена Лендэр, секретар, Владо Дудаш, касир, Милутин Митров, Михал Пап, Дюора Лікар (руководитель драмской) и Михал Рамач (руководитель музичнай секцii).

Сцена зоз театралного фалата „Страшно опасна ситуація” 1977. року
З ліва на право: Марія Бучко, Ксения Лікар,
Томислав Колесар, Владо Вереш и Невенка Пап

Од 1961. року Управни одбор КУД „Яким Говля” вєдно зоз месними власцами намага ше же би ше до роботи уключело що вєкше число юнілів младих, але і старших членох. З роботу почали драмска, фольклорна і шпивацька секція. Уж перших роках зазначені красни успіхи. На сцену през 30 роки у режії учительюх Марії Папуга, Ксениї і Дюри Лікарів і дзепоєдних вонкашніх сотруднікох поставени велі театрални фалаати. Начишилім дзепоєдни: *Женідба, Церньова ружичка, У гайзібане, Видумніцы, Одаванка, Дзивка без талу, Острово товаришох, Здрави а хори, На танцу, Пастир и пастирка, Гузел, О тих котри любя, Франтовніца, Мали писателе, Йоцов музични автомат, Мижо путує на мешац, Дідо Мраз, Путоване Діда Мраза, Любовне писмо, За кожду клатку ключ постої, На стреду ше региструєм, На танцу, Сон малей Гордані, Одаванка, Медведжатко, Покондирена тиква, Яниково видумованя, Улічка, Страшно опасна ситуація, Храбра чета, Дробни души, Белава ружса за принцезу, Мудри Циган, Кандур у чижмох, Пчолка Смолка, Инохемни госці, Чудотворна кніжка...*

Зоз театралними фалатами аматере наступали по шицких наших местах, а окреме на Драмским мемориалу Петра Ризничіа Дяді у Руским Керестуре.

У театральним фалаце „Мудри Циган” (режсия Дюра Лікар – 1980. року) улоги толковали:

стоя – з ліва на право: Славица Гайдук, Невенка Костелник, Звонко Лікар, Весна Папуга, Олтица Мудри, Оленка Костелник, Снежана Шимко и Томислав Колесар,
долу: Татяна Миланович, Славко Хома, Татяна Лікар, Желько Лікар, Мирослав Колесар, Соня Папуга и Нада Павлин

Почали з роботу фолклорна и шпивацка секция

З оглядом же фолклорна секция пре обективни причини роками не робела, службуючи учитель Владо Лийович зоз школскими дзецими 1962. року порушал тоту активносц. Школьяре ше дзечнє одволовали на пробох, та поставене *Буневашке коло*. Медзитим, школски рок швидко прешол, учитель пошол робиц индзей, а нашлідніка не було, та знова по старим. Потвердзели ше роками стари факты же міклошевски дзеци маю таланту за музыку и ритем... Требало прэйсц полни пейц роки же би ше обезпечело потребны условия и до валаду приведло професийного хореографа Сівестера Гачу, котры у тым чаше робел як уметніцки руководитель у Доме культуры у Руским Керестуре. За танцованае ше прияўело вельке число младых, але и оженетих. Интересоване було вельке и после двух-трох селективных пробох почало, а цо значел приход хореографа Сівестера Гачи не лем за Міклошевци, але и за шыцких Руснацох у Горватской, видзело ше уж 24. августа 1969. року. Хронічар медзи іншим зазначел:

– Внедзелю, 24. августа, пред полну салу Дома культуры члени музичнай и фолклорнай секции КУД „Якім Гоўля” дали у свой валале ўстанові концерт писньох и танцох котры одушевел патрачох. Програма була барз удатна, та патраче зоз спонтанним кляпканьем наградзували шыцкі точки.

У хореографії Сілвестера Гачи старши члени фолклорнай секції однанцювали три танци: *Бунєвацке коло*, *Катарину* и *Гопак*, а подросток дружства виведол *Венец славонских танцох*, *Козачок* и стилизовані танец *Три діди*. У старшій групи танцювали:

Мария Орос, Иринка Югик, Генка Кочиш, Мария Бучко, Ганча Фа, Дюра Бики, Кирил Лікар, Оленка Папуга, Генка Бики, Агнета Бучко, Дюра Папуга, Михал Орос и Сава Арсич.

За танцовани им грали Яким Бучко на гармоники, Богдан Андєлич на контри и Владо Чордаш на басу. За подросток танцювали школяре висших класох основней школи.

Як видзиме, фолклорна секция обновена 1969. року и непреривно, ведно зоз шпивачами, наступала широм отечества. Организовани самостойни концерти, наступало ше на смотрох, од општинских, прейг региональных, республичних, та по державни. За наступаюци 20 роки зазначени понад 300 наступи.

Основани шпивацки хор

На виберанковей рочнай схадзки КУД „Яким Говля” хтора отримана на початку 1982. року, до нового Управного одбору выбраны: Янко Колошняй, предсідатель, Дюра Лікар, секретар, Томислав Колесар, Мария Папуга, Михал Орос, Ксения Лікар, Владо Гірьовати, Милутин Митров, Блаженка Орос, Кирил Буйла и Мария Орос.

Руководителі: Янко Колошняй, шпивацка секция, Владо Гірьовати, фолклорна и Дюра Лікар, драмска секция.

*Штирогласни шпивацки хор под руководством
Янка Колошняя основаны 1982. року*

Такой после рочней схадзки Янко Колошняй, предсідатель Дружтва, зволаў любітэльох шпіваня з валалу и з тей нагоды основані, або, лепш паведзене, обновеві, пасля скоро 30 рокі, штирогласны шпівацкі хор. У тым новооформленым хору шпівали: Веруна Вінаї, Невенка Ко-чиш, Ганча В. Хома, Ганча К. Хома, Агнетка Ждиняк, Марія Орос, Геленка Мудры, Душанка Мишленович, Любіца Колошняй, Марія Папуга, Марія Ковачевич, Іринка Мудры, Наталка Єреміч, Олгіца Міланович, Генка Колошняй, Татяна Міланович, Златка Бікі, Невенка Ждиняк, Оленка Лікар, Меланка Лікар, Генка Бікі, Антонь Лікар, Кирил Хома, Владо Хома, Якім Ждиняк, Владо Лікар, Янко Чордаш, Кирил Буйла, Звонко Шовань, Міхал Мудры, Якім Сімунович и Дюра Орос.

Шпівацкі хор по канец осемдзесятых роках наступал на веліх смотрох, манифестацийах, на концертох, а на репертоару мал вецеј як 30 пісні, ёдна часц знята на ЦД.

ОБНЯВІНС КУЛТУРНОГО ЖИВОТА У МІКЛОШЕВЦОХ

Пре воєни збуваня на тих просторах, 1991. року робота на културним полю цалком замарла. През тоты рокі не организавані ніякі стартнуса вязаны за роботу на културным полю. Тиж так и у школі до порядней наставі не були уведзены годзіни мацеринскага языка. Так то тирвало по 1997. рок кед ушлідзела мирна реінтеграцыя горватскага Подунавя до дружтвено-политичнай системи Рэспублікі Горватскай.

На ініцыятыву Меснога одбору и КУД „Якім Говля”, вяри 2002. року зишли ше културни рботнікі з намиру же би ше пренашло можлівосці за организовану роботу на културно-забавным полю у валале. Не было то легкі бо ше страхоты прешліх часох чежко забувало, а то ше у добрэй часці одражавало и на роботу КУД „Якім Говля”, зазбероване младэжи, обновівданю секційах и шыцкага гевтого цо дружтво провадзело у предвойновых часох. Попри рижных активносцох, Міклошевцы мали и културну манифестацыю „Міклошевци...” Обновена робота фольклорнай и шпівацкай секціі и уж на початку авгуаста таго року міклошевски ентузіясты организавали културну манифестацыю под назыву „Міклошевске лето 2002”, а у рамікох означаваня 80-тей рочніці културнай діялносці у Міклошевцах. Попри смотры фольклорных и шпівацкіх секційах, отримана и швіточна схадзка пошвецена спомнутому ювілею на хторей о роботы на културным полю вічэрпно бешедовала Марія Хома. На канцу схадзки предсідатель КУД „Якім Говля”, Йовген Гайдук, уручел припазнаня заслужнім културным діячом, а то були: Еугенія Бікі, Ксения Лікар, Марія Папуга, Агнета Бучко, Томіслав Колесар, Мірослав Хома, Дюра Лікар, Штефан Гудак и Владимир Сопка.

Існую юаждодніово почежкосці

Як видзіміе активни були танцошэ. Зишли ше і члени шпівацкай секцыі. Реално патрене, наступі були успішны. Констатаване же ёден одредзены потенціял існуе, тиж присутна і дзека, лём біш чэ руково-дзітельства Дружтва требаля вецей заложыц, позберац шыцких і одпо-чац зоз пробамі. На рочнай сходзкі предсідатель Дружтва медзі іншым наглашэл: „Найвекши проблем то мале чыслу младых. У Дружтве нам ро-би лём танчэна секция. Старша ма 16 членох, а школьніца даус меней. Кадровски проблемі не маме бо по наших дружтвох танцы поставя Звон-ко Костелник. У рамікох Дружтва маме і руководільлю. Зоз старши-ма робі Віолета Гірьовати, а зоз дзецы Марія Хома. Прешлого року мали зме 14 успішны наступі, а госьцівало ше у Риекі, Заграбе, Вукова-ре, Петровіцах, на Фестывалу Руснацах і Українцах у Словакскай у Свид-ніку, у Ждині у Польскай, на „Вінковских ёшеньях”, у Славонскім Брод-зе, Пишкуревіцах індзей...”

Члени фольклорнай секцыі концом першай деценні таго стэрочы

Лём даскелью рокі познейше должноста руководителя фольклорнай сек-циі превжал Златко Гірьовати і вон за краткі час секцию числено звек-шал, а по 1914. рок на репертоаре мала 8 квалітэтны танцы зоз хторима ше ведно зоз женскую шпівацкую группу і солістами организовало вецей Концерты народных пісньох і танцах по наших местах. Окрэмі високі уметніцкі уровень танцошэ посцігли зоз танцами: Шарышска полка, На тарки, Прывітны танец, Доокола на Шаришу, Пастирски танец, Выход-няре і другі, а подросток под руководством Желька Лікара і Славиці Гайдук тиж на репертоару мал вецей танцы: На жэлезнай травкі, Кошене,

грабане, На Белилу, Чардаш за нашу Ганічку, Добри вечар, На нашим мосцичку и други. Успишни наступи зазначели на „Червеним пупчецу” у Руским Керестуре, „Петровским дзвончку” у Петровцох и на „Першим аплаузу” у Вуковаре.

Члени подростку фолклорнай секцыї у Руским Керестуре

Попри фолклорней и шпивацкей дакус познейше, у рамикох Дружтва почала з роботу рецитаторска и литературна секция под руководзенем першэ Марії Хома, а познейше Ксениі Ж. Лікар. По нешта зазначели ве- цей наступи. На домашнэй сцэне з нагоды означаваня дзепоёдных ювиле- ѹох, музично-литературных вечарох, а окреме були успишни на Смотры рецитаторох у рамикох „Костельнікова ёшень” хтора ше каждого року отримує у Кули.

Рецитаторки: Анамарія Лікар, Мартіна Хома, Сабіна Ждиняк і Паула Поточки, учасниці на Смотри рецитаторох „Костельнікова єшень” у Кули 2014. року

Дзекуюци намаганьем членох Предсідательства Дружтва, у другей половкі прешлай децени зоз женску шпивацку ґрупу почала робиц Агнета Тимко. За кратки час у шшиваню посцигнути завидни уметніцки уровень, же би познейше з ґрупу робела Ана Бучко. Ґрупа неоднуга означы 10 років своёй роботы, а за тот час зазначены вели успышны наступы по наших местах и у иножемстве. Нажаль, пре обективны причини ґрупа ше численно зменшала, перших роках их было 14. Пробує ше даци посцигнунц зоз подмладзованьем цо вшеліяк за подзековане, але шшиване не на таким уметніцким уровню як скорей.

Женска шпивацка ґрупа КУД „Якім Говля”

На концу може ше констатовац же ше у Миклошевцах ище вше роби на пестованю власнай культуры, лем чкода же ше тата активносц манифестує лем през шпиванку и танец. Уж вецеј як 10 роки на сцену не поставени ані ёден театрални фалат, випатра же и рецитаторска, та и литературна секция престали з роботу. Без огляду же демографска слика Миклошевцах не оптимистична, же валал старе€, заш лем, думаня зме же ище вше у валале ест значне число любительськох красного слова, та би не було згорше през рок организовац 2-3 стретнуца зоз нашима писателями, побешедовац з нїма, бо конечно знаме же писатель, поета чи публициста найзадовольнейши кед його труд прочитали школяре, кед красни слова, виповедзени чи прочитани, чуло векше число припаднікох нашей заєдніці.

Дюра Лікар

ОТРИМАНА ЮВІЛЕЙНА 30. ПО ШОРЕ КУЛТУРНА МАНИФЕСТАЦІЯ „МИКЛОШЕВЦІ 2015”

ПІСНЯ И ТАНЄЦ НАС ЗБЛЇЖЮ

О тим же у Миклошевцах 2015. року отримана 30. по шоре культурна манифестация „Миклошевци 2015” наша явносць упозната преігом средствох информована не лем на руским, але и на горватским языку. И прешлорочна, як и скорейши, була наисце на високим уметніцким уровню, а була и нагода же би ше поздавало шицко тото що зробене прешлих рокох. Тот рок ювілейни, бо по нєшка отримани 30 стретнуца наших дружтвох, 30 смотри наших культурних досягох. И не лем наших, але и дружтвох других народох и националних меншинох з котрими миклошевски Руснаци роками жио, творя и медзисобно ше почитую.

Миклошевска манифестация каждого року була швето культуры, були то стретнуца на котрих ше установовало нови познанства, нови приятельства. До валалу ше на дзень отримована тих стретнуцох злівали людзе рижних культурох и обычайох, а шерца миклошевских жительох були отворени за шицких, каждого року до вираженя пришла традицыйна госцолюбивосць не лем тих хтори були ношителі стретнуцох, организаторох, але и шицких жительох валала.

Врацме ше на хвильку до прешлосци

Далёкого 1968. року медзи любителями культурного скарбу у Миклошевцах родзела ше ідея же би ше у Миклошевцах организовало даяки стретнуца, смотру музичных, шпивацких и фольклорных секцийох. Констатоване же така манифестация потребна за оживйоване культурно-забавного живота не лем у Миклошевцах, але и у других околніх валахох. Окрем того, на тим подручу жио припаднікі веций народносцох, та би то бул ище єден крохай гу пестованю и розвою национальнай культуры. Смотра достала назву *Миклошевци 68.*

У рамикох миклошевской манифестациі през тоти 30 роки отримовани веций програми, намагало ше пренайсць стаємну концепцию, та як роки преходзели манифестация скоро каждого року мала дацо нове, дацо специфичне.

Змагане шпивачох аматерох

Задумки лёбо ідеї культурных роботнікох започало ше успішно реализоваць 1968. року з нагоды организовання першого змаганя шпивачох за найкрасши глас. Видзи нам ше же тота часць манифестациі през 16 роки отримована перших роках не була достаточно дефінована. Уж после першой було поставене питане же чи тото змагане шпивачох у шпиваню

народних чи и забавних шпиванкох. Точни одвіт ше достало даскельо роки познєйше кед запровадзена пракса же шицких шпивачох провадзел тамбурови оркестер котрого виберал организатор. На другей манифестації шпиваче ше змагали окреме у хлопскай и женскай конкуренцы. Установени и традицыйни награды: за найкрасши хлопски глас була то вишивана кошуля, за найкрасши женски вишивана блузна, а награду – кристалну вазну додзельовали патраче.

МИКЛОШЕВСКИ ШПИВАЧЕ И ПОБІДНІКИ НА ШИЦКИХ МАНИФЕСТАЦІЙОХ

Рок	Число учащ-нікох	Шпиваче з Миклошевцох	Побідніки, фахови жири, жири публики	Конферансу водзели	
1968.	17	Кирил Хома, Любица Пап, Генка Папуга и Мария Мудри	Кирил Хома <i>Вечар майови</i> Катица Клиновски <i>Ларова писня</i>	дует Ковачич – Клиновски <i>La палома</i>	Дюра Лікар
1969.	14	Мария Мудри, Любица Пап, Генка Папуга, Любица Папуга и Блаженка Папуга	Блаженка Папуга <i>Гаю мой</i> <i>желєни</i> Владо Майхер <i>Кед</i> <i>я пойдзэм</i> <i>маршировац</i>	Вира Югас <i>Сусидка</i>	Блаженка Папуга и Дюра Лікар
1970.	14	Генка Бики, Генка Папуга и Мария Мудри	Ана Сегеди <i>Ей сущела</i> <i>ліцціна</i> Владо Хасан <i>Єден дзень</i>	Ана Слюкова <i>Горела літка</i>	Блаженка Папуга и Дюра Лікар
1971.	14	Бора Андэлич, Генка Папуга и Момир Андэлич	Любица Костелник <i>Шугайчко</i> <i>преішвечени</i> Момир Андэлич <i>Червени ружси</i>	Аделка Губина <i>Красна ружса</i>	Агнета Бучко и Мирослав Лікар

1972.	19	Генка Папуга, Любица Пап Бора Андєлич, Момир Андєлич и Любица Папуга	Ана Сегеди Светислав Влашкалич	Ярослав Масарини	Агнета Бучко и Мирослав Лікар
1973.	17	Бора Андєлич, Любица Пап, Ружица Мудри— Любица Папуга и Владо Вереш	дует Папуга — Мудри <i>Іванку,</i> <i>Іванку,</i> Ярослав Масарини <i>Ей, салаш</i>	Вера Слюкова <i>Валал при</i> <i>доліни</i>	Агнета Бучко и Владо Вереш
1974.	13	Любица Папуга, Ружица Мудри, Владо Вереш и Бора Андєлич	Зузана Бодянова <i>Ой, то там</i> Сава Вуїчич	Бора Андєлич <i>Кед сом вчера</i> <i>вечар</i>	Агнета Бучко и Сенка Няради
1975.	16	Бора Андєлич, Любица Папуга, Мария Орос Ружица Мудри	Ружица Мудри <i>Очи</i> дует Миксад — Слюка <i>Там на гори</i>	Етушка Дубац	Агнета Бучко и Роман Вареница
1976.	18	Мария Орос, Владо Вереш	Юлиян Рац, Ружица Кризманич	Мария Орос <i>Плїва хмарка</i>	Агнета Бучко
1977.	22	Мария Орос, Владо Вереш, Бора Андєлич, Геленка Мудри и Ясминка Андєлич	Верка Сабова <i>За горами, за</i> <i>долами</i> Владо Вереш <i>Уж преквітли</i> <i>оргони</i>	Мария Кетелеш <i>Била</i> <i>мене мати</i>	Агнета Бучко и Роман Вареница
1978.	14	Мария Орос, Бора Андєлич, Любица Сабадош и Ясминка Андєлич	Весна Филич, Милорад Опачич	Мирко Рудич	Любица Сабадош и Бранко Богунович
1979.	16	Геленка Мудри, Мария Орос, Любица Сабадош	Ана Чинчуракова, Ярослав Масарини	Любица Медеши <i>Ей, не пойдзем</i> <i>за такого</i>	Агнетка Костелник и Владимир Гирьовати

1980.	12	Мария Орос, Геленка Мудри Любица Сабадош	Наталка Дудаш Шугаїчко <i>прашвечени</i>	Ясминка Гарди	Агнетка Костелник и Владимир Гирйовати
1981.	19	Мария Орос, Любица Сабадош, Владо Вереш и Бора Анделич	Марияна Слюкова <i>Розквитнул у загради туліан</i> Степан Керувия Сама ши	Весна Филич <i>При билей ладї</i>	Агнетка Костелник и Владимир Гирйовати
1982.	15	Геленка Мудри, Владо Вереш, Бора Анделич, Мария Орос и Таня Миланович	Геленка Мудри, Михал Голик	Мато Неясмич	Весна Папуга
1983.	18	Соня Папуга, Таня Миланович и Нада Павлин	Нада Павлин <i>Преквітай, преквітай, Мато Неясмич Вино пию</i>	дуєт Велкова – Слюкова	Весна Папуга

Кирил Хома

Мария Орос

Ружица Мудри

Любица Папута

Владо Вереш

По 1983. рок отримани 16 таки стретнуца и то кожного року з нагоди означованя Дня ошлебодзеня Миклошевцох и целей вукварскай општины. На міклошевской сцени наступело вельке число квалитетных шпивачох, бо по валалох запровадзена континуована робота шпивацких секцыйох. Же міклошевски шпиваче посциговали красни успіхи треба подзековац витирвалей роботи учительох у школи и Витомирови Бодянцови, хтори робел зоз младежу так повесц през цали рок. Тото мож подкрипиц зоз фактами же міклошевски шпиваче посциговали замерковани успіхи и на фестивалах *Червена ружа* у Руским Керестуре, же дзепоедни маю зняти шпиванки на радио Новим Саду котри и нешка можеме слухац.

Року 1983. отримана 16. манифестация *Міклошевци 83*, але нажаль була то и остатня. Ѕы отримоване обновене аж 2002. року, але тераз зоз вімененним змістом.

Літературно-музичні вечар

Же би культурна манифестация у Міклошевцох змістово була цо багатша, Організацыйни одбор уж 1969. року одлучел же би всеботу, вечар пред манифестацио, организовал сход срімских писательох, хтори пред патрачами читали свойо найновши твори. Каждого року у програми учасці вжали и дзепоедни писателе з Войводини. Програми були пополньовани зоз музичними точкамі, так же патраче кожного року мали на году упознац ше и особно зоз нашима писателями и їх поезию лёбо прозу. Окремна нагода у рамікох тей програми була дата и нашим младшим поетом и рецитатором. Авдіо-визуелни дожица при патрачох збогацowała прикладна сценографія, шветлосні ефекти и музичне провадзене вігвареного слова.

Тераз кед за організоване подобних програмох нєт моци лёбо и сцэлосци, гевтих часох можеме ше лём здогадовац и констатавац же міклошевски патраче зоз руску поезию и прозу були релативно добре упознаны.

ти. Мушиме мац на разуме же красне слово, написане лёбо вигварене, представя значни сегмент у традиційнай культуры нашого националного ества, бо док знаме по руски бешедовац, писац и читац,чувствуєме же и ми дзешка припадаме и же зме не забули на нашо специфичносци.

Смотра фолклору – Поздрав ровніїни

Тих часох нашо три культурно-уметніцки дружтва (Вуковар, Петровци и Миклошевци) и їх фолклорни секції на кождым своїм наступу ширцом отечества одушевйовали и организаторох и патрачох. Же би свойо досяги презентовали и у своїх штредкох, насампредз у Миклошевцах (на подругу Горватской иосновала лем Республична смотра Руснацох и Українцох – *Петровски дзвон*), Организацийни одбор одлучел же би ше у рамикох манифестаций отримовала и смотра фолклору на хторей би, по можлівосци, наступали шицкі фолклорни секції з подруча вуковарской општини. Тот часц културней програми отримує ше од 1970. року и у сучносци, вона була општинска смотра фолклору припаднікох народох и народносцох. Тот факт бул прилапени и з боку општинских органох, а насампредз од општинской Просвитней ради. Наступали дружтва зоз Илоку, Ловасу, Товарніку, Сотину, Томповцах, Чаковцах, Свinyaревцах, Петровцах, Богдановцах, Негославцах, Вуковару, Боботи, Берку, Терпинї, Борова, а части госци були зоз Руского Керестура, Коцура, Нового Орахова, Дюрьдова, Нового Саду, Лесковцу, Осиеку, Пишкуревцах, Винковцах, Загребу, Риєки, Липовлянох, Славонского Броду, Райового Села, Баня Луки и з других местох, а мали зме и госцуюци ансамбл зоз Словацкей.

Виводзацка фолклорна секция Дружства 2011. року

Смотра фолклору за дружтва з подруча општини Вуковар була змагательна, та окремни фахови жири найлєпшим ансамблом додзельовал кристалну вазну. Найвецей перши места освоєло КУД *Осиф Костелник* з Вуковару.

По наших дружтвох лібо у школох (Миклошевци, Чаковци, Петровци и Вуковар), попри виводзацких фолклорних ансамблех, вельку увагу ше давало и подростку. Робели шпивацки и фолклорни секції, а з оглядом же и їх квалитет виводзеня бул на завидним уровню Організаційни одбор 1974. року оможлівел же би на *Смотри фолклору* наступели и наймладши. Уж 1976. року нашо наймладши доставаю свою, окремну часць котрой вони сами дали назву – *Дзеци шпиваю и танцую*. Попри дзецах з Вуковару, Петровцах и Миклошевцах кожного року (по 1983.) наступели и наймладши зоз дзепоєдніх сущедних валалох, а найчастейши учаснікі були школяре ОШ *Бранко Радичевич* зоз Сримских Чаковцах.

Кед отримоване миклошевскай манифестації обновене (2002. року), нашо наймладши достали часць програми на *Смотри фолклору* и тиж наступаю (Миклошевци, Петровци и Вуковар), але нє у тим обсягу як скорей.

Спортски змаганя, вистави, промоциі

У Миклошевцах и Петровцах окрем фодбалу були розвити и дзепоєдні други спортски конари, насампредз столни тенис, штреляцтво и шах. Же би ше пополнело шлебодни час у предполаднівих годзінох (недзеля), у рамікох манифестації отримовани и спортски змаганя. Веце раз ше организовало отворене першенство Миклошевцах у столним тенису и штреляцтву. Найвецей раз победнікі були Янко Я. Папуга и Кирил Лікар (столни тенис), и Якім Бучко и Владо Я. Папуга (штреляцтво).

За дзепоєдні рочніци организовані тематски вистави, вистави фотографийох, етнографских экспонатах и малюнкох. Попри того организовані веце промоциі кніжкох, насампредз домашнього автора Дюри Лікара, а хтори змістово вязані за живот и роботу Руснацах у Миклошевцах од доселеня на тоти просторы по нешкайши дні.

Кирил Хома и женска шипивацка група 2005. року

БЛЇСКАВКИ ЗНОВА НА СЦЕНИ

На ініціативу Месного одбору и КУД Яким Говля вяри 2002. року зишли ше культурни и просвітни роботніки з намиру же би ше пренашло можлівосци за цо успишнейшу и организованшу роботу на культурно-забавним полю у валале. Не було то легко, бо ше страхоти прешилих часох чежко забувало, а то ше у добрей часци одражовало и на роботу КУД Яким Говля, зазбероване младежи, обновованю секцийох и шицького гевтого цо дружтво провадзело у предвойнових часох. Попри рижних активносцю Миклошевци мали и культурну манифестацию „Миклошевци...“. Уж на початку авгуаста того року міклошевські ентузіясти організовали культурну манифестацию под назву „Миклошевске лето 2002“, а хронічар зазначел:

...У пополадньових годзинох на летней бини отримана Смотра музичней и фольклорней творчосци, а отворел ю здружсени хор КУД Осиф Костелник з Вуковару и домашнє КУД Яким Говля. Веџ наступели фольклорни секцii тих дружтвох: КУД Яким Гарди зоз Петровцих, КПД Карпати зоз Славонского Броду, КПД Андрий Пелих зоз Шумеча, КУД Младост зоз Томповцих, КУД Людовит Штур з Илоку, та дружтва зоз Чаковцих и Райового Села. Найпорихтаниши за туту програму були домашнї, члени фольклорней секцii КУД Яким Говля, хтори наступели зоз рускими свадзебніма и другіма танцамі...“

Попри того, Миклошевчане ше идуцих роках указали и як добри орґанизаторе *Округлих столох* на рижни теми, а окреме успишна була розправа на тему *Руснаци у Горватской вчера, нешка и ютре*, дзе ше зоз своїма рефератами зявело вельке число познатих дружтвених роботнікох Руснацюх з подруга Республики Горватской.

Миклошевска манифестация од 2002. року не ма стаємну концепцию. Виостали літературно-музични стретнуца, цо по нашим думаню велька чкода, бо медзи жителями ест шумне число тих хтори окрем шпиванки любя послухац и красне слово, окреме кед воно виповедзене з боку автора.

Дзецинска фолклорна група 2011. року

И так, после 1983. року, знова ожили миклошевски бліскавки, врацели ше шпиванки и танци на миклошевску сцену. Врацело ше швето рускей культуры, а руска шпиванка уж 30 роки одгукуе и збліжуе наших сонароднякох зоз обидвох бокох Дуная.

Члени фолклорнай и шпивацкай групи Дружства 2009. року

Дюра Лікар

65. роки Културно-просвітного дружтва „Яким Гарди“ Петровци

Року 1950. обставини у организації културно-просвітного життя нє задовольювали посцигнути уровень роботи секціях. Вони аж на організаційним плане гамовали дальши розвой. У вязи зоз тим, новини „Руске слово“ писали:

„Потерашня културно-просвітна робота у Петровцах одвивала ше през нестасінни фирмі роботи. Робели дзепоеядни секції и то вецеј през жимушні часи. Дружтво постої самостойно у рамикох Народного фронта. Воно ма свой одбор, своїх членох, помагательных членох, касу... Выход зоз такей ситуації лем ёден, а то сноване меснога Културно-просвітного дружтва. Єст схопносци, а и членства. Спрам того треба заказац сновательну схацку и засновац КПД“ (Руске слово, 22. децембра 1950.)

У валале ше розвивала жива активносц на формованю самостойного КПД и уж у децембре формовани Сновательни одбор до котрого вошли:

Митро Надь, ремесленік
Вира Бесермині, учителька
Андрі Югас, польопривреднік
Янко Колбас, ремесельник и
Андрі Роман, польопривреднік.

Тот Одбор зволал Сновательну схадзку 28. децембра 1950. року. Зоз Записніку КПД „Яким Гарди“ дознаваме же на сновательней схадзки було коло 180 души и же вона отримана у будынку Задружного дома у Петровцах. На сновательней схадзки звит о потреби снованя дружтва поднёсла Вира Бесерминьова. Потым шицкі присутні єдногласно вигласали же би ше основало самостойне културно-просвітне дружтво. На Сновательней схадзки принешена одлука же би Дружтво ношело мено Якима Гардия, предвойнового активного члена „просвіти“, котри погинул у Другей шветовей войни. Тиж так одлучене же упісніна до Дружтва виноши 10, а мешачны членски улог 5 динари. На сновательней схадзки вибрани и органы Дружтва:

Управни одбор: Митро Надь, председатель
Владо Югас, подпредседатель
Вира Бесермині, тайнік
Любо Чакан, касир
Яким Мудри, заменік касира
6-14 члени: Елемір Югас, Йовген Дітко, Штефан Надь, Михал Гарди, Никола Тот, Блаженка Гарди, Леона Рац, Ирина Джуджар и Єлена Новта.

Надпатраци одбор: Янко Колбас, Янко Колода, Йовген Роман.

Дружтво под свойо старане превжalo Дом (бувша Соколана), а за службову просториу одредзена штредня учальня у школи, у котрой ше у тедишній час нe отримовала настава.

Регистровани шлiдуюци секцii:

1. танечна
2. хорска
3. музична
4. театрална и
5. фiзкультурна.

(Записнiк зоз сновательней схадзки, Кнiжка записнiка од 28.12.1950. року)

У дальней роботи танечна и театрална секция були ношаци. Наступа-ло ше по наших местах и по рижних смотрох. Почало ше прещирировац роботу и на организоване рижних курсох, схадзкох студэнтох и Рускай интелигенцыi, дзе принесхены дзепoедни заключеня о задаткох нашей интелигенцыi у роботи, а хтори значни за дальши розвой культуры, просвiти и информаваня на руским языку. Окрем наступох у Петровцах, почало ше наступац и далей по наших местах: Бикич и Беркасово, Пишкуревци, Илок, потым Керестур и Дюрдьов, Андриевци, у Винковскiм театру и Вуковаре. Наступало ше зоз танцами и пiснями, а шыцко провадзел оркестер. За кратки час (од 1950. по 1952. рок) ше поставело и виводзело шайсц драмски фалати. Шыцки фалати режирала Вира Бесерминiй.

Далей ушлiдзели наступи: у Билим Манастире, Вуковаре, Миклошев-цах, Винковцах.

Цikави податок же 2. мая 1954. року Огньогасне дружтво зоз Петровцах виведло театрални фалат „Йорданска вода“. У валале и Читальнiя почала зоз роботу, а 31. октября 1954. року отворенна выставка кнiжкох, же би ше людзе баржей упознали зоз якима кнiжкамi Читальнiя разполага. Организовало ше турней по Бачкей, а приход зоз уходнiцох бул намененi за куповане инструментох. Року 1955. купени нови инструменти и оркестер под руководзеньем Штефана Гудака чишлi 9 членох. Истого року Дружтво ше омасовело за ище 50 новых членох.

1956. року приходзи до фузiї дружтвеного оркестру и валалских гудацах, и оркестер чишлi 17 членох и з нiм руководза Янко Чордаш и Штефан Гудак. 1957. року робi театрална, танечна, секция шпивачох народных пiсняох и тамбурова секция. Нeодлуга формовани и дзвiоцкi хор котри чишлел 30 дзiвки.

28. децембра 1958. року пущена до обтроку електрична струя. Можеме себе задумац кельо то злєштало условия за роботу, кед знаме же ше шицки активносци, та и наступи, одвивали коло шветла витрионових лампох. 1961. року дружтво на Општинскей смотри у Вуковаре медзи 10 дружтвами однєсло перше место, а потим є преглашене як найлепше дружтво у општини Вуковар и достало бронзову плакету, як и його три члени, Митро Надь, Вира и Штефан Гудак. У тим периодзе зазначуєме вельку активносц и масовносц, та так у драми „Заврачане благо“, окрем глумцох, участвує и хор зоз оркестром, цо виношело коло 40 учаснікох. 1963. року зявел ше млади режисер Желько Югас и зоз младим ансамблом освоєл перше место на Смотри культурно-просвітней и уметніцкей дїялносци вуковарской комуни.

На першим вуковарским балу грал оркестер КПД „Яким Гарди“, а шпиваче шпивали народни писнї. Успих бул понад обчекованя. Наступало ше по велїх фестивалох и Дружтво преглашене медзи три найлепши дружтва на општини. Окрем фестивалох, члени Дружтва наступаю на митингу поезиї у Керестуре, потим знова забераю перше место у Илоку, организую Музично-литературни вечари, наступаю на Червеней ружи у Руским Керестуре, беру учасц на Першим сходу сримских писательох у Бикичу, а Дружтво организує и дочек Нового року.

Цали час дружтво робело у неусловних обставинах бо нє мало свою салу и просториј. 1967. року вельки намаганя же би ше достал на хасноване задружни дом котри Вуковарски ПИК хасновал як магазин. Истого року Дружтво наступа на Радио Вуковару. То рок кед ше од Општинскей скupштини Вуковар достало високи припознаня. Пре успишну роботу Дружтво по першираз поволане на „Винковски ёшенї“, дзе дало замерковани повторени наступи. 20. сентябра 1967. року Совет месней заєдніци Петровци приноши одлуку о даваню сали КПД „Яким Гарди“ Петровци на неогранічене хасноване, та так 1. децембра 1967. року почина адаптация сали и три тижні познейше у ней приказани перши кино фильм. У чаще тих трох тижњох, робело ше и през ноц. Работа у новей сали спричинює праве задовольство за петровских аматерох, а тиж так преширени можлівосци и достойно прияц госцуюци ансамбли. На фестивалу „Червена ружа“ у Руским Керестуре 1968. року дует Верунка Югас и Звонко Рускаї освоєл награду публики. Идуци часи приноша велью посцигнуты успихи у роботи и припознаня. Так 1968. року Дружтво участвує у снованю Союзу Русинох и Українцох Републики Горватской, а 1969. року предсидентель СФРЮ Йосип Броз Тито одликує дружтво зоз Орденом заслуги за народ зоз стриберну гвізду за посцигнуты успихи на полю культуры.

Можеме шлєбодно повесц же то найвекше припознане яке могло достац єдно аматерске дружтво зоз малого валалу и за тедишнї условия.

Истого, 1969. року, Петровчане организую перши „Петровски дзвон“, а за тоту пригоду наш петровски писатель Силво Ерделі пише познату писню „Петровскому дзвону“, зоз котру каждого року отвераме и завераем манифестацию. Истого року зніма ше радіо емісія за Радіо Загреб.

Початком 1970. року члени Дружтва порихтали оперету „Сорочински ярмарок“, котру спрам приповедки Миколи Гоголя написал Михайло Старицкий. Режирал ю познати режисер Юрий Шерегій. У оперети участвовало преіг 30 членох. У априлу истого року на Радіо Вуковару була емітована емісія о Петровцох котра була преткана зоз писнями музичней секції Дружтва у провадзеню оркестру. У истим мешацу Дружтво отримує усни новини дзе госці вечара бул преславени югославянски рекордер у скоку з паліці и визначни спортски роботнік, профессор Яша Баков. На Телевізії Загреб 28. мая 1970. року була емітована емісія о Петровцох дзе ше бешедовало о успіхах на економским полю, як и о досягох культурно-уметніцкой діяльносци. То були початки отверання Дружтва гу ширшай явносци и упознавання зоз нашу культуру. На манифестації „Єлаш 70“ Дружтво освоєло 2. место и награду од 1 500 динари, а 13. и 14. юния Дружтво успишно организує други по шоре „Петровски дзвон“. Вельки интерес на „Петровским дзвону“ виволал наступ глумца Загребского театру Креши Зидарича, котри свой дзецинство и одрастане препровадзел у Петровцох, а познейше як гімназиялец вуковарской гімназії приходзел за вікенди до Петровцох и помагал учительюм у роботи зоз дзецымі. У 1971. року Дружтво наступа у Борове, на „Петровским дзвону“, Дякове, Андриєвцох – дзе Дружтво забера перше место. У тим истим року Дружтво достало и финансійну потримовку од Општинской скupштини у Вуковаре, а тиж и од Совету месней заєдніци Петровци цо вихасноване за набавку новей гардероби. У априлу 1972. року Дружтво достава ище єдно вельке припознане: „Награда ошлебодзеня Вуковара“ и награду од 7 000 динари. Концом истого мешаца Дружтво дава цаловечарши концерт у Роботніцким доме у Славонским Бродзе, дзе нашо члени були цали дзень госци тамтейшого Роботніцкого КУД „Дюро Дякович“. Праве на тим концерту у новей сали котра може прияц 600 патрачох виведзени у новей хореографії новопоставени атрактивни танец „Козачок“ котрого поставил руководитель танечней секції Янко Чордаш. Дальши наступи уж по традиції, „Єлаш 72“, „Миклошевци 72“, а потым на штвартим Драмским меморијалу Петра Ризничя Дяді у Руским Керектуре Дружтво наступело зоз трома драмами, дзе наградзени Невенка Тиркайлова и Агнетка Медешова. Шлідзи организоване „Петровскому дзвону“, дзе Дружтво и наступа. Потым, 19. и 20. юния 1972. року, Дружтво бере учасць на Фестивале штредньоевропскаго фольклору у Салерну при Напулю, у южней Италиї. Ансамбл чишел 32 члени. Шлідза насту-

пи у Дякове, Винковцих, Кожухох. 27. септембра 1972. року Дружтво дава пейцминутову презентациои своєй роботи на Телевизиј Загреб. У децембре 1972. року петровске дружтво зоз вуковарским и миклошевским дружтвом дава заједнїцки концерт под назву „Фолклорни вечар Русинох и Українцох“ у сали „Искра“ у Загребе, пред 800 патрачами.

Медзи уж порядними наступами по наших манифестациох, танечни ансамбл Дружтва достава вельку чесц заступац Општину Вуковар на Фолклорней смотри Медзирепубличнай заједнїци култури „Сава“ у Берчкей. Танечна секция Дружтва оценета як найлепша з боку фахового жирия на манифестациј „Елаш 73“. У рамикох „Петровскога дзвона 73“ учасц беру и петровски писателе, а як госц вечара була позната филмска и театрална глумица Ирина Колесарова зоз Београду. Далей шлїдза наступи на „Червеней ружи“, у Габошу, Валпову, у Кожуху при Добою, Винковцих, Вуковаре, Берчкей. Шицко ведно, у 1973. року було 23 наступи. Уж по традициј Дружтво вири виводзи премиерни драмски фалати, зоз котрима обиходзи нашо места. Так и початок 1974. року запаметани зоз премиери драми, а потим и наступом на „Миклошевцих 74“. Дружтво 1. мая наступело у Кошутњаку у Београдзе. З нагоди пущаня до транспорту нововибудованого моста мадзи Илоком и Бачку Паланку, танечна секция Дружтва достала чесц наступиц пред предсидателем Титом и другима державно-партийними руководителями. Шлїдза наступи у Керестуре, потим на музичнай смотри СР Горватской у Карловцу, на „Петровским дзвону“, „Червеней ружи“. Веџ приходзи велька чесц и награда петровским аматером, а то же петровске Културно-просвітне дружтво „Яким Гарди“ представело СФРЮ на 8. Медзинародним фестивалу фолклору, котри ще з нагоди 14. юлия, Дня Републики Французкай, отримал у Шамберино, главним городзе покраїни Савоя. Петровски члени музичнай и танечнай секций виведли пейц концерти, а ансамбл чишил 40 особи.

У тим чаше ще почало и активнейше зазберовац експонати за Етнографску збирку котра була у снованию, а Силвестер Ерделї уж три роки бул активни на тей роботи. Вяри 1975. року драмска секция зоз подмладзеним ансамблом наступа по наших местах: Дюрдьов, Руски Керестур – на Меморијалу „Петра Ризнича Дядї“ на котрим наградзени млади глумец Желько Павлович. Потим ще организовало и наступело на „Петровским дзвону“, а на Фестивалу култури „Червена ружа“ Наталка Дудашова достала награду конкурса „Пионирска загратка 75“. Шлїдза наступи у Батини, Берчкей, Кожухох, Загребу. 1976. рок паметаме, коло уж уходзених наступох, як рок у котрим петровска манифестация „Петровски дзвон“ прераста до републичнай и ноши назву Републична манифестация култури Русинох и Українцох СР Горватской „Петровски дзвон“. Дружтво 28. и 29. новембра 1976. року преславело 50 роки организова-

ней культурнай роботи дзе було вельке чысло високих госьцох зоз Рэспублікі, општні и рижніх культурных и информативных установох, зоз чого видно же Дружтво ужывало вельки угляд. На преславі звит поднесол Желько Югас, предсідатель Союзу Русинох и Українцох СР Горватскай, котры свой викладане започал зоз словамі:

„Руски народ у Петровцах медзі першіма, кед не і перши у Срімі крошел на дражку культурно-мистецкай роботи, пестуюци свой народа существо, пренёшэнне зоз прадідовщині, руски дух, любов гу свойому, почитоване гу люцкому“.

У 1977. року Дружтво добре робело и зазначало 13 наступі. Кед несподзівано згорел Дом культуры, а ведно з нім и векшина технікі, інструментох, опремі, народне облечівіо, Дружтво ше нашло у барз чежкей сітуацій, бо остало так повесць, на улічки. Новини „Руске слово“ о тим писали, а предсідатель Дружтва Петро Киш гварел:

„Дом культуры згорел, але у шерцах наших аматерах не згорела любов спрам власнай пісні и танцу. Предлужели зме роботу у шицких секційох. Драмска секція предлужела роботу у просторийох Огњогасного дружтва, а танечнікі отримую проби у сали ДТО „партизан“.

Започало ше зоз активносцями зазберованя средствох за саніране Дома культуры. Гоч робело у чежкіх условійох, Дружтво у дальших часох порядно наступало по конец 70-іх роках. У дальней роботи прешірени наступі на Свойново, Церну, Трняни, Ердут и Липовляни. До програмі уведзены нови танцы котры уводзі млады хореограф Звонко Костелник – у чаше од 1976. року по 1986. рок поставел 27 нови танцы (до віноши скоро три нови танцы рочно), медзі котрима ше даедні и нешкта танцую. На „Міклошевцах 81“ 1981. року фольклорни ансамбл дружтва одноши перше место. У тим року плановане закончиц ушорйоване Дома культуры, а понеже за тото было потребне 2 мільёны динари, до конца рока ше то не удало закончиц, та ше преруцело за шлідуюци рок. Недостаток адекватних просторийох очековало роботу Дружтва, та ше укладало велью усиловносци же би ше Дом культуры приведло до функцій.

У марцу 1982. Дружтво организує треци по шоре „Петровски вечари поезії“, а член рецитаторскай секції Дружтва, Єлка Гаргайова, завжала друге место у Вуковаре и пласовала ше на Регионалне змагане рецитаторох Славонії и Барані у Подравской Слатині.

У истым мешацу Дружтво зоз вуковарским КУД «Осиф Костелник» дава удатни концерт у Доме ЮНА у Осиеку.

У змагательней часци манифестації „Єлаш 82“, член нашого Дружтва Михайло Голік зоз пісню «Вечар майові» освоєл першу награду за найлепши хлопски глас, а исту награду освоєл и на „Петровским дзвону 82“. Дружтво у 1982. року мало коло 40 наступі.

После дворочнай паузи драмски аматере Дружтва у марцу 1983. року виведли премиеру новопоставенай драми „Дом за наймладшого сына“, зоз котру наступели на Драмским меморијале у Руским Керестуре и там посцигли назамеркованши успех. После веџерочнай санациі и вибудови, 22. мая 1983. року отворени и придати на хасноване Дом культуры, у рамикох манифестациі „Петровски дзвон 83“. Петровчане мали чесць прияць и угосциць високих державних госцох, а медзі іншіма були Ема Дероси-Белаяц, член предсідательства СР Горватскай, Алексей Карпачийов, Генерални конзул ССРУ у Загребе, Виктор Орос, совітнік амбасади ССРУ у Београдзе и велі інши. У обновенім Доме культуры здобути добри условия за роботу, а у 1984. року зявела ше и општинска привреда зоз фінансійну допомогу.

У 1985. року зазначена ёдна цікавосць же по перши раз у Загребе виведзена драмска представа на рускім языку зоз текстом руского автора. У тым року зазначено коло 10 наступі, организавана забавна програма зрубовання майскаго древка и отримані 4 квіз змаганя за младых под мемом „Зезотека“.

Початком 1986. року отримані 4. по шоре „Петровски вечари поэзии“ котри ше каждого другого року отримую у Петровцох. На смотри фольклору у Вуковаре Дружтво одноши друге место. У дальших роках, по початок Отечественай войны, Дружтво поряднє наступало на Драмским меморијалу, рижных смотрох и давало цаловечарши концерті. Ёден таки цаловечарши концерт Дружтво виведло у Еслингену у Немецкай, з нагоды Дня републики у присутстве 700 патрачох. Цікави податок же ше за 6 рокі, од 1985. по 1991. рок у Дружтве вименело 6 предсідательох дружтва.

Война претаргуге кожду дальшу культурну активносць и робота на пољу культуры у Петровцох будзе на седем роки загашена. 23. марта 1992. року зоз Петровцох вигнати 110 особи котри були розошати и змесцены до 31-ого места ширцом Рэспублики Горватскай, у 9 европских жемох и у Австралиї. У Доме культуры у Петровцох демолована и знічтожена нукашньюосць, покрадзене народне облісчыво, інструменты, опрема и не стала часць архіви. Вигнати Петровчане, гоч розошати по целей жеми, почали ше организоваць на культурним полю же би предлужели з роботу. Перші наступі були у Вінковцох, Загребе, Липовлянох.

13. мая 1995. року у Загребе зволана Сновательна скупштина Дружтва на котрой принесена одлука котра глашела:

Osnivačka skupština na zasjedanju od 13. svibnja 1995. godine uz prisustvo 29 aktivista kulturnog amaterizma – članova KUD-a, jednoglasno je donijela ODLUKU:

1. Osniva se Kulturno-umjetničko društvo pod nazivom „Joakim Hardi“ iz Petrovaca, s ciljem njegovanja, razvijanja i promicanja kulturne baštine Rusina i Ukrajinaca, te njenog prezentiranja.

2. Područje djelovanja KUD-a „Joakim Hardi“ je područje Mjesnog odobra Petrovci.

3. Sjedište KUD-a je u Petrovcima, Vukovarska 1, a privremeno u Zagrebu, Dolac 1/ll.

U Zagrebu 13. svibnja 1995.

Скупштина тих избрала органи Дружтва: предсидателя, двох подпредседатеља, касира, надпатрата одбор, руководителя музичнай секциї и особи који буду заступац Дружтво.

У дальней роботи Дружтво доставало финансијну подтримовку Општини Богдановци, без котреј би било чежко робиц. Шлідзели настути у Славонским Бродзе, два у Долнім Михольцу и већай настути у сорудништве зоз КУД „Осиф Костелник“ зоз Вуковару. Осмого марта и 29. новембра у Винковцих отримани два схадзки на котрих ше избрали нови органи управявяня, направени план врацања до Петровцих у рамикох мирней реинтеграциї. За 1998. рок записане 29 виводзачох програмох и 7 члени музичнай секциї. То були скромни початки, кед знаме же ше ише велі не врацели до своїх домох. За исти рок знаме же драмска секция ма 18 члени, а руководитель секциї Яким Ерделі. После седем рокох претаргнуца, 19. и 20. септембра 1998. року отримани „Петровски дзвон“ у Петровцих. Танечна секция мала 4 настути.

На свой традицийни термин отримовані „Петровски дзвон“ ше врацел 22. и 23. мая 1999. року, а то швето Русадља. У 2000. року ше робота размахала. Фолклорна секция котру водзи проф. Звонко Костелник, оркестер под руководзеньем Звонка Еделинского и соло шпивачом Томиславом Дудашом наступела у Жупані.

После 10 рокох драмска секция дава премијеру новей драми у Петровцих, потим на Драмским меморијале у Руским Керестуре, дзе Вера Павлович достава награду за найлепше одбавену улогу. Драмски фалат „Ні-гда ше не зна“ написал доаен рускай литератури Михайло Ковач и Петровски аматере на тот способ сцели означиц його 90-рочніцу живота. У юнию Петровски аматере нащивели наших брацох на „Горніци“, дзе у Свидніку учествовали на 46-их по шоре „Свидніцких святох“ зоз танечну и хорску секцию. Фолклорна сеција наймасовнейша и чишил 55 членох подзеленых до трох групох, и у 2000. року Дружтво мало 18 настути. Окремно було святочне под час отримовані „Петровскаго дзвона 2001“, под високим покровительством предсидателя Горватскаго Собору Златка Томчича, котри бул и сам присутни на једнай часци програми. През

циали рок дружтво означувало 170. рочніцу приселення Руснаців до Петровців. І того року ще удавало два раз наступниць у Свидніку у Словачкій. Йще ще наступало у: Петровців – 4 наступи, Борово – 4 наступи, Осиек – 2 наступи, Вуковар – 2 наступи, Вінковці – 2 наступи і Загреб – 2 наступи, Церна, Велика, Липовляни і Пачетин, що шицько відно було 23 наступи. Після 12 роках, 7. квітня 2002. року, Дружтво дало цаловечарши концерт перед своєю петровською публікою. През 36 танцюально-музичними нумерами, 80 учасників у 2,5 години програми указали найвиши досягли Дружтва і роботи. У тим року було 26 наступи у Горватській, у Свидніку у Словачкій – 3 наступи і у Ждині у Польській – 2 наступи. У 2003. року заш вельо наступи – всупно 32, і уж по традиції 3 наступи у Словачкій у Свидніку. По отримовані „Петровського дзвона 2004“ Дружтво уж мало 11 наступи і наступи у Ужгороду у Україні. На „Дзвону“ Дружтво по-рядне і по звичаю наступа зоз шицькими групами, а після ще наступало у Горватській 5 раз, і два наступи у Свидніку у Словачкій. Остатніх роках намагаме ще отримаць тот рівень і затримаць квалитет, а що найчejше то затримаць квантитет, бо нас, нажаль, вще менеї єст у валале.

Дакеди у єдній рочній генерації було 20-30 дзєци, а нешка од 1. по 4. класу основній школи єст просеково коло 20 школярох, наших потенційних членох. Нешка Дружтво чишлі коло 80 активних членох, котри робя по секційох:

драмська секція (старши и млади),
танцюальная секція (старша и младша постава),
шпивацька секція – мишана и
музична секція – мишани оркестер.

Робота Дружтва заснована на аматерській основі и шицьки члени ще намагаю же близьме достойно презентували нашу культуру, звичаї, слово, писню и же близьме ю цо службей зачували живу.

Владимир Дудаш

Плодотворни и рижнородни діяльносци КУД «Яким Гарди» у 2015. року

Того року ще у веліх сегментах дружтвеного, але і політичного житва случели велі пременки, як і ситуацій котри пременєли нашо роздумованя і живот веліх з нас. Заш лем, у шицким тим, наволайме го гаосу, котри ще слуховал того року, Руснаци і їх здруженя, односно людзе у тих здруженьох намагали ще окончовац свой звичайни активносци і на тот способ виполньовац своё задани програми. Так і члени Културно-уметніцкого дружтва «Яким Гарди» зоз Петровцах уложели шицки свой моци намагаюци ще виполніц програми котри заплановали, а можебуц витвориц і вецей од планованого, і на тот способ зачувац свой танец, писню, бешеду і шицко цо твори єден народ, як і указац шицким гевтим коло хторих жисеме свой зачувані народни скарб, і не лем гевтим коло себе, але і по цалей Горватской, як і у иножемстве.

Члени КУД «Яким Гарди» 2015. рок започали зоз манифестацію Ноц музеюх, котра ще уж даскельо роки отримує у етнографским музею у Петровцах. Уж традицыйно члени Дружтва у сотрудніцтве зоз раду Рускей национальней меншини Општини Богдановци і ей фінансийну потримовку позбераю красне число Петровчаньох як і Руснацох зоз Янковцах, Миклошевцах, Осиеку і Вуковару. Програму попровадзи Хлопска шпивацка група Дружтва, а того року представела ще і аматерска малярка Ружица Киш зоз своїма малюнкамі. По законченей програми Петровчане і госци коло пуканкох, чаю, вареного вина, белюшох і подобных старинских лакоткох предлужели зоз шпиванку до позно внощи.

Робота Дружтва предлужена зоз премиеру драми «Кров понад главу», а вец ушлідзели наступи у Вуковаре, Керестуре, Загребе і Миклошевцах. Танечна секция як і Хлопска шпивацка група, а тиж так і дзецинска, свою роботу петровскай публики указали на Вельконоцним концерту, дзе Петровчане пополнели салу і зоз величима аплаузами наградзвали танцошох і шпивачох.

Перши тидзень у юнию мешацу резервовани за Петровски дзвон, та члени Дружтва шицки свой моци дали до организації тей манифестації руского народного скарбу, же би шицки руски Дружтва котри исную у Республики Горватской приказали свою роботу у прешлим періодзе. Субота була пошвецена писательом і їх творчосци, а внедзелю дополадня представили ще дзеци зоз своїма танцами і шпиванками на Петровским дзвончку, док пополадньово годзини були пополністи зоз старшима членами культурно-уметніцких дружтвох і їх роботу. Внедзелю вечар Петровски дзвон угосцел «Шумарох», горватске дружтво з Винковцах, та Петровчане мали нагоду видзіц і чуц танци і шпиванки векшинского горватско народу.

Летни час по рочни одпочивки члени Дружтва вихасновали за наступ драми у Осијку, наступ танцошох и хлопскай шпивацкай групи у Словачкай, як и на дньох Општини Богдановци, потым шлідзи летна пауза и одход младшай и старшай групи на Летну школу Руснацох до Ораховици, но заш ше лем членом Дружтва удало позберац и отримац концерт на летней школы.

Конец лёта и початок ёшенї активносци у роботи Дружтва добиваю свой звичайни ритем, ту пририхтована за наступи на манифестаций Миклошевци, за днї нац. меншинох у Дарди, Винковски ёшенї, як и участвоване у Товарніку на їх «Бундевияди», дзе танцоше мали замерковани и удатни наступ. Потым шлідзело участвоване на балу у Загребе, наступ у Новской, наступ дзецеох у Вуковаре, наступ у Плетерница, днї меншинох у Беловару, концерт у Шидзе, як и преслава крачунских шветох у организації Петровской парохії, дзе члени дружтва уж даскельо роки технічна потримовка, алс того року члени танечнай секції як и шпиваче беру векшу учасць у самей програмы бо петровске Културно-уметніцке дружтво «Яким Гарди» слави 65 роки од снованя.

У ёшеньскай часци роботи и члени драмской секції разпочали роботу на новых театральных фалатах з хторых ше наздаваме же ше успишно витворя и на яр розвешеля публику як и шицких роках по тераз. Наздавам ше же сом начишел векшину наступох и активносцох, а кед же дацо и препущене, верим же ми будзе пребачене, бо їх активносцох у тим 2015-им року було наисце велью. Винчусм им на успишней роботи и наздавам ше же им робота у 2016-им року будзе ище удатнейша. Тиж так жадам повинчовац и 65-рочніцу Дружтва як и ище велі роки успишней роботи. На многая и благая літа.

Томислав Рац

ТРИ РОЧНІЦІ ТРОХ ПЕТРОВЧАНЬОХ ПО НАРОДЗЕНЮ

У рамікох тогорочнаго *Петровскаго дзвону* означали зме три рочніцы трех Петровчаньох по народзеню. Скорей 85. роки у Петровцах ше народзели и у сваім народу, кожды на свой способ, глубокі шліди зохабелі, а то Сільво Ерделі, Владимир Костелник и Йозафат Колбас. З подзевкованьом здогадуєме ше каждого од ніх на окремні способ.

Сільво Ерделі народзены 8. юния 1930. року у Петровцах. Ту ходзел до школы, прэжыл свою младосць, засноваў фамелию, робея як земледзілец и писаў пісні, та го наволую и поэт-параст. Сільво Ерделі быў активны на широкім полю роботы: быў організатар и рукаводзитель меснай Чытальні, член културно-уметніцкага дружтва, стаўмни допісоватэль тижнёвых новинах “Руске слово” и яго заступнік у валале, сотрудзувал зоз видавательным oddzelen'iom виданьох на рускім языку. Значну заслугу мал у зазберованью и формаванью музейнай збиркі у Петровцах... З ёдном словам, быў тирвацо прысутні у духовнім живоце свайго места, у яго креированью и реализациі истога до конца свайго жывота. Умар 19.августа 1996. року. Поховани ё на петровскім теметове.

Як поэта познаты ё под власным менам и презвіском и под псевдонімом “Лесові”. Ёго думкі кришталльно чисты и ясны, а пісні щыры, міли, лёгко памятлівы. Положени су на папер як цо су и вишпівани под крохайом за плугом, при одгуку шекери у лёшэ, при трепеценю лісца на ярнім вітрику...

Под час жывота, 1977. року, НВРО “Руске слово” му выдало кніжку поэзій под назыву “У лешику при валале”. Пісня под исту назыву вошла до народу прэйт мелодії Якіма Сивча. Заступні ё и у антологіі поезій и прозы Русинох и Украінцах Горватской. Тих писаў и пісні за дзеци. Кніжка з дзецинскімі піснямі выдата му постхумно 2005. року под назыву “Наспак швета”, а выдало ю КУД “Якім Гарди” Петровцы.

Сільво Ерделі

ПИСНІ МОЙО

Писні мої, стищки мили,
пишем вас роками,
ви животна моя драга
я жиєм зоз вами.

Я вас пишем у радосци,
часто и у болю,
а найвецей я вас пишем
кед робим на полю.

Кед заорем плодну бразду
то писня ровнії,
трактор оре, комбайн коши
то писня машини.

Птичка мила кед зашпива
то писня висоти,
розвитнути древка, квеце,
то писня красоти.

Кажде лєто по писньочка
узретого жита,
а єшень нас преображені
тиж з писнями вита.

Вжиме шніцок кед завес,
ровніна нам била,
зоз своїма, в цеплим dome
писня шерцу шпива.

Яр приноши нови живот,
квети розквитаю,
пісні мої в ширим полю
роботу витаю.

Владимир Костелник народзены 09. октября 1930. року у Петровцох. Пейц класи Пучкей школы закончус у Петровцох, а гімназию у Руским Керестуре. Робел у редакції новинах “Руске слово” и бул одвічательни редактор часопису “Піонирска заградка” (1946–1948). Потім ше врача

до Республики Горватской дзе як новинар робел за рижни новини: “Глас Славонії”, “Вуковарски новини”, “Борово”, “Винковски новосци”..., а тиж так робел и на Радио Вуковару. Двацец роки бул главни и одвичательни редактор нашого часопису “Нова думка”. Як новинар и як писатель сотрудзовал у шицких руских виданьох хтори були друкованы у Новим Садзе.

Владимир Костелник писал на горватским и руским язику и то прি�поведки, драми, романы и научово статі з обласци истории. Першу литературну роботу, дзецинску приповедку “Иво и кральовна”, написал ведно зоз своім пайташом Крешом Зидаричом и друковл у Осеку, у новинех “Горватски новини” 1944. року. По 1965. рок обявел штири кіжки: “Novele”, “Crveni karanfil”, “Praskozorje” и “Zemljo moja”, шицки на горватским язику. По руски обявел три кніжки “Жеми моя”, “Бисерни дражки”, два романи од задуманей трилогії и “Под червену заставу”. Заступени є у вецеј антологіях рускей прози обявеных на руским, сербским, словацким, українским и румунским язику. Вельке число його прозних творох обявене у рускей периодики медзи хторима и даскелью драмами.

Окреме треба визначиц його діялносц на дружтвеним плану. Вон сден зоз сновательюх Союзу Русинох и Українцох Горватской 1968. року и його є перши предсидентль по 1973. рок. Автор є и обсяжней документованей монографії з нагоди 30 роках діялносци Союзу. Робел на видавательней діялносци Союзу, та перша кніжка ю Союз видал була “Істория Руснацох Бачкей, Сриму и Славонії 1745-1918 ” др Федора Лабоша, 1979. року. Стараюци ше о информованю на мацеринским язику порушє емисию на руским язику на габох Радио Вуковару 1972. року.

Єден є з ініціаторох формованя Литературней секції при культурним дружтве у Петровцох. Особнє участвує у програмах тей секції хтори вона организowała у месце и вонка з места. У септембре 1967. року зоз учительом Штефаном Гудаком участвує на першим совитованю писательюх Славонії у Винковцох. Тиж так бул и ініціатор снованя КУД “Осиф Костелник” у Вуковаре.

По одходу до пендзії одходзи жиц до Руского Керестура дзе и умар 18. децембра 2012. року.

Владимир Костелник

Чижикова шлебода

Влапел чижика Славко Полтрецого ище кед почал падац перши шніг. Влапел го з галовиком виплесценим з бабовей предзовей нітки. Под галов положел сухи чомовчок репику полни зоз шеменцом, нашенъом за коно-пи. Тоту лакотку чижики барз любя.

Збуло ше якош коло Крачуна. Славко положел чижика до клїтки и обешел ю на мур под тернацом. Оцец гварел:

— Кед бизме го такой унесли до хижи, могол би загинуц од велькей горучави. Ту, под конком помали звікнє на цеплейшє, то го вец унешеме до хижи.

Перши дзень-два чижик смутни лем кучал у клїтки. Ніч не ёдол, та огладнел. Вец ше влапел до шеменцу цо му Славко положел до мисочки.

Кед го унесли до хижи, поставал віше радоснейши. Поскаковал, скакал з палічки на палічку у клїтки и шпивал. Прекрашне було патриц на ньо и слухац го. Його червени, жовти, белави и шиви пирка украшовали нє лесм його, але и цале обисце, а розвешельовали и Славка, Ганчу, оца и мацер.

Так прешла и жима. Єдного красного марцовскаго дня оцец и Славко зняли з мура клїтку, та вишли на двор.

Оцец гварел:

— Вешелел ши нас цалу жиму, мили наш красавцу. Алс знам же ши жадал вецей места од того у клїтки. Ми це зачували од бридкей хвилі и гладу. Тераз пришол твой час та це пущиме.

Славко слухал оца, а припратрал ше на чижика, лёбо як го ище волаю – штиглинца. Роздумовал о тим о оцец гуторел, та пристал.

— Най наш чижик одлеци до шлебоди.

Славко оторел дзверка на клїтки. Чижик вилєцел. Перше шеднул, якошк небизовно, на яблоню при заградки, а потым одлецел далей. Вец ше врацел, надлецоввал коло Славка и його оца, як кед би им дзековал же го кармели и чували вжиме. Потым ше залєцел и дзвигнул високо гу хмаром, та гу лесу нєдалеко оталь. До своей широкей шлебоды.

Йозафат Колбас народзени 21. новембра 1930. року у Петровцох. Ту закончел штири класи Пучкей школи и як добри школяр предлужує свою школоване у Загребе, а вец у Вуковаре. По законченей гімназії у Вуковаре и положеного дипломскаго испиту, закончue Висшу економску школу. Роботу достава у Винковцох дзе засновал и фамелию.

Любов гу родзеному валалу и глібоке чувство гу власному народу нє загашели ше у новим штредкую и габох новых роботох и обовяззкох. Вон туту любов претопює до літературнай творчосци на мацеринским руским языку. Як активни член Дружтва сримских писательох вельо раз зоз своїма творами участвовал на рижних літературных вечарох як и на манифестації “Петровски дзвон”.

У живоце мал ёдно окремне жадане хторе ше му не витворело. Жадал купиц у Петровцох малу хижку и у ней жиц, пошориц ю як мали музей, а по шмерци ю зохабиц родимому валалу котрого любел зоз цалим шерпцом своїм.

Йозафат Колбас писал писні и афоризми, а и дзепо ёдна писня му якашкі файта афоризму. Нажаль, велі писні му остали у рукопису и нёдокончени.

Несподаўдано умар 20. фебруара 1989. року у Вінковацах дзе є и поховани.

Йозафат Колбас
Чекай ме

Чекай ме нёшка
як цо ши ме и вчера чекала.
Чекай ме и наյтре,
як цо ме и тэраз чекаш.
Вше ме чекай...

Чекай ме и на зарі слунка
и у капки дижджу,
чекай ме и у писні вітра.
Чекай ме и у жимскай ноци
док ци думки плету венец
од квіткох першого маю.
Чекай ме вше...

Чекай ме на кождым месце.
Сцерпэліво ме чекай и теды
кед ніхто нікога вецей не чека.
Чекай ме з надіёю
як мац сина зоз войни цо чека.
И теды кед ци пайташе мойо
над гробом памяткох на мене
даваю слова потіхи и хусточку
за одблукану слизу –
чекай ме...

Чекай ме вично...
И теды кед разум ци гутори
же забудз на мене,
чекай ме зоз шерцом свойм.
Я придзем. Напевно придзем.
Я вшадзи, я вше, и живот и шмерц,
и любов.

порухтала Любіца Гаргай

Зоз роботи КУД “Осиф Костелник” Вуковар

Найвекши результати наймладшої секції

Як и каждого року, так и того культурна робота у КУД “Осиф Костелник” Вуковар започала после крачунских и новорочних шветох у януару мешацу. Перше цо ше отримало, то бул Вечар Руснацох городу Вуковару або бал, на хтори ше и того року зишло красне число людзох зоз жеми и иножемства.

Уж о мешац, у фебруаре, у Осиєку отримана промоция кнїжки “Дом у шерцу” наших поетох Меланиї Пап и Звонимира Барни. То була една красна нагода за дружене Руснацох коло написаного слова на мацеринским язику. Шицки зме подзековни Дружту зоз Осиєку же нам то оможлівело.

У нешкайших часох дакус забуте медзинародне швето, Дзень женох, у вуковарским дружтве того року означене зоз литературно-мизичним пополадньом. Читани стихи наших руских поетох чия тематика була жена. Стихи були преткани зоз шпиванками наших наймалдших.

Печене палачинко на корзу

КУД “Осиф Костелник” Вуковар на шицки можліви спосobi жада вжац учасц у шицких культурных подійох городу Вуковару вшадзи дзе то можліве. Того року то було оможлівене на вецей спосobi. Перша була учасц на манифестації Ноц кнїжки у Городской библиотеки Вуковар.

Ту у сотрудніцтве зоз Союзом Русинох Републики Горватской представене КУД “Осиф Костелник” Вуковар, як и особа Осифа Костелника, а през кнїжку Осифовей дзивки Блаженки Хорват “Мой оцец Осиф Костелник”. Реферат порихтала и прочитала професорка Вера Павлович. Слайды фотографийох хтори ше под час бешеди зменьовали позберал и порихтал професор Звонко Костелник. Писню Осифа Костелника “Родими край” прочитала поетеса Любица Гаргай.

Першого мая за Першомайски вилет у Адици Дружтво наступело зоз двома шпиванками у виводзеню мишаного хору и двома танцами у виводзеню дзивоцкей танечнай групи. З тей нагоди мали ше нагоду вожиц на парадных кочох до хторых були упрагнути прекрасни коні.

Дзень нац. меншинох ВСЖ

У маю мешацу отримани и Дзень национальных меншинох Вуковарско-сримской жупаниі и то у Вуковаре. Нормалне ше Руснацох представело тиж КУД “Осиф Костелник” и то не лем у культурно-уметніцкай програми, але и у прирхтованю штанду на хторим були указаны нашо руски виданя, вишивки, национални єдла и незаобходна паленка.

Дзекуюци председательови КД “Рушняк”, Владимирови Провчийовому, Дружтво госцовало у Риеки и там мало нагоди наступиц на три заводи. Перше мали концерт у Матульох, а вец на риецкай площи и у Дому пенzioneroх.

“Петровски дзон” место дзе ше шицки нашо руски дружтва намагаю звязиц. Дружтво зоз Вуковару наступело зоз литературну секцию дзе вуковарски поетеси и поета читали свойо стихи, потым на “Дзвончку” дзе-

ци указали цо вони научели, а на централнай манифестації наступели одроснути члени Дружтва.

Длugo обчековани одход до Mariј Бистрицы того року бул оможлівени. Прецо длugo обчековани? Прето же драга не лем далека, ал€ и вельо кошта. Того року ше нашло фінансийни средстава та ше и путовало.

“Фіlm фестивал” збуване медзинародного характеру и була нам велька чец представиц ше госцом – фіlmашом зоз нашу руску националну кухню хтору и на тот завод порихтали жени, члени креативней секції “Прадки”.

Потим Дружтво наступело у Міклошевцах на манифестації “Міклошевци 2015”, у организації КУД “Яким Говля”, у Петровцах на манифестації “Кед голубица лецела”, у организації Дружтва Руснак, у Вуковаре на манифестації “Вуковарчане Вуковарчаньом” у организації здружене Вуковрци добрей дзеки и у Осиеку на ”Дравских габох” у организації КУД Руснацох Осиек.

У новембре ше збула прекрасна нагода друженя зоз руску поетесу Агнетку Костелник Балатинац у Союзових просториах. Организатор була літературна секція КУД “Осиф Костелник” подпомогнута зоз музичну секцію.

И того року Дружтво од Совиту за национални меншини достало фінансийни средстава за отримоване дзецинскай манифестації “Перши аплауз”, хтора того року отримана по штварти раз. Програма започала зоз покладаном венцах и паленьом швичкох при крижу на уцеку Вуки до Дунаю, а потим отримана культурно-уметніцка програма у хторей учасц вжали три культурно-уметніцки дружтва, члени Союзу Русинох Републики Горватской: КУД “Яким Гарди” зоз Петровцах, КУД “Яким Говля” зоз Міклошевцах и КУД “Осиф Костелник” зоз Вуковару, потим КУД “Ловро Єжек” зоз Mariј Бистрици и “Руснак” Дружтво Руснацох у Републики Горватской. Тото стретнуце наших наймладших закончело зоз вечеру и заєдніцким друженьем у ресторану Quo Vadis на вуковарскай Митници.

И то не шицко. За остатак зме зохабели цошка о чим бізме сцели повесц дакус вецеj слова. Наймадша секція у Дружтве, креативна секція “Прадки”, не ма ан€ два роки, а того року направела барз вельо. Секція ше зиходзи раз тижньово. Приходза угловним, ал€ не и виключно, жени. Кед Дружтво поволане же би представело нашу националну кухню и нашо руски єдла, “Прадки” без почежксацох ришую тот задаток. Кед треба направиц даяки штанд “Прадки” ту. Так ше збуло и на три заводи кед секція виложела своё виробки на манифестаціях “Чекам це на Вуковарским корзу 6, 7 и 9”, з надпомнущом же осме таке стретнуце одказане пре подлу хвилю. Цо то за манифестація? Група гражданох, Вуковарчаньох, предводзена зоз паном Ваньом Видаковичом порушала ініціативу под назуву

“Чекам це на Вуковарским корзу”, а з цильом же би ше ожил Вуковарски корзо подобни гевтому предвойновому. Тоту ініціативу гражданох, хтори жадаю ожиц дружтвени живот городу Вуковару и врациц му часц старей швєтлосци, препознали як барз добру Город Вуквар и Туристична заєдніца Городу Вуковару. Дали ей потримовку и вона преросла до збуваня у городу хторе ма винїмково традиційну, дружтвену и репрезентативну вредносц за город. Тота ініціатива з часом достала и дакус инашаки випатрунок, на тот способ же рижни здруженя и ремеслніки можу на штандох виложиц свойо продукти. Так “Прадки” нє лем же виложели свойо скорей направени продукти, але и на лїцу места пражели смачни палачинки цо було на окремни способ замерковане и од согражданох похвалене.

Вистава креативней скцii Прадки

У тим року креативна секция “Прадки” направела квецики за бал, ушорела дворану за бал, за “Перши аплауз” и подобни стретнуца же би ше госци приемно чувствовали, за кажде госцующе дружтво вишили Пчолку, зашитни знак “Першого аплаузу”, вирабляли рижни продукти зоз технїками декупаж, рисоване на склу, макраме, вирабянє прикраскох од гипсу...

Креативна секция “Прадки” віше ма отворени дзевери за кажду особу добрей дзеки и оможлівює кождому креативно ше виражиц у тим цо зна, цо би сцел научиц, або указац и подзеліц свою схопност зоз другима.

Любица Гаргай

З роботи КУД-а Руснацох Осиек

КУД Руснацох Осиек основане 1983. року, ма коло 50 членох, а од хто-рих коло 30 активних.

Каждого року ше обдума даяка нова секция котра дава рижнородносц у активносцох Дружтва. Того року основана менша фолклорна секция. Менша по чишле, але ёднак активна як и даяки численши.

Дружтво так дійствує у штирох секцийох: хорскай, тамбуровей, етно и фолклорней.

У 2015. року, пре несподзивани збуваня при членох Дружтва, нє витворени телї наступи як скорейших рокох, алє витворени шицки плановани наступи, а обдумани и дзепоёдни литературно-музични вечари та промоції кнїжкох.

KUD Rusnacoh Osiek

Так отримана промоция кнїжки «Дом у шерцу» авторох Мелані Пап и Звонимира Барни, отримани литературно-музични вечар зоз дзепоёдними Руснацами зоз Шиду котри рецитовали поэзию наших визначных поетох як и свою власну, а з боку КУД-а Руснацох Осиек свою поэзию гуторе-ли Агнетка Балатинац и Томислав Мишир, док хор и тамбурови оркестер преткали поэзию з нїтками народных шпиванкох.

КУД Руснацох Осиек наступело на шицких манифестацийох на котрих было поволане з боку наших культурно-уметніцких дружтвох як то: *Петровски дзвон, Миклошевци 2015, Кед голубица лецела...* Одвало ше тиж на манифестаций хтори организує Город Осиек и городска и универзитетска библиотека. Тамбурови оркестер скоро поряднє помагал петровскому оркестру при наступох КУД-а «Яким Гарди» з Петровцох, а младши члени ше уключели до рботньох вязаних за предписаня вязани

за нови закон о здруженьох, та на едукациї о хаснованю средствох з европских фондох.

Етно секция

Дружтво организатор манифестаций «Дравски габи», Подобовей колоні и Мемориялного турниру у столним тенису «Владимир Тимко».

«Дравски габи» того року отримани 11. раз, та гоч организация манифестаций на котрой ше позбера помедzi 150 и 200 виводзачох вше чежша патраци на финансийни стан, але и на людски потенциали котри Дружтво з почежжкосцу обезпечуе, намага ше затримац континуитет же би ве- цейгласне руске шпиване було указане у явносци як значна часц културног скарбу Руснацох.

Того року зацикавеноц указали *Глас Славониї* котри послали и новинарку и репортара, а уж дзень по отриманих *Дравских габох*, предсиде- телька Дружтва, Агнетка Балатинац, поволана же би госцкова на Радио Осиеку у емисии *Мости* хтору пребера и ГРТ 4.

Подобова колония вивитрела нови познанства, та КУД Руснацох Осиек у 2015. року, попри Колонії котру организовало у Осиеку, послало и двух младих хлапцох на 6. Подобову колонию Руски двор до Шиду.

Традицийни Мемориялни турнір у столним тенису «Владимир Тимко» указал же значне зачувац памятки на наших членох, але указац и спорцски дух котри и з тей нагоди не виостал при членох Дружтва.

КУД Руснацох Осиек розвило стаємне сотрудніцтво з Матку Словашку з Осиеку, а на «Дравски габи» каждого року вше повола даєдно дру- ге дружтво з Войводини котре у своїх рамикох ма хорске лёбо групне шпиване. Того року як госц було КУД «Петро Кузмяк» з Нового Орахова.

Фолклорна секция

Етно секция робела по запланованей програми, а найвецей доприноши кед треба украшиц простор за рижни збуваня лёбо направиц дарунки за госцох. Сами научели даскельо техніки вирабяня ручних роботох медзи котрима можебуц найцикавша техніка правеня рижних арти克лох зоз лісца зоз кукуричанки. Постали схопни у салветковей техніки, а гнєтка ше упушта и до рисованя на фляшох.

Проба хору

Фолклорна секция на своїм зчатку, та ше Дружтво наздава же постане масовнейша.

З Подобовей колонії

И того року ше докупело дакус гу народному облечиву. З тей нагоди були то лайбики за хлопох, а тиж зробени и стилизовані прикраски за женску часць хору.

Тамбурови оркестер

Понеже Дружтво нє ма вельки простор, огранічене є на активносци котри можліве вивесц у таким просторе, та так под час Подобовей колонії угосцело драмску секцию КУД-а «Яким Гарди» з Петровцах, котра ви-ведла драму «Пирскаци жирячки малженства», а глумели Ивана Колбас и Владимир Дудаш.

Финансоване Дружтва з векшай часци подпомага Совет за национал-ни меншини РГ, город Осиек и Осечко-бараньска жупания. Дружтво уж стаємно подпомагаю даскељо подприёмства зоз своїма продуктамі, окреме за «Дравски габи» и Подобову колонию. Понеже нелегко найсц-дакого хто подарує свойо продукти, з тей нагоди начишліме тих доброд-їйох, то: Пивовара Осиек, Пекарство Кадуля, Бислич Цо. и Ямница д.д.

*Агнетка Балатинац
Фото: А.Балатинац*

ЮЛИНКОВО ДЗЕЦІ

Перше ше народзел Борис, потым, з другого малженства Гелена и Ана. Ніч нє таке незвичайне кед би им оцец нє бул Юлин Бучко, Юлинко, як го волали Миклошевчане, а и велї приятеле.

Юлин Бучко ёден з ридких Руснацох композиторох з Горватскей. Народзел ше у Миклошевцих, 4. марта 1958. року. Написал вецей як штепрацец рижни композиций, цо у народним, цо у забавним духу. Нажаль, превчас умар, у своім 53-им року жывота, 13. фебруара 2011. року.

Наймладша Ана, теди мала 20 роки, але як и Борис и Гелена, уж була музично «подкована», як то людзе знаю повесц.

Маме податок же оцец Юлин перши такти заграл кед мал лем пейц роки, а исти талант и любов гу музыки пренесол и на свойо тройо власни дзеци. Ал€ не лем на свойо власни, але и на велї других котрих подучовал.

БОРИС БУЧКО

Борис, найстарше Юлинково дзецко и ёдини син, полюбел музику ище з 8 роки.

Народзени є 1977. року. Закончел Штредню будовательну школу у Вуковаре, а попри музикальнага оца, мал ше коло кого учыц, та ше упущел и до компонования.

Борис Бучко з оцом Юлином

циями змагал ше и на *Червеней ружси*.

У шерцу того младого человека бовчи тиж и любов гу свойому вала-лу та остал жыц на валалским грунту. Попри приватней роботи, двоїх дзецох и жени, сцигнє ше занімац и з политику. У мандату є председате-

Од малючка ше уклю-
чел до роботи у культуры у
миклошевским культурним
дружтве, а часто помога и
другим руским дружтвом у
Горватской.

Гоч є по професії прив-
атни поднімач, а основни
фах му заградкарство, лю-
бов гу музыки нігда нє
занєздзбал.

Кед мал 17 роки компо-
новал композицию *Далека
моя*, а 2006. року *Сримски
гудак*. Зоз своїма компози-

ля Ради рускай национальнай меншини Вуковарско сримской жупаниї дзе на меншиниских виберанкох бул ёден зоз двох кандидатах з найвекшим числом гласох. А однедавна є и предсидентель Координації рускай национальнай меншини РГ, та Координації радох и представительох рускай национальнай меншини РГ.

И попри шицких тих обовяззкох, найдзе часу «скочиц» до Осиеку, помогнуц тамтейшому КУД Руснацох Осиек, чи коло оркестру, чи коло хору. Вше ма дзеки помогнуц, подучиц...

Борис грае клавир, гармонику и шицки струново инструменты, а то вельки плус у оркестрох дзе часто дахто хиби.

Як дознаваме, велька любов му лапане рибох, та попри шицких обовяззкох найдзе час и за тот свой гоби, гоч то вимага вчасне ставанс. Предсидентель є СРД «Леняк» з Миклошевцох, котри ше змага и на спортыских бавискох «Яша Баков», а маю коло 30 членох. Понеже и його оцец любел лапац риби, а бул визначни член миклошевской заедніцы, СРД «Леняк» основал мемориялни куп «Юлин Бучко».

ГЕЛЕНА БУЧКО

Гелена ше народзела 1987. року. Кед мала лем 3 роки путовала по местох котри велі старши у своім живоце нігда ані не видзели. Були то дні вибраженства. Росла ведно зоз шестру Ану, мацеру Ясенку и оцом Юлином по рижних вибраженских змесценьох по час кед ше знова могли врацці дому.

Стретала сом их ёден час у населеню «Шпанско» у Загребе, дзе були змесцени велі вибраженци з Вуковару, алє и з других местох. Не было легкожиц у таких условийох, алє моцни дух и тварда вира мацери и оца же ше и тоти дні раз законча, отримала фамелию.

Далёко од Руснацох, далёко од свогого валалу, окрем з оцом, не мала з ким бешедовац по руски. Алє любов гу свайму глубоко укорененна до сёй ества, праве як и при шестри Ани.

Гелена ше опредзела за роботу на радиу. Закончела гимназию, а сёй приемни глас часто одгуковал на габох Горватскаго радио Вуковару. Потым ю робота одведла до Загребу, дзе роби як музични сотрудник у Кроация рекордсу, а там, у новым окружению нови занимаций.

Уключела ше до квер активистичнаго бенду «У пол 9 у Саби» (*U pol' 9 kod Sabe*).

Ходзела до штредней музичнай школи и на соло шпиване, алє кед сёй умар оцец претаргла тото школоване. Но и попри того, уж при самих наступох видно же «робела на своім гласу».

Попри шпиваня и вона полюбела гране. Започала зоз гитару, потым клавир, грава и у дзепоєдніх наших оркестрох, а ёден час и з оркестром КУД-а Руснацох Осиек.

Нешка ма власни бенд котри наступа по Горватской и региї. У бенду грає бас гитару, роби на проекту «*Plan za bjeg*», член є и тайомніца академского хору Філозофского факультету «*Concordia Discors*» котри чишлі прейг 140 членох, а на рижних змаганьох ма замерковани успіхи.

Гелена и Ана Бучко у руских сукньох

Гелена уж други рок студира Маркетинг, дружтвени мрежки и одношеница з явносцу на *DOBA* факультету у Словениї, котри ма он-лайн студії по европских стандардох уж веци як 13 роки и єден є з найвекших приватных факултетох у Словениї.

Гелена тиж новинарка єдного зоз найвекших музичних порталох у Горватской «*Perun.hr*» за котри роби интервюи и пише звити зоз концертох.

Можеме заключиц же Гелена барз активна, же є «глїбоко» у музичних водох, а наздаваме ше же можебуц єдного дня до своєго музично-го репертоару уключи и даяку нашу шпиванку, та пренєше глас о Руснацюх широм швета.

АНА БУЧКО

Ана, наймладше Юлинково дзецко и кед би ше так мало право повесць, дзецко котрому оцец найвироятнейше найвеци хиби бо найменей роки прежили вєдно.

Ана народзена воєнного, 1991. року, у Вуковаре. Уж як беба мушела го напущиц. Як росла не знала цо то значело ношиц у шерцу родне место, але кед ше врацела, гевто записане у генох зобудзело ше и любов спрам

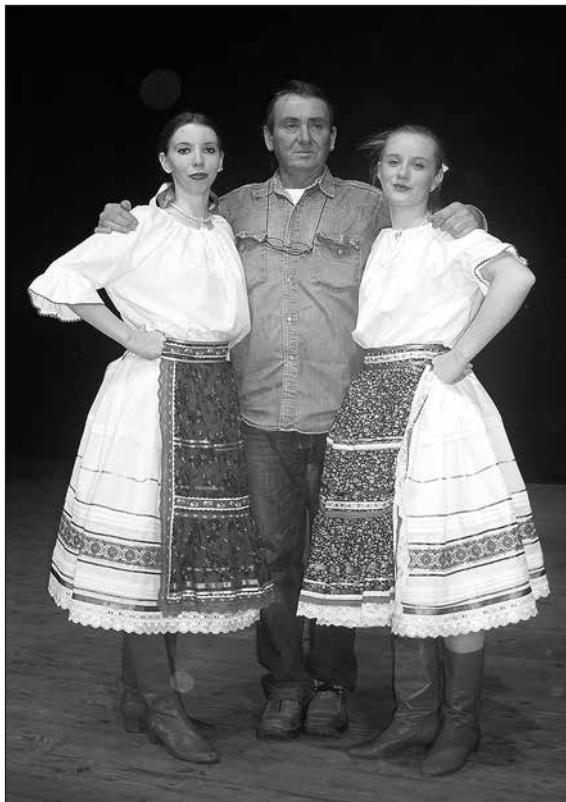
Вуковару знова бовкла,
бо од више ту и була, лем
ю Ана, як мале дзецко,
нє знала препознац.

Ана, подобнє як брат
и шестра, музику полю-
бела од малючка. Зако-
нчела економску школу,
але tot фах ю нє випол-
ньовал. Почала ше зані-
мац з фотографију кот-
ру добре «вибрушела»,
та ёй фотографијі пра-
ви мали уметнїцки дїла.
Єден час робела у нєвла-
довей организациї «Ми-
ровна група младих Ду-
най» у Вуковаре як во-
дителька Клубу младих.
Медзитим, жаданє ёй бу-
ло буц професийно вяза-
на за музику. Того року
ше ёй поспишело упи-
сац Музичну академию
у Пули, напрям музична
педагогия.

Як и брат Борис, заніма ше и з композицију. Компоновала у народ-
ним духу композициї: *Стара лїна, Нє рухтай мамо, Там при Дунаю, Ка-
мень лесови, Лебеди, Дижджэ и У нашим валалє*. Компоновала и дасеке-
лью композициї за дзеци: *Ташенька, Чучко и Идзе баба*, а опробовала ше
и у компонованю у забавним духу. Так настала композиција *Верби и сни*.

Обидва шестри часто наступаю на Ружовей заградки, найчастейше з
композицијами котри сами компоную, а на текст котри им пише їх тета
Агнета Бучко Папгаргай. На фестивалох «Червена ружа» и «Ружова за-
градка» наступаю уж веџей як пейц роки, а 2003. року на фестивалу «Ру-
жова заградка» освоєли награду за интерпретацию шпиванки «У нашим
валалє» котру ведно написали.

Шестри Бучково наступаю и на фестивалу «Червена ружа», а 2007. ро-
ку Гелена освоєла дзвivoцку ладу за найкрасши глас з композицију «Мам-
ко моя».

Ана и Гелена Бучко з оцом Юлином

Зоз своїма прекрасними гласами часто помагаю Руснацом на шветочних академійох, окреме за Дзень Руснацох.

Ана пошла по дражкох свойого оца и брата, та уж з 18 роки водзела хор КУД-а Руснацох Осиек, а потым и хор КУД-а «Осиф Костелник» з Вуковару, но найвироятнейше мале число людзох зна же вона и водителька женскай шпивацкай групи КУД-а «Яким Говля» з Миклошевцох котра чишилі значни успіхи на веліх наших фестивалах, а окреме ше успишна указала на фестивалу «Най ше нє забудзе» у Дюрдьове.

Скромна, нігда нє става дириговац опрез шпивачох кед то окреме нє вимагаю сами шпиваче, та велі ані нє знаю хто то тата особа котра так до совершенства приводзи єдну скромну валалску шпивацкую групу. Окреме кед знаме же число валалчаньох по срімских валалох у Горватской віше меншे.

Гелена, Ана и Борис Бучко на манифестації у Миклошевцох

У руских хорох углавним шпиваю старши людзе и то шпиванки котри небарз «чежкі», а ния, ей ше удало зацикавіц и младших, и то нє за гоч яки шпиванки, алє и за гевти велью чежкі.

Но окрем з музыку, шестри Бучково ёден час ше барз ангажовали и у фольклорней секції КУД-а «Яким Говля» з Миклошевцох. А Ана барз талантована и за рецитоване. Брат Борис остал при музыки, алє його дзівче уж можеме видзиц на бини на рижних наших манифестаційох дзе ше презентує дзецинска творчосц.

За Ану ище треба повесц же, подобнє як дакеди ей оцец, учи валалски дзеци з Миклошевцох грац гармонику. У часох кед векшина младих дні

и ноци препровадзує на интернету лебо ше селя до иножемства пре лепшу роботу и векши заробок, Ана несебично дава себе свой заєдніци у котрой жиє и заєдніци одкалай походзи ей оцец Юлин Бучко, Вуковарчаньом, Миклошевчаньом, але и Руснацом взагалі.

Тих дньох, шицки тройо Юлинково дзеци, ведно з фаховцами з Войводини и Горватской, закончели кнїжку нотних записох свойого оца. Жадане им було видац кнїжку з Юлинковима композициями. Проект, як то нешка волаю, котри будзе нє лем памятка на їх оца, але и значне діло за Руснацох з Горватской, а вериме и широм швета, з оглядом на дефицит композиторох рускей народней и забавней музыки.

Ана, Борис и Гелена Бучко, Юлинково дзеци

Як дознаваме од Бориса Бучкового, кнїжка з текстами и нотними записами под назву «Лем писня будзе далей жиц» видрукована и промовована на манифестациі «Миклошевци 2015», а уж ше помали руша и з промоциями по местох дзе жиу Руснацы у Горватской, та ю так Загребчане уж видзели, а пошвидко ше обчекує и промоция у Осиеку.

Присловка же яблуко нє пада далеко од стебла, у случаю фамелії Юлина Бучка, у подполносци оправдала свойо існоване. Шицки тройо Юлинково дзеци на найкрасши можліви способ нашлідзую свойого оца.

Агнетка Балатинац

Малярски техніки

Хасновите виполньован€ шлєбодного часу

Не мушиме буц школовани маляре, кипаре або керамичаре же бизме ше подобово виражовали. Досц буц чувствительни и жадац ше виражиц. Виражиц ше можеме з рижними техніками як цо то угель, клайбас, туш, пастел, гваш... ту и лопатки, ножи... Велька радосц котору ношиме у себе гонї нас же бизме звладали шицко цо нам природа дала, а чловек створел.

Факт хтори олегчує творчосц то визуалне паметане. Досц дацо створиц по мотиву зоз природи же би осатло у нашим здогадованю. Почина ше зоз стварами пред нами хтори нам блізки и часто их стретаме и позна-ме. После ше укаже и дацо друге. Красни пейзаж, рика, древо, хижя, портрет оможлівюю нам указац свою зациканосц.

У малярских технікох розликуєме углавним два напрями: рисоване и мальоване. Рисує ше з угльом, клайбасом, тушом, пастелом, а малює з акварелом, темперу, акрилом и олсіем. За хтору техніку ше уметнік опредзелі завиши од його схопносци и дзеки. Тиж так, на яким материялу малює, чи на паперу, древу, дески, лесониту або платну завиши од його креативносци. На дачим ше муши робиц, муши ше порихтац подлогу. У нешкайших часох рисунок ше ридше пестує, а найвецей роботи у техніки акрилу, олею и акварелу.

АКВАРЕЛ – ВОДОВО ФАРБИ

То техніка швидкого крикия, атмосфери зоз ніжним упечатком. Поца-ги зоз щеточку швидки, недокончени, недоповедзени з невелью детальюх. Роби ше швидко, а гледа ше живосц, близовносц у поцагу и не може ше віправиц як акрил и олэй. Деталі ше муша обдумац, а кед ше роби су-ха техніка вец то велью близовнійше и спомлашене. У акварелу ше роби так волані крохи або мала сличка у правим горнім угл€, дзе ше за мину-ту-два назнача главни ствары.

Сухи акварел роби ше на сухим паперу, гоч вон бул намачани у води. На нїм ше дораз малюю мотиви. Била фарба ше не хаснует, але ше при ро-боти зохабя биліна цеком роботи. Конечни фарби ше дораз даваю, а год-ни ше осушиц и прейг нїх премасциц други фарби, з тим же ше муши знац же так добиваме фарби другей файти. На тот способ кед ше жовта премасци зоз белаву достанеме желену. Так ше посцигую красни ниянси.

Техніка мокре на мокре иншака. Папер ше намака 10 минуты у води, кус ше осуши и на нїм ше дораз роби. Ту ше фарби спонтано розліваю, а часто ше дорушую и творя рижни мотиви на хтори можеме мало упліво-вац. То техніка случайносци и не годни зме прецизно одредзиц цо зроби-ме бо то завиши од уровня влажносци фарбох.

Техніки ше можу надополньовац. Так мокре на мокре нє ма вельо детальюх, а сухи акварел нє таки нїжни, та ше прето часто стрета комбинация тих двух технікох.

Акварелни техніки можу ше дополніц и зоз другима техніками: зоз клайбасом, тушом, пенкалом, аж и зоз пастелом. Теды тоти техніки служа як основа, а акварел ше нє докончуе як цо ше нє докончую ані рисунки, тоти два техніки у тим случаю зляти у єдним ділу.

Коло шицких начишлених технікох значне наглашиц же папер на хторим ше вони робя муши буц тварди, рапаци, чежки 300 и вецей грами, а скорей роботи ше го зоз ліпкацу пантліку притвердзи за тварду подлогу же би ше нє зогинал. Готови роботи иду под скло, а препоручуе ше и паспарту коло малюнка же би нє дорушовал скло. Малюнок виложени на мур нє може поднесц тирваце шветло бо годзен збляднуц, а ест и матирали скла хтори даваю иншаки ефект. Паспарту можу буц вшеліяки, єдноставни и дупли, квадратни, угласти або кляпчисти. Од ніх досц завиши випатрунок малюнку. Рамик би не требал буц груби, а фарба рамику требала бы провадзиц фарби малюнку.

У прешлосци акварел бул облюбени, а тераз уж меней. Гоч ма чаривносц, заменюю го други техніки. З другого боку, раз зробени нє ма можлівосц віправяння цо му дава вредносц.

КД ПГЖ «Рушняк» ма подобову секцию, а председатель Дружтва тиж так водзи и малярску роботню у Матки пенсіонерох у Риєки як Подобову роботню у Месним одборе Млака у Риєки. Жие у Матульох, а його гоби и велька любов праве малярство.

Владимир Провчі

Нови кнїжки

Дюро Лікар – Миклошевци под сримским небом

Вешені з друку вишла велька монография автора Дюри Лікара «Миклошевци под сримским небом». Кнїжка друкована у виданю Ради Месного одбору Миклошевци и друкарнї «Провентус натура» зоз Церни. Діло друковане з нагоди визначования 165. рочнїци приселеня Руснацох до Миклошевцих, велького є А4 формата, твардих рамикох, ма 440 чарно-били боки, писана є двоязично, на руским и горватским языку, а представяшицких жительњох зоз Миклошевцих у фотографиї и тексту. Рецензети др Оксана Тимко-Дїтко и паноцец Йоаким Симунович, на насловним боку руски парток зоз препознатлїву фотографију культурней манифестациї Миклошевци. Автор насловного боку Томислав Паненич, а тексти лекторовала Ксения Лікар. Тота вредна вигледовацка робота шицким зацикавеним читачом укаже фамелиярни стебла и руске походзене наших Миклошевчаньох хтори ше зачували цеком 165 роках од приселеня под сримске небо.

Вера Павлович

Нови кнїжки

Микола Пап: „Страднє Руснацох у Отечественей войни 1991./92.“

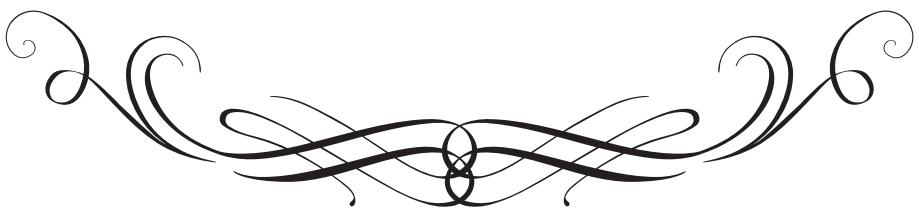
Концом того року зоз друку вишла документарна кнїжка Миколи Папа «Страднє Руснацох у Отечественей войни 1991./92. року». Кнїжку друковал Союз Ру синох РГ, а финансийно є подпомогнута з боку Совету за национални меншини РГ. Кнїжка писана двоязично – на руским и горватским языку, ма 96 боки и мегки рамики у Б5 формату, а друкована є у 400 прикладнікох. Насловни бок кнїжки представя часц масовней коштурнїци на Овчари зоз памятіком на жертві ексхумовани на тим месце, на остатнім боку олтар нашей греко-католіцкїй церкви Христа Царя у Вуковаре.

Сама кнїжка облапя вигледовацку роботу на спознаню кельо Руснацох зоз території нашей держави участвовало у Отечественей войни, кельо их забито, нестало и страдало у войни, кельо их було загарештовано у сербских концентраційних лагрох, кельо ше разселело зоз своїх огнісковох, а кельо ше врацело дому. Тоти податки находза ше у кнїжки и, спрам словох самого автора, можу буц подлога ширшому вигледованю.

Рецензию за кнїжку написал полковнік у пензії, проф. Иван Грчић, лекторка за горватски язык проф. Андреја Магоч, за руски язык проф. Мария Вулич, а кнїжку ушорела редакторка Вера Павлович.

Вера Павлович

Literatura

Литература

чийо то чапаї

чийо то чапаї
по хторих сцеш
ровно ходзиц
а часто з нїх скруциш
чийо то чапаї
хтори це водза просто
а ти заш лєм заблукаш
чийо то чапаї
хтори невидими
а ти их по ласки Божей
пренаходзиш

то чапаї Єдиного
Правдивого
хтори од вше
и занавше
и твоя душа
лєм його жадна
и твоя душа
го пренаходзи
лєм кед сцеш

čije su to stope

čije su to stope
po kojih hoćeš
ravno hodati
a često s njih skreneš
čije su to stope
koje te vode ravno
a ti ipak zalutaš
čije su to stope
koje su nevidljive
ali ih Božjom milošću
pronalaziš

to su stope Jedinoga
Pravednoga
koji je od uvijek
i za uvijek
i tvoja je duša
samo njega žedna
i tvoja ga duša
pronalazi
samo kada hoćeš

Любица Гаргай

ДВА ГЛУБИ

Там на єдней стрехи
два голуби стали,
мило розпатрали,
мило розпатрали
та погуркотали.

Голубица била,
а голуб белави,
красна вони пара,
красна вони пара
як намальована.

Лічка почухали
та ше побочкали,
и так занешени,
и так занешени
любов чувствовали.

У любовней хвильки
нє роздумовали,
та своє сердечка,
та своє сердечка
енки вичерали.

Збрехал гунцут пшичик
та ше преплашели
як любовна пара,
як любовна пара
вєдно одлєцели.

Мелания Пап

МАЦЕРОВ ОБЛАК

Гнётка при облаку
моя мац застала,
кед сом преходзела
так ме дочекала.

Крашне було шицко
роками тирвало,
а нёсподзивано
ше раз и урвало.

Пошла за навики
мн€ рожалосцела,
тот наймилши облак
празни зохабела.

Давно зоз облка
ей погляд н€ бліска,
кед на ньго попатрим
у шерцу ме сциска.

Кед тамаль преходзим
у шерцу ме сцишн€,
а гнётка у оку
и слиза заблїшн€.

Мелания Пап

совисц

совисц
дакеди ю нє чуц
а дакеди
є така гласна
же ю нє мож слухац

совисц
цо то таке
у чловекови
и хто ю там
положел

совисц
дакеди отупена
а заш лєм джопкаца
и нє да спокою
дакеди
цалком ясна
и точно указує
цо зробиц

жадам ци чловече
же биш ю нїгда
нє страцел
най жис
у тебе
здрава
нєвикривена

savjest

savjest
ponekad ju se ne čuje
a ponekad
je tako glasna
da ju se ne može stišati

savjest
što je to
u čovjeku
i tko ju je tamo
stavio

savjest
ponekad otupjela
a opet bockava
i ne da mira
ponekad
posve jasna
i točno pokazuje
što treba učiniti

čovječe želim ti
da je nikada
ne izgubiš
neka živi
u tebi
здрава
neiskriviljena

Любиџа Гаргай

МОЛИТВА ГОСПОДНЯ

полно упечатлівих
местох
полно правдивих
хвилькох
историйно
по преданьох
по мрийох

вельки двор
длугоки тернац

по преданию
ту ши научел
апостолох
молитву господню

молитву
хтору
и ми нешкана
вигваряме
кажды дзень
молитву
за шицки генераций
людзох
хтори веря

камени плочи
молитви господній
віписані на
сто двацет и трох
язикох швета

molitva gospodnja

puno dojmljivih
mjesta
puno istinitih
trenutaka
povijesno
po predajama
po mašti

veliko dvorište
dugačak trijem

po predaji
tu si naučio
apostole
molitvu gospodnju

molitvu
koju
i mi danas
izgovaramo
svaki dan
molitvu
za sve generacije
ljudi
koji vjeruju

kamene ploče
molitve gospodnje
ispisane na
sto dvadeset i tri
svjetska jezika

Любица Гаргай

МОСТ СЛИЗОХ

Мост слизох повязовал драгу кадзи крачала,
ропресцерал ше за ню як шлаэр.
Дзе лем крочела,
капка за капу залівала жем, сцернянку,
корені старей тополі на концу валала,
дражки бетонски, лавочку пред хижу...
Одпитовала ше од кождэй травки,
сцела облапиц кажди ядловец,
побочкац кажди квиток мушкатли и косатки...
Затримац паҳ червеней ружи у чувствох,
преляц до очох белаве небо понад валала
и звук годзини з турні у ухох зачувац
док поладнє вибивала.
Дзвони тей хвильки радосно задзвонељи,
на «Ангел Господнї» поволовали,
але ей душу з больом розходу запарали.
Пред хижу клекла, три раз ше прежегнала,
молитву вимодлела и жем побочкала.
Жадала умертвиц чувства
и з ошмихом крошиц до автобуса
котри ю одвеже там дзешка
дзе лепши живот,
дзе ше нє шпирта по шмецу
же би ше нашло фалаток хлєба,
дзе ше нє патри до бутелара
кед дзецко пожада сладоляд...
Сцела урезац сличку валалу
глїбоко до шерца и замкнуц ю,
замкнуц до найдальшай клїтки,
по час кед ше знова враци.
Але слиза слизу здоганяла,
боляци крик вирвал ше зоз першох,
нога чежко на гарадичу ставала,
а автобус як жвир неприятельску доживойовла.
До снох о лепшим живоце у цудзим краю вериц
гевтей хвильки престала
кед нога по власним обисцу
вецей нє крачала.

Агнетка Костелник Балатинац

ВРАЦИМ ШЕ МАМО

Врацим ше, мамо
 до хижи нашей
 по дражки старей
 утапшаней.
 Одхилім капурку
 дочека ме
 место ружох
 розквитнутих
 пахняци руменец.
 Знам, поведла биш:
 “То лік сину!”
 Алс вон нє вилічи,
 Мамо,
 моёй шерцо боляце!
 Жадам удихнуц
 пахняци воздух
 щесца нашого
 дакедишинього.
 Чекам на прагу
 Твой мили ошміх
 и привіт радосци
 у очох Твоїх.
 Алс нєт
 Твойого ошміху,
 Твойого привиту,
 Твоїх рукох мілих.
 Прах вичносци
 однесь нашо щесце,
 осталася лем любов
 у шерцу моїм
 спрам Тебе, Мамо!

Серафіна Макаї

САЛАШИСКО

На асфалтну драгу, розбиту од чежких терхох камионох
 преполнестих зоз цвиклу и прикоочох полних зоз налятим зарном
 кукурици, зоз лівого боку, блізко од валалу, виходзі широка польска
 драга, густе блациско, як вікіснute цесто, або густі прах у глібоких
 коляйох, примушуше ме исц з боку, гажиц щудзе полью зашате.

Ту вілєци злекнута препилка, там заячок реже прейг полью и скрива ше
 у бразди. Зоз лівого боку Жилников салаш, бул дараз. Тераз бім требала
 скруциц на право, по драги, прейсц попод три високи багрени. Ту, под
 німа копаче дараз одпочивали своё вистати цела, ёдли и оштрели
 мотики. Нет вецеї багреноех, а ані копачох. Скапали. Час их висцерал.
 Нет ані драги цо водзи гу мойому салашу. И ю преорали.

Мушим предлужиц, прейсц прейг моста на бегелю и знова скруциц на
 право. Схілім ше отаргнуц тово красне пипине. Дараз зме, ище дзеци,
 ёдли млади пупча. Смачне було. Там, дакус далей, целовес ше дюга,
 пахняца. Розум ме опомина: Тераз тово шицко отровне!

Сцигуєм по мой салаш, войдзем до бегелю, прескочим мутлянку у хторей
 пліва подаєдна пша риба и празни канти од отровох. Ту дараз було риби.
 Лапали зме их зоз галовом. Тераз шицко мертвє и брудне. Шмердзи.

Помали по бразди сцигуєм гу слашу. Нет го одавна. Остало лем салашиско.
 Багренов лєшик, оцова пиха, давно опилени. Стирча лем ценки джобаци
 гранча цо джобу до шерца.

Ту дзе були хижка, двор, студня, чардак, брадла, ту рошню дзиви квашняки.
 Зароснute, запущене. Дзе ше множа герчки и паткані, дзе дзиви заяци
 маю склонішче, дзе орли виую свой гнізда.

Але най, лем най так стої. Ту мой дом, мойо дзецинство, гоч лем у
 здогадованю:

Орачу, ор полью, шей жито, най будзе хлєба, лем не рушай мойо
 салашиско, мой дом! Не ор мойо шерцо!

Серафіна Макаї

ВИБОР З ПОЕЗІЇ

Чупор швіньох пришол по свойо
праве на дзень святого Антуна.
Дава вельо, бере шицко,
руца на колена.
Сцекац нє мож и сцекац нєт смисла.

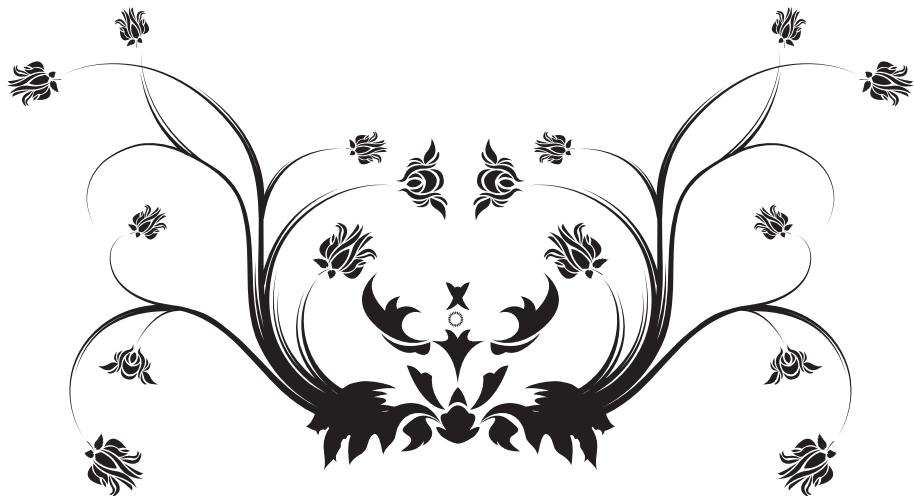
Я, достойнствени и неподкупліви,
лєгам долу и пущам чупор най ме прегажи.
Волім умрец як сцекнуц, лєбо, нє дай Боже,
участвовац у швіньских баханалийох.

Я, потульни и слабучки,
вистати од борби за лепши швет
хтору сом нїгда анї нє водзел,
цагам ше по блаце, поставам швіня
и уживам у тужемских помийох.

Зайдз дакеди до караули розума мойого,
гоч ци нїгда тата драга нє була прицагуюца
и гоч сом жвир у громади истих-истучких,
най нє повем, клонованих принцох
хторих ши стретала по нєшкайши дзень.
И гоч ци ше тераз видзи же нє маш кеди
трошиц свой драгоценны и мудро виплановани час
на компликовани романси без моменталного,
краткотиравца, але оргазмичного щесца
и нєвиного шмишканя нєискусней тинейджерки
цо ши скорей одредзеного часу дефинитивно престала буц,
гібай раз до мн€, нє мушиш анї забренкац,
будзем дзешка у єдним угле,
чекаюци на попатрунок Твой, Надій!

Нач ше трудзим писац
у швеце преписовачох?
Пишем у оптимистичнай
и покус илузорнай надії,
же дахто и мойо стихи,
у перспектыві ютрейшого,
дзешка и пре dakого препише.

Саша Сабадош

СЛУНЕЧНІКИ

Яки су красни влєце през коцурски хотари,
путуеш по драги помедзи ніх,
а вони ше жовцею як найкрасше квеце.

Драга до Змаєва кривулькава,
та ше видзи скоро кажда слунечнікова глава.

Огляднеш ше кед прейдзеш,
попатриш же як су обращаєні,
та пожадаш заш прейсц тадзи
чи обращаєли главки, глави инкадзи.

Ша нє волали би ше слунечніки
кед би ше спрам слунка нє обращаєли
и найвецей на ньго здабали.

Кельо вельо их намальовали уметніки,
вельім людзом мури украшую тоти слики.

Яка полна глава зоз зарнами,
так шерцо пааста щешліве
кед му слунечніки заробок зарно живе даю
як да ше на нас припатаю,
бо и нам кождому голем дацо даваю.

Мелания Боянович

БЛАГА ЖИМА

Старши людзе такой
жими ше радую,
бо по лядовици
ше нє пошлізкую.

Нешка Крачун як яр
на жиму нє здаба,
та до церкви пошла
кажда стара баба.

Лем дзеци нєщесни
бо шнігу нє маю,
да ше оруцью
и да ше санкаю.

Дараз моцни жими
вельо шнігу мали,
легине дзивчата
зоз коньми санкали.

Коні попрагали,
а санки веліки,
та ше пресанкали
легине и дзивки.

Вец гунцути хлапци
санки нагинали,
та веселе дружтво
на шніг висипали.

Та коло санканя
и коло шпиваня,
було вельо шміху
и вельо врещаня.

А червени лічка
же би дзивки мали,
зоз шнігом их хлапци
дакус начухали.

Мелания Пап

ШНІЙГ

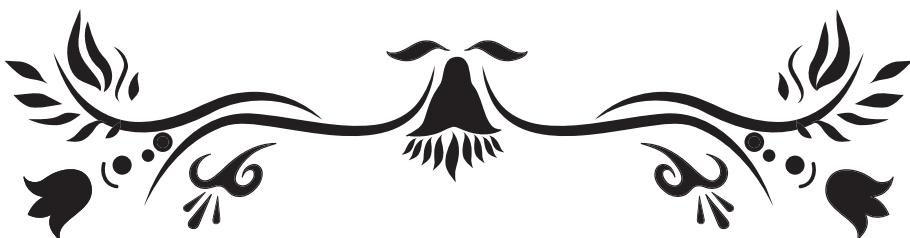
Били шніжчок ве€, ве€,
а дзеци ше оруцую,
а бабовки таки як я
лем през облак викую.

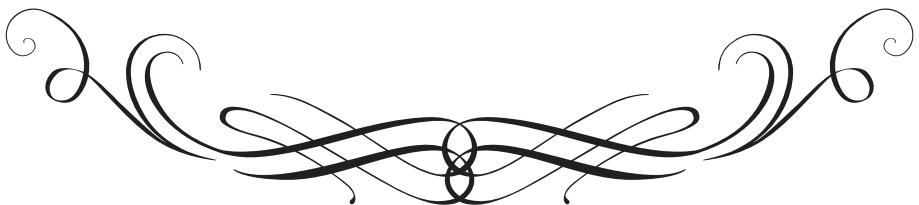
Давно и ми були мали
и ми ше оруцовали,
а як роки преходзели
млади часы одношели.

З палічкамі ми дропкаме
на шніжчок ше припатраме,
а да ше не пошлішнєме
ані вонка висц нє шмеме.

Кед би дошло до паданя
нє було бы чкоди мало,
думам же бы у тей хвильки
аж и сцегно настрадало.

Мелания Пап

Povijest i suvremenost

История и сучасносц

МИКЛОШЕВЦІ – 165 РОКИ ПОД СРИМСКИМ НЄБОМ

ПОЛЬО И НАДНІЦА НАМ БУЛИ ЄДИНЕ ЖРИДЛО ЖИВОТА

На подручу міклошевського хотара людзе, припадніки рижних народох, жили велью скорей од часу як за туто часць пренайдзени перши писані документы. У 15. сторочю медзи Босутом и Дунайом було коло 30 маєткі, а медзи німа и Міклошевци.

Вельки вуковарски феуд 1728. року достал гроф Күефштайн. У даровніци Фердинандови грофови Күефштайнови и Міклошевци медзи 33-ома валалами того феуду. На шветочним уводзеню грофа Күефштайна до маєтку, хторе окончэнне актобра 1728. року, присутствовал и Радиша Магич як представнік Міклошевцах. У тей даровніци находзиме перши познаты попис газдовствах у Міклошевцах, а тиж и по перши раз находзиме опис географскаго положеня валала:

„Валал Міклошевци лежи при мочару. Жителе православни и тримаю подлуче хторе им понукнуте. Восточни сушедни валал Опатовци, южно ше находза Томповци, а спрам сиверу населене Сотин. Орачей жеми ма 400 гольти, пажици за 90 косачох, древа за огриву 150, два мліни у мочару Кайшевца...”

Дзівоцьки и легінськи прадки у газдині 1935. року

По штредок 19. сторочя ту жили Серби, жителе православней вири. Ширше подлуче коло Міклошевцах, хторе було у власносци грофох бечскаго двору, мало идеални предусловия за розвой польопривредней и

статкарскай продукції, лем шечувствовало вельки недостаток роботней моци, хтори ше пробовало ришиц на вецей способи. Єден з ніх було и приводзене роботно способных людзох, людзох хтори сцели и знали робиц на жеми, коло статку и тому подобне. Так уж на початку 19. сторочя на маєтку грофа Елца на Грабове було сезонских роботнікох, Руснацох. Вони приходзели зоз Руского Керестура и Коцура дзе роботи за худобних було барз мало, а жиц ше мушело.

Женски прадаки 1932. року

Рок за роком и сцигол 1850. кед ше до Миклошевцох почали присельовац перши Руснаци, а то у велькай міри були худобни людзе, наднічаре, слугове и коменцяше. Рушели ше на драгу за хлебом себе, своїм дзецом, своїм унуком. Прешли прейг Дунаю и застановели ше ту на плодней жеми, под сримским небом дзе почали пущац свой корене. Чежко було перших роках, але як час преходзел сон ше им претворйовал до стварносци. Роботи на маєтку було надосц, а сцелосц и вредни руки роботу не выберали як кед би були прешвечени же зоз вельку усиловносцу постяню газдове на своїй жеми, же вецей не буду цудзу залівац зоз власним знайом. Робели, робели, газдовали и згаздовали.

У Миклошевцох 1847. року було 82 хижи. У тим чаше Миклошевци як урбарска општина були у рамикох Сримской жупанії, а перши податки о присельованю Руснацох до Миклошевцох находза ше у матичних кніжкох грекокатоліцкей парохиї у Петровцох, бо спочатку под тоту парохию припадали и Руснаци у Миклошевцох. Од 1851. по 1858. рок

наведзени у матичных кнїжкох родзених, винчаних и умартых шлідуюци презвиска: Миклош, Мудри, Рамач, Колошняї, Киш, Гайдук, Шимко, Римар, Гириовати, Виславски, Майхер, Голик, Надь, Ерделї, Пап, Мишков, Балінт, Рамач, Гарди, Минар, Джуня, Горняк, Орос, Горняч, Корсац, Чизмар, Чома, Сопко, Емеди, Феєш, Пап–Мишков, Бабинчак, Регак и Грубеня. У єдним спису зоз 1860. року пописані людзе з Миклошевцах и у нім находзиме мена нових приселенцах: Папуга Янко, Гайнал Мишко, Гарди Дюра, Сопка Янко, Павлович Дюра, Лікар Янко, Бучко Петро, Рагаї Янко, Гарди Янко и Лендер Янко.

Перших рокох им помагали и тутейши старобивател€ Серби. Даєдни робели на маєтку грофа Елца на Грабове, а даєдни хлопи керчели леси. За ушпоровани пенсжи, кед ше дакус змогли, жем куповали и занавіше. Доселенцы ше медзи собу помагали окреме при будованю хижох, кед ишли до леса керчиц, на полью орац. Од Землішней заєднїци задармо доставали лем древо за закрице, а жем, порти и инше мушели куповац. Даєдни жили у Миклошевцах, а ишли робиц на Грабов, а даєдни жили и робели на Грабове. Тоти цо не могли такой купиц або вибудовац даяку хижочку знаходзели ше на тот способ же жедлярели у даєдней празней хижі.

Учителька Ксения Лікар зоз школярами 1978. року

Без огляду же ше присельовали и скорей, масовнейше присельован€ Руснацах до Миклошевцах започина 1850. року. Доселенцах було меней, а як роки преходзели число руского жительства ше звекшовало. На концу 19. сторочя у Миклошевцах их було коло 700. За тот час дзепоседни накупели жеми и статку, пооправляли хижы, з єдним словом поведзене, живот себе и свой фамелиї дакус олегчали. Векшина з ніх ище віше була

худобна, та и надалей одходзели робиц на маєток грофа Елца на Грабов як наднічаре, даєдни робели у валале як кочияше або слугове, а менше число робело лем на своїм маєтку. У чаше од 1896. по 1910. рок соціяльні стан жительства випатрал так: власнікох менших жемових поверхносцох було 59, слугох 14, кочияшох 8, наднічарох 65 і за 103 газдовства нє пренашли зме ніяки податки.

Хронічар записал же, кед ше приселели до Миклошевцох, перши 18 руски фамелії под кирию закупели єдну хижку за церкву и другу за школу. Нє було им легко, бо були у меншини. Своїого паноца ище нє мали, але такой по приселеню пустара Грабово (маєток грофа Елца) и Миклошевци поставаю філіяли петровській парохії дзе як душпастир службовал паноцец Василь Лусканци. Як ше число руских жительох у Миклошевцох звекшовало, чувствовала ше потреба же би мали своїого душпастера, своїого паноца у своїм валале, же би дзеци мали шорово годзини з виронауки, же би ше недзелями и на швета отримовало Служби Божо... Паноцец Василь Лусканци пише:

„Модлім Духовни стол же би миклошевску філіялу дзвигнул на месну капеланию и же би ше нашло даєдного паноца, гоч и приправніка...”

Одвит на молбу паноца Лусканция зме нє нашли, але мож предпоставиц же кед вон од Духовного стола и сцигнул – бул негативни, односно же нє достате дошлебодзене за подзвиговане миклошевській філіяли на уровень капеланії, бо вицеархидиякон Дюра Шовш 22. юния 1858. року гледа же би ше до миклошевській філіяли послало паноца Марка Гайского...

У першій половині 1859. року миклошевська філіяла проглашена за капеланію. На должності миклошевського душпастера приходзи паноцец Янко Панік.

Вец 1907. року збудована и пошвецена нова грекокатоліцька церква у хторей ше ище и нешка отримую богослуженя.

ВШЕ МАЛИ СВОЇХ УЧІТЕЛЬОХ

Без огляду же ше Руснаци, хтори ше приселели на миклошевське и грабовське подлуче, стретали зоз веліма почежкосцами, зоз худобством и трапезу, ані у єднай хвильки нє забували на свою прешлосць, на свой язик и обичаї. Од першого дня од Духовного стола достали дошлебодзене же би отворели школу за своё дзеци. Перших роках учитеle нє були школовани. Вони, попри роботи у школі, були и дзиякове у церкви.

Перши 25 роки школа була конфесійна и старосць о ней водзел Духовни стол у Крижевцох. Од 1874. року, кед школа проглашена як „Обча народна школа”, старосць о шицким цо було потребне за виводзене порядней настави пребера держава у хторей по нешка наставни язик

горватски. Виучоване мацеринскаго язика до порядней настави уведзене 1950. року и воно ше зоз меншими претаргнуками затримало по нeschка. Як заключне слово о значносци пестованя вири и настави на руским язiku визначаюме тоти даскельо слова:

Дзигоўцы и лёгіньски прадки 1938. року и обисцу Веруни и Милутіна Мітров

На концу ше може констатаваць же ше церква прейг вири и школа през учене на мацеринским язiku борели за своїх вирнікох и за свой потомкі. Источасно им вони творели и развивали чувства о рускай припадносци и вирской окремносци од другого околнаго жительства – рымокатоліцкого, православного, реформатского... У дружтвеним живоце пестовало ше народни обичаї, шпивало свою, зоз Горніцы принесену, руску шпиванку. Жило ше зоз своим традицыйним животом. Жило ше у новым штредку, экономски вигоднейшим за живот з намаганнями же би ше не забувало на стари край, почитуючи принесены материялни и духовни скарб.

КУЛТУРНИ ЖИВОТ РУСНАЦОХ У МИКЛОШЕВЦОХ

Цо ше дотика културного нашлідства Руснацох у Миклошевцах у другей половки 19. сторочы воно подполно идентичне зоз культурним нашлідством Руснацох у Руским Керестуре и Коцуре. Од початку присельваня на тото подручье пременки у духовней и материяльней культуры були барз мали, а кед сцеме систематично и прэглібено бешедовац о културней діялносци у Миклошевцах, мушиме мац у оглядзе веций фази лёбо периода у хторых ше находзели Руснацы, іх культура, национални и

культурни идентитет. Перша фаза то период од приселеня на тоти простори по Першу шветову войну, друга то период медзи Першу и Другу шветову войну и треца то период од 1945. року по нєшка. Медзитим, културно-просвітна дїяльнoscь Руснацох у Миклошевцих и вообще гоч хтори други рушаня на културним полю у тим штредку цесно вязани за културно-просвітни дїяльносци Руснацох у бувших заєднїцких державох, а так и нєшка.

Нет сумніву же тото мале сримске острово, гоч було заплюсковане зоз шицких боков з великими габами асимілаций, вше мало велики и моцни гаци, охраньовало ше, а кед ше зявели векши почежкосци помоц ше доставало од Матки. Миклошевци и іх вкупна дїяльносць нїгда не були видзелени, осамени. Зоз пестованьом своїй культуры Руснаци у Миклошевцих организовано почали 1923. року кед оформлені шпивацки хор. Штредком трицетих рокох почали робиц драмска и фольклорна секция, а континуитет успишней роботи зазначуєме и нєшка, после скоро дзведзешат роки.

УСПИХИ И НА СПОРТСКИМ ПОЛЮ

Дзекуюци міклошевським штредньошколцом и студентом, млади фодбал почали бавиц штредком 30-тих рокох прецілого сторочя. До початку шейдзешатих рокох бавело ше цеком рока лем приятельски змагання. Фодбалски союз Вуковар тих рокох принесол одлуку же би ше почало бавиц и першеннствени змагання. Міклошевски Фодбалски клуб посциговал замерковани результати окреме осемдзешатих рокох кед ше змагал зоз найлепшима екіпами з подруча тедишиней вуковарськей општини.

Міклошевски фодбалере

На початку шейдзешатих роках млади почали бавиц столни тенис, а источасно основана и штреляцка секція. Бавяче столного тенісу були медзи найлепшима на робтніцко-спортивських бавискох на подручу Вуковару, а осемдзешатих роках успішно наступали і на першественних змаганьох славонско-барањьской регії. Члени штреляцькій секції тиж були барз успишни. Кожного року змагали ще на рівнію славонско-барањьской регії, а даскельо раз посигли норму за участвоване и на республічним першественству.

КОМУНАЛНЕ УШОРЕНЄ ВАЛАЛА

На комуналним ушореню валала Миклошевчане почали робиц 1922. року кед закончена канализация улічки пред православну церкву и парохию. За идуци три роки циви положени пред буячарню (нешкайши будинок Задружного и з часци огньогасного дома), учительскими квартелями и школу, а тата канализация ще злучовала зоз уж иснуюцу опрез православней церкви. Шицки тоти роботи кончени на добродзечных основох, лем цо ще циви мушело купиц, а средства обезпечени зоз валалскай каси.

Друга велька акция у валале то було будоване просвіти лєбо дома культуры. Порту за дом подаровала грекокатоліцка церква. Потребни средства обезпечели жителе валала зоз добродзечними прилогами, а старосць о цалей организаций водзел одбор у хторим були: Дюра Орос, предсідатель, Йоакім Костелник, тайомнік, Янко Мудри, Дюра Кошич, Михал Бучко, Дюра Бучко и Янко Джуджар. Вельку материялну помоц за будоване дома достало ще и од Крижевского владичества. Шветочне отверране нового дома було 1. авгуаста 1937. року.

После закончения Другей шветовей войны започало ще зоз будованьом задружного дома. Друге вельке подняце були роботи коло уводzenia електричнай струї през цали валал. Тата акция успішно закончена 1960. року. Вец ушлідзело: будоване бетонских дражкох през цали валал, уведзени телефон до меснога уряду, росли нови здания у Миклошевцах як печарки после дижджу: року 1967. до явного транспорту пущена асфалтна драга, адаптовани лєбо вибудовани нови обекты: дзецинска заградка, бензинска пумпа, асфалтна драга по шицких улічкох, здравствена амбуланта, водовод, докончени задружни дом, шицки газдовства прикапчани на телефонску мрежу и на концу дружтвени дом. Пре свойо позарядово результаты Миклошевци були познати у цалей держави, бо су по 1991. рок вецей раз преглашувани як найушоренши валал, не лем на рівнію општини, але и республики.

Шицко тото цо зме видзели у Миклошевцах то плод витирвалей роботи, укладаня власних материялних средствох. Вишли зоз цмоти штерацетих

роках прешлого сторочя, а веџ ше шоровали роботни побиди. Розвивали ше Миклошевци у шицких напрямох, квитли, постали познати ширцом отечества. Осемдзешатих роках Миклошевци, взагалі, спадали до шора наймастнейших штредкох. А же ше розвили до єдного сучасного населеня заслужни шицки жителє: наймладши, школяре и младеж, хтори успишно презентовали на велїх смотрох наш национални скарб, парости хтори роками були рекордере у польопривредней и статкарскай продукції, роботніки у рижних подприємствах, з єдним словом поведзене – шицки. Заслужели же би ше їх трапезу овиковичело и же би то остало на памятку наиходзацим генераційом.

Дзивки и летине у народним облечиве на початку 20. сторочя

За прешли 165 роки, за тот длугоки часови период виповедзени и записаны велї красни слова. У наших публікацийох зазначені велї подїї, дожица, щесца и нещесца. На єдним месце сом записал: „Тот тварди Руснак почувствовал терху егзистенції, лèгкосци щесца и безпечносци, бул слуга велім, велї ше батоги розплетали на його хрибце, велї слизи ше котуляли по мацеровей зранцевеней твари кед плакала за своїм чадом, велї цудзи бразди залівал зоз своїм знайом, але перша одредніца того нашого Руснака була „буц и остац Руснак” без огляду же ше у прешлосци велью раз меняла власц, меняли застави и языки народох.”

З нагоди означаваня того велького ювілею, а же би теметови не були неми памятніки и здогадніки же ту жили вредни людзе, на чесц шицким тим хтори нешкака не медзи нами, на чесц шицким нешкайшим жительем, у рамикох означаваня 165. рочніци приселеня Руснацох на тоти простори вишла зоз друку фотомонография „МИКЛОШЕВЦI ПОД СРИМСКИМ НЄБОМ” у хторей ше читатель годзен упознац праве зоз особами хтори

през прешли 165 роки робели, творели, а нешка, ми, хтори зме вєдно з нашими предками були шведкове тих збуваньох и тих розквитнутих и розшиваних Миклошевцох, нажаль, не можеме патриц до будучносци зоз даяким векшим оптимизмом. Як потвердзен€ тей будучносци без оптимизму найлепше нам гутори факт же зме од 1961. по 1991. рок у шицких осем класох каждого школскаго року мали понад сто школьнорох, а нешка лем коло двацет. Нет школьнорох, нет младежи, а и тото мале число пре экономски причини пошло на работу до иножемства. Нажаль, валал старее и вше є числено менши.

Дюра Лікар

Нашо млади фаховци

Часи ше меняю, обставини ше меняю, та ше и людзе меняю. Медзитим, и далёй швет остава на младих. Длугши ше час по швеце случую вельки пременки, а и криза котра треше шицких, треше и Горватску. И док дзепо ёдни питаня виша у воздуху, статистика назначає числено вельки одход младых фаховцах зоз Горватской до иножемства. Добрих и квалитетных фаховцах ёст у каждой роботи, без огляду чи мали диплому чи не. Часи були таки же по законченю факултету було легчайше найсц роботу, а тераз так же и по законченим факултету чежко ю найсц. Млади ше вишколую у Горватской и вец одходза до иножемства гледац роботу, а то не ришене. Питане як затримац людзох у держави. Чи проблем у тим же млади незаинтересованы, чи ше муша меняц способи заинтересования младых? Даёдни млади фаховци з Петровцах котри закончели факультет, пошведоча свою животну драгу и подзеля з нами свойо раздумования о целей ситуаций.

Томислав Гаргай ма 31 рок, зоз Петровцах е и жиес у Петровцах. Оцец му бул Руснак, а и мац му Рускиня, народзена Рускай. Томислав длугши час танцовал у КУД „Яким Гарди“ Петровци и ходзел на Летни школи. Закончел то-то цо люби и од теди роби у своім фаху. О своій животней драги Томислав приповеда: „У здогадованю ми же, кед сом ище бул хлапчик, наймилшэ бависко була ми даяка технічна робота, віше сом любел дацо резац, будовац, віше сом сцел дацо правиц. То було одлучуюце же бим уписал Будовательну школу. По законченю штредней, уписал сом и Будовательни факультет у Осиеку, Конструктарски напрям.

По законченю Будовательного факултету дораз сом достал роботу. Томислав од теди робел у вецей подприемствох, але шицко у своім фаху. Робота му облапя велью того: „Робим у подприемству „Техностан“ у Вуковаре. Мойо подприемство тераз окончує отrimоване будинкох у Вуковаре. Можем повесц же ми досц широка лепеза роботи. Кед ше случа даяки дефекти виходзиме на терен, препатриме и поставиме у чим проблем, даваме ришеня и ідземе до санаций истого. Цо ше дотика будовательства, робим меней-вецей у закончуюющих роботох. Ту уключене комплетно шицко, од самих мулярских роботох, бетонских, цимерманских, вода, загриване, столария, шицко цо спада до будовательства ту облапе-

не. Окрем того, занімаме ще і з даякими питаннями зоз правного аспекту, як на приклад ришованє квартирельошкіх питаньох и етажованє будинкох. Єст досц будинки у Вуковаре котри не рищени по маєтково-правним питаню. Задани одредезни датум до котрого ще тоти питаня муша ришиц, а ми як городска фирма котра ще заніма з управяньом будинкох, сотрудзуєме зоз Катастром, Грунтовнику и подобними институциями.

Томислав гвари же з того шицького ніч не може видзеліц як дацо найчежже. Од дзецинства любел дацо правиц, будовац и вшеліяк же то мало уплів на його дальше усовершованє. Факултет му бул як подлога за дальши розвиток: „Любим свою роботу и уживам у ней. Правда, найинтересантнейше ми по проекту правиц дацо, хижу, будинок, гоч цо. Ми векшином на факултету робели ідейни проекти. Постой одредзена класификация проектох, так же зме, як студенти, не ишли до закончуюcej фази. До закончуюcej фазы уходзи ще на роботи, прето же то шицко законски вязане. На факултету зме добили знане як започац проект, основу з котрой ще идзе далей, котра ще усовершує, а то найбаржей з искусством на роботи. У тих шейсцох роках искусства, заш лем можем видвоїц дацо як найчежже. Думам же найчежже робиц з людзми, але віше меней-вецей віходзиме з німа на конец.“

З оглядом же є задовольни зоз свою роботу, и надалей раздумує остац ту. Тиж так и векшина Томиславовых пайташох з факултету достали роботу у своім фаху: „За тераз не раздумуем исц до иножемства. Вшеліяк же запошлене завиши од фаху, кельо сом чул, и тераз кед законча тот факултет, не чекаю вельо, але ще векшина запошлює. Шицки ще мойо з генерації меней-вецей знашли и робя у своім фаху. Думам же будовательство и далей дефицитарни фах и з оглядом на шицко, ище ще може найсц робота по законченю того факултету. Младим, котрих интересую технічни ствари, конструкції и правене дачого, будзе барз интересантне на Будовательству або Машинству, та и на Електротехніки, завиши цо кому веце лежи. Мне вельо часу пошло на писане и рихтане семинарских работох, дзе ще рапусе и рисує. Бул час кед зме кождодньово по три, штири годзини лем робели семинари, а веци зме попри того и учели за испити. Але то нас шицко добре порихтало за роботу.“

Дарко Рускай жиє у Петровцох. Руснаци му и мац и оцец, тиж так, обидвойо з Петровцох. Оцову фамелию волаю Иванчово, а мац му народзена Сабадашова. Дарко и Томислав братняци, и ёден длагши час танцвали у КУД „Яким Гарди“ Петровци. Обидвоме граю на гитари, а Дарко нам одкрыл же можебуц знова почне грац з гудацами у Дружтве.

Томислав и Дарко ще нашалели же шицки котри их двох стретню, віше чую и науча о Руснацох. Тиж так, їх пайташе котри приходзели до ніх на

Кирбай до валалу, шицки були одушевени яки ту весели народ и зоз радиосцу ше кажди рок жадали врациц до Петровцох.

Дарко ше здогадує же му од малючка гуторели же будзе адвокат. У гімназії бул барз щешліви и знал ше и нашаліц же спаднє даєден рок, лем най цо дужей остане у школи: „Правду повесц, не знал сом ані цо то адвокат. Гімназию сом уписал бо сом не знал цо будзем зоз своїм животом, ал€ сом знал же нїгде не сцем на праксу. У гімназії ми було пресовершено. У штвартей класи сом роздумовал буц психолог, ал€ ту ест вельо статистики, та сом ше одлучел за право. Закончел сом Правни факультет у Осиєку, мам 31 рок. Же бим могол преподавац правни предмети у школи, закончел сом и Педагошки компетен-

циї на Філозофским факультету у Осиєку. Нажаль, тераз нїгде не робим у своїм фаху и гледам роботу. Робел сом кус по школах на заменох. У школи сом уживал робиц. У економской школи сом правним референтом веций раз на замени преподавал правну группу предметох, 9 предмети. Робел сом и у гімназії на замени як тайомнїк. Гонорарно сом робел и за школу страних язикох Лингвапакс, роботи котри ше дотикаю правних стварох. У своїм фаху сом у Општини Богдановци робел єден рок на фаховим оспособованю. Так сом достал можлівосц и положел державни испит. Роздумуем уписац даяку специялизацию. Ал€ то будзе можліве кед ше запошлїм, та бим уписл специялизацию вязану за тоту роботу. А на концу, и у конкурсах ше нїгде не гледа специялизация. Специялизация добра за особне напредоване, за учене и усовершоване.“

Медзі младима панус така думка же Правни факультет барз чежки и же ше ту лем учи напамят. Дарко роздумуе иншак: „Думам же кажди факультет чежки, на каждым факультету чловек муши видвоїц одредзени час и труд за учене, а труд ше не може поровновац, бо зме шицки розлични. Факультет закончую найвитирвалши. На векшини факультетох перши два роки найчежши, а веџ ше то розводнюе, а на Правним факультету праве процивно. Ту перши рок найлегчейши, веџ други кус чежши и веџ уж вше чежше.“

Дарко ані найменей не банує же уписал тот факультет. Дума же го теди не було чежко уписац, ал€ ше барз добре порихтал та уписал и зоз потримовку Міністерства, вошол на такволани державни бюджет: „У других державох и культурно-цивилизацийных штредкох, людзом непохопліве як не можем достац роботу у тим фаху. Не жаль ми же сом закончел тото,

лём ми жаль же нє можем пренайсц роботу. На факултету сом научел вельо, вельо читац. И гварел сом же нігда вецей нє будзем читац гевто цо нє мушим. Спреведнул сом ше, бо тераз читам вельо, аж и вецей як скорей.“

Оптимистични, Дарко гвари же вше патри з резерву, ал€ позитивно. За пейц роки видзі себе як роби дагдзе у своім фаху: „У державі думам же може буц лепшэ, кед би людзе котры совисні преважали ініцыятыву. Думам же людзе нє муша анї мац телью искуства, ал€ муша буц чесни и мац знаня. Муши ше меняц комплетні приступ кождому сегменту живота, од прыватнага та на далёй. Чловек котры нє ма компетенцыї, нє може буц на одредзених местах лем прето же вон „чайшык“. Думаня сом же чловекові котры заслужні пре дацо треба дац колайну, а чловекові котры зна дацо, може дацо и сце чесно робиц, йому треба дац роботу.“

Андрея Магоч, длугши час танцовала у КУД „Якім Гарди“ у Петровцах, а ту и нешка з часу на час бави у даедней забаві. Млада професорка горватскага языка дзелі з на мі свою приповедку: „Мам 31 рок. Виросла сом и жиесм у Петровцах. Оцец мі бул Руснак, а мац мі Українка. Бешедуем и по руски и українски. Дипломовала сом горватскі язык на Філозофским факультету у Осиеску. У гімназіі сом ше предумовала цо упісац. Правду повесц, думала сом же тото нігда нє будзем студирац. Як час преходзел, кніжковносц ме вше баржей фасциновала, та сом ше одлучела за горватскі язык. Любім подучавац и любім дзеци, прето сом и выбрала роботу у школі. Найвecerі любімчувство задовольства и щесца кед видзім же школьніе похопели тото цо ше од ніх гледа.“

Роздумуюці о часу кед млада професорка була школьнік, Андрея гвари же нешкайши школьніе и робота у терашніх усloвіях наісце представяю вельку спокусу за професора: „Цо ше дотика самей роботы з дзецими, мушим повесц же то нешка досц чежко. Кед поровнуем гевтот час и тот час тераз, можем повесц же ше ситуация драстично пременела. Главни проблем же тераз школьніе не почитую професорох и нє признаваю авторитет. Жиесме у чаше кед розвиток технологіі вше баржей напредує и бізово же треба жиц кроцай з часом, ал€ праве тата технологія вше вецей заакуплюе школьніох, та и у класі кед тирва годзіна. Так ше зявює проблем и питане як мотивовац школьніох за роботу? Кажде ше намага на свой способ и треба часу же би ше запровадзела нормална роботна ат-

мосфера. Але, така ситуација не је лем у горватских школох. Познам пайташку котра роби у иножемству и можем повесц же ситуација у шведских школох не лепша. Не почитује ше авторитет професора и зоз самим тим школяре себе давају вельку шлебоду. У Шведској жију велі националносци и прето класи мултикултурални. То би требало значиц толеранцију и прилагођавање различносци, але често је лем твори додатни пријесок и напартосци медзи школярами. То ишће једен проблем против кога треба бориц, але тот проблем присутни и у горватских школох. Представља једну форму дискриминације котра дава негативну слику о образовних установах и њих неспособносци борби против тога. Точно же тот проблем не настане прејг ноци и же потребни час, але значи же ше роби на тим.“

Андреја ма позитивни искуства зоз школи и вешељ је робота у школи. Даскељо раз робела на заменох у основнай и штреднай школи. За концепт, Андреја з нами подзелела и својој раздумованји о нешкайшој ситуацији у држави: „Випатра же и по закончену факултету млади чежко находит роботу. И сама хвильково не робим у својим фаху. Активно гледам роботу и наздавам ше же је најдзем. Думаня сом же нешкака чежко раздумовац о будучносци у Горватској. Вше баржей шведочиме јак нешкака велі одходза до иножемства пре подлу економску ситуацију у нашој жеми. Аж ше и цали фамелиј селя далей, до жемох дзе думају же им будзе лежчайше. Велі не робя, а и млади ришени видза у одходу зоз држави. Не можем повесц же и я не раздумовала о тим, але за тераз то је лем раздумовање. Наздавам ше же пријде до даяких пременака и же будзе лепша. Чи би сом препоручела младим нај студирају токо ћоја студираја? Кед би ше ми то дахто опитал скорей даскељо роки, одвитовала бим же гей. Уживала сом студирац. Думаня сом же кажде треба робиц токо ћоја люби и у чим ше находзи, медзитим, нешкайша ситуација иначака. Мало тих котри робя гевто ћоја люби и ћоја виполнює. Нажаль, треба студирац гевто ћоја обезпечи роботу котра гледана и гевто ћоја оможлијви егзистенцију. Жалосне же так и щиро ше наздавам же ситуација будзе лепша.“

Брат и шестра, **Борис и Татјана Ђитко**, тераз жију у Вуковаре, але родичи им виросли у Петровцима у руских фамелија. Оцец им Ђитков, а мајка народзена Колода. Борис ма 32 роки и закончел Ветеринарски факултет у Загребе, а за студије у Загребе, одлучела ше и његово младша шестра Татјана. Борис и Татјана гварја же не були нательно активни у роботи у културним дружствима јак други, але ходзели на Летни школи. Татјана ноши у здогадованју јак ишли по шшиванју на Вилју, то је једна од најмилијих часцих дзецинства. Барз им мило же бешедую на својим језику.

Борис нам одкрива же перше сцел буц стоматолог: „Теди було досц чежко уписац Стоматолошки факултет, але було так же хто упише Ветерину, после рока, може ше преруциц на Стоматологию. Так сом и думал зробиц. После єдного рока студираня на Ветерини, дал сом шицки потребни условия за преруциц ше на Стоматологию, медзитим, нателью ше ми Ветерина попачела же сом остал у тим фаху. Робим у своім фаху уж пейц роки и задовольни сом бо мам роботу. Обставини були таки же сом мал и нагоду уписац специялізацію котра тирвала два роки. Уписал сом Постдипломски специялистични студії зоз части репродукції домашніх животинъох под назву „Териогенология домашніх животинъох“, з другими словами, гинеколог сом за крави.

Борис робел и на фарми кравох, а тераз роби на терену. Гвари же му тата робота не така цикава и интересантна, бо кажди дзень меней-вецей єднаки: „Хвильково робим по терену и вінімам крев животинъом. Други бок тей теренскай роботи то робота зоз *папірологію*, котра ми не така цикава. Кус сом и путовал як ветеринар, бул сом у Немецкай и вец у Голандії мешац днї. Там уж скорей 10 роки почали робиц так же ест меней физичней роботи, а вецей *папірології*, лем же у ніх животни стандарт велью висши. Думам же робота на фарми велью живша и полна спокусох, бо ше ту велі ствари виєдначую и велью того завиши од ветеринара, а його результати и успих барз обачліви. На концу конца, то заш лем репродукция, бо кажди фармер сце же би му крава давала цо вецей млеска. Мушим повесц, случи ше и тераз, у тей кождодньовносци, дахто ме навола бо ше му целії крава лёбо же даяка хитна интервенция, а то ми вец наймилше и лёдво чекам таки роботи и вешелім ше им.“

На питане о одходу до иножемства и планох за будуце, раздумуе так: „Яка ситуация у держави, аж и после законченого факултету роботу чежко достац. Видно то и у моїм фаху, бо статкарски фонд опадуе, а селянови віше чежше. И у самих Петровцах уж нет телью велью обисца котри тримаю крави. Гоч за тераз не видзим же будзе лепшне у моїм фаху, думам же треба буц оптимистични. У моїм фаху интересантне тото же остатні 10 роки у тренду робиц за фармацеутски подприємства. Тоту роботу тераз роби прибліжно 95% ветеринарох. Обиходза апатики и дохторох и презентую ліки. Велі мойо пайташе у тей роботи. Велі ше и одлучели за таке бо им плаци векши од наших, маю шлëбодни вікенди и не маю дежурства. Могол бим то робиц, медзитим, я ше у тим за тераз не видзим.“

А час укаже. Правда, тото цо робим тераз ми як писньочка, але ценім свою роботу, бо робим цо любим и за цо сом ше учел. Цо ше дотика одходу до иножемства, ёден час сом же розпитовал о одходу до Немецкай, але тераз не раздумуєм исц вонка зоз держави. Кед бим ишол далей од Вуковару, пошол бим до Загребу, бо ми там векшина пайташох. Увидзиме цо будзе, бо ше кажди дзень дацо нове случуе.“

Татяна почувствовала же ей животна професия робота з дзецими, але ше предумовала чи ше лепше знаходзи и видзи у роботи у дзечинскай заградки, чи у школи: „Мам 26 роки. Закончела сом Фахови студії предшкольского виховання у Петринї, котри тирвали 3 роки, а вец сом уписала дипломски студії Вчастне предшколске виховане и образоване и ище мам лем одбраніц дипломску роботу. Тераз стажирам у Вуковаре, мам ище 4 мешаци и то вец будзе рок, та можем покладац фахови испит. Вец увидзиме цо далей. Здогадуем ше же сом од дзечинства сцела буц учителька. Цалу гімназию сом раздумовала о Учительским факультету и дзешка на початку штвартей класи, почала сом раздумовац о роботи з меншим возрастом и то ме више баржей почало прицагоўвац. Барз ше ми пачи тото цо сом закончела, а дипломски студії сом уписала бо сом сцела ище вецы научыц о своёй роботи. Дальше образоване за тераз не интересуе, можебуц ме будзе интересовац за даскелью роки, хто зна. Тераз ше видзим лем у тей роботи, уживам робиц з дзецими, то ме виполнюе и то моя животна професия.“

Младей виховательки, зоз искуства котре ма, найинтересантнейше робиц зоз дзецими котри маю коло три-штири роки, але думаня є же кажди возраст ма свой окремносци: „Велью нас ест кажди дзень, а кажде дзецко окремне на свой способ. Дні барз динамични и нігда не може буц допито. Наисце, ест и чежши дні, але векшина их барз красна. Не знаме котри дзеци и кельо их придзе и з яким расположеньем, та ше кажди дзень дацо новые слuchi. Сама робота зоз дзецими прекрасна и полна надії, бо дзеци таки.“

Татяна гвари же ше ёднак чувствуе и у Вуковаре и у Загребе, але час укаже дзе будзе за даскелью роки. Ствари люби ришовац крочай по крочай: „Ситуация ше меня и не можем знац цо будзе нарок. Першे одстажирам, положим фахови испит, а вец увидзиме кадзи ме драга одведзе. Тераз у Вуковаре шицки младши и думам же ище не будзе нагода за стаёмну роботу, але за роботу на замени будзе нагода, та вец ту почнем.“

Мойо жадане остац у Вуковаре, але кед даяки длугши час не будзе роботи, план ми пойсц до Загребу и пробовац там. Вшеліяк, превагне тато дзе будзе роботи. Цо ше дотика селідби до дальших краюх Горватской и иножемства, то бим не любела. Мой фах таки же мушим добре знац язик у жеми у котрой робим. Док сом студирала, була нагода пойсц до Америки. Там ёст фамелий котри маю горватски корені та глєдаю дакого зоз Горватской хто би чувал дзеци и з німа бешедовал по горватски. То ми було интересантне, як и тераз, та кед би ту не було роботи, можебуц бим и пошла на пол рока, але то ми не тирваце ришене.“

Велі фаховци зоз рижних бокох швета пишу о тим же ше нешкайши дзеци не знаю бавиц и же у тим технология ма вельки уплів. Татяна о тим раздумуе так: „Думам же нешкайшим дзецом ані не понукнуне тото зоз чим ше ми бавели. На приклад, ми бавели „гуми-гуми“, а дзеци у дзецинскай заградки ані не знаю цо то, нігда у живоце то не видзели. Указала сом им як ше то прескакуе, а им ше попачело, тим вецей, були одушевени. Думам же то проблем домашнього виховання. Випатра же пришли часи кед родичом легчайше и єдноставнейше пущиц дзецку рисовани фильм, як ше бавиц зоз нім. Не обвинюем я родичнох, бо думам же им тот способ живота ані не дошлебодзуе иншак. Цале дружтво ше меня и дзеци таки яки су.“

Олеся Беч виросла у мишаней фамелий у Петровцох. Оцец ей Українец, а мац Рускиня. Олеся ма 26 роки и од малючка пестує свою культуру, а гвари же е и тераз активни член Дружтва: „Од малих ногох сом отримовала руско-українски корені и традицию през учене и пестоване українскога язика, Летни школи, през организоване и отримоване рижних кніжковных вечарох. Тераз сом активни член и подпредседателька КПД Иван Франко у Вуковаре. Концом 2013. року дипломовала сом филозофию и педагогию на Филозофским факультету у Осиєку. Вше сом указовала интересоване гу просвіти, але сом не знала на котри способ бим го и витворела. Педагогия була једна зоз найлепших опцийох, а филозофия пришла як побочни студії. Гоч сом ше ориентовала у напряме педагогії, филозофия тиж так мала вельки уплів на мене. По студийох сом рушела одробивац фахове оспособоване у „Дзецинскай заградки Вуковар 1“, а у сентябрzu сом положела фахови испит и з нім ше оспособела за роботу педагогинї.

Цо ше дотика одходу зоз держави, Олеся гвари же ма жадане остац у Вуковаре. Тераз роби у своім фаху, а шлєбодни час пошвецує усовершованю и роби на себе: „Чежко ми кед патрим як млади одходза и напушую тото место. Але з другого боку их и розумим, бо и я би була нємирна без роботи. Тераз ше ми указала нагода и робим у здруженю „Дружтво нашо дзеци“ у Вуковаре. Водзим дзецинску *играоницу*, отримуєм дзецински форум, одрабям роботу тайомніка дружтва и организуем шицки дзецински активносци на уровню городу. Коло того, тиж так тримам же значне же би особа не стала на положеней дипломи, але же ше муши на даяки способ непреривно усовершовац и робиц на собе. Так сом пред роком уписала Монтесори едукацию у Загребе котра потирва ище ёден рок. На едукацию патрим як на ёдну файту усовершованя и надбудовйowanя моего фаху, але хто зна, можебуц ше ми дакеди укаже можлівосц робиц у Монтесори установи. Окрем того, тиж так сцем спомнунц и дїйствоване у здруженю *World Youth Alliance; WYA* – Шветови союз младих у Осиеку. Саме здружене снус ше на препознаваню и почитованю людскаго достоинства, як и свойого, так и цудзого. Людске достоянство нєшка на каждым крочаю угрожене. То можеме видзиц на телевизий, улїчки, а можебуц и у власней фамелий. Думам же млади нєшка пасивни и не роздумую критицки. Прето ше явя потреба дїйствовац и информовац младых, едуковац их и поволац на ёден активизем. Мушим признац же ше обавам цо будзе далей и прето мам потребу дїйствовац у тим напряме.“

Олеся ше пренашла у спомнутым здруженю, през котре ёй шицки раздумована и попатрунок на живот формовани на ёдно активне дїйствоване. Олеся вецей раз наглашала ше не треба лем приповедац о премен-кох, але треба и робиц дацо по тим питаню. О политичнай ситуациі и кризи котра залапела Горватску, младим би поручела тото: „Поволала бим младих най останю. Кед не можу найсц роботу у своім фаху, ест иншаки спосobi дзе ше можу виказац и можебуц ше им отвори нагода за роботу. Нігда не знаме дзе нас живот одведзе. Поволала бим младих най ше уключы до рижних здруженьях, дзе можу виражиц свой становиска и дзе можу дїйствовац у даяким напряме и дацо меняц на лепше. Нове искуство родзи з новим искуством, отвераю ше нови дзвери и нови нагоди, але треба ше усудзиц направиц крочай.“

Млада педагогinya, цо през читане рижних кнїжкох о вихованю, цо през Монтесори едукацию и подобни искуства, розвила становиско же барз значне дзеци уж од малючка учыц критицки роздумовац: „Цо ше дотика роботи зоз дзецими, ту сом ше унапрямела на младшу популяцию. Думам же окремно значне од самого предшколскаго возросту учыц дзеци о правых животных вредносцох, дац им можлівосц выбору и учыц их як правильно выбрац даяки ствари. Кед ше руши од малих ногох и кед иснусе добре

сотрудніцтво медзі родичамі и особамі у виховно-образовнай установі, думам же ше тэди може виховац подполно нова генерацыя котра, наглашую-
ем, критицкі раздумує и котра ше не задоволює лем зоз тим цо чуе у мэ-
дійох, але генерацыя котра будзе активна и вербално і з діствованьем.“

Мануела Пап ма 24 рокі і жыс у Петров-
цах. И мац и оцец ей Руснаци. Баба и дідо з
оцового боку зоз Петровцах, волані Матово, а
мац ей з Міклошевцах, народзена Мудри. Ма-
нуела любі бешедовац по рускі, а гвари же ей
найинтересантнейше кед з родичамі бешедує
на телефон, а пайташком интересантны язік и
жадаю же би их научела подаєдно слово. Тे-
раз е у Славонскім Бродзе. Здогадує ше: „Ду-
мам же велі после штреднай школі нє знаю
цо сцу у живоце. Можем повесц же и я нє була
сигурна до своеі професії. Понеже сом зако-
нчела штредню економіску школу котра ше мі
попачела, выбрала сом предлужиц у тым на-

пряме и студирац економію. Роздумуюци о тим цо мі найцікавейше и
цо ше мі найбажней пачи, выбрала сом менеджмент. Закончела сом Фа-
хові студії у Славонскім Бродзе, напрям Менеджмент.“

Успішно ей ішло на факультету, а дума же добре и тото же после
штреднай школі нє меняла напрям: „Економія широке поняце и вшадзи
потребни менеджере. Шыцкім котры жадаю уписац тото цо я закончела,
совітуем най упишу. Нешка ше чекко запошліц, а думам же студії мена-
джменту отвераю векши можлівосці за роботу. Самі студії даваю досц
знання. Гэвто цо бім визначела як найцікавеше, то фахова пракса. Тото цо
зме научели у теорії, мушели зме применіц у праксі. Особне, ту сом іще
вецей научела о самім менеджменту и його управленню. На студійскай
програмі котру я закончела, найвекшее значене дава ше продукції, ло-
гістики, подніманью, глобалнай економії и Еўропскай униі. Акцэнт на
гледаню новых можлівосцох за подприемства, як и порушоване подніма-
цкай активносці, а шыцко с цілью росту подприемства. Знане котре до-
ставаме на студіях менеджменту помага у контролі финансійох, раз-
подзельванню часу, а окреме у посцігованю власных цільох. Думам же
тоти студії отвераю велі можлівосці. Тото цо значне и цо можебуц неш-
ка потребне, то же студії оможлівяю раздумовац іновативно и роботно.
През практичні приклады дава можлівосц ученю новых знаньох и схоп-
носцох котры потребни за подзвіговане конкурентносці на тарговиску
роботи котре віше вецей вимага.“

Шестра ёй жиє у Бечу, та Мануела там ходзи частейше. То ю и по-нукло на раздумована о иножемстве, ал€ перше ту пробу€ найсц роботу: „Хвильково ище не робим, гоч сом могла гл€дац роботу после трох закончених роках преддипломских студийох. Медзитим, одлучела сом ше ище и за Дипломски специалистични фаxово студій менажменту, котри тираваю 2 роки. Тераз сом на остатнім року. Остало ми ище положиц даскелью испиты, та сом почала гл€дац дзе бим могла стажирац. Стажиран€ думам одробиц у Бечу л€бо у Славонским Бродзе. Ище ше предумуєм, а час укаже.“

Даниел Djedjar жиє у Петровцах, ма 31 рок и дипломовани є инжинер электротехнїки. Оцец му бул з Петровцах, Руснак. И мац му, учителька у Петровцах котра доселела з Войводини, тиж так Рускиня. Гвари же му теди не було чежко уписац факултет бо бул одлични школяр у гимназії: „Теди було правило же хто закончел з петицу през шицкі штири роки, директно ше упісовал на факултет. Цо ше дотика моей професії, вше сом ше од малючка бавел коло комп'ютерох и любел сом технїку. Так веc познейше и було, упісал сом Електротехнїчни факултет, напрям Рахункарски технїчар. Задовольни сом зоз факултетом.

Як и вшадзи, мал сом чежши и легчайши предмети. Вельо зме научели на вежбох. Було предмети котри описовали даяки ствари котри береме „здраве за готове“. Єдно зоз того то мобилни комуникації, дзе зме учили цо ше находзи под интернетом. Найвецей ме интересovalа информатика, мой напрям и шицко цо з тим мало вязи. Найинтересантнейши ми обробок видеа, як ше видео преноши, яки ше протоколи хаснуu, стандарди и подобне.“

Ище не ма стаємну роботу, ал€ почал робиц у своїм фаxу: „Кед сом дипломовал, почал сом ше явяц на конкурси. Так того року бул и конкурс за фаxове оспособіоване. Явел сом ше, пошол на розгварку и достал сом роботу. Робим у Вуковаре у Агенції за водни драги. То скленяни будинок котри ше находзи коло ресторану „Вршке“. У тим будинку робиме нас 11, ал€ маме подружнїци вшадзи дзе ест рики. Точнейше, у Славонским Бродзе, Сиску и Осијку. Стараеме ше за плївни драги на рики Драви, Сави, Купи и Дунаю. Робим як висши информатични сотруднїк. Задаток ми помагац у роботи коло ричних информаційских сервисох (РИС). Конкретно, меркуєм чи тата система роби як спада, чи є исправна, евен-

туално помагам при даяким отримованю и подобне. Нашо системи провадза ладі на рикох, кадзи ладі пліваю, цо превожа, кельо драга тирава. Цо ше дотика информатичнай часци, ладъом посыламе рижни информации о уровнях води и провадзиме чи єст даяки опасносци на рикох. Коло того, виводза ше и проекти зоз Европской унії. Робя ше подводни зніманя з котрима ше провадзи чи єст наноси писку, поготов на критичных точкох, а зніма ше кельо рика глібока и чи ю дагдзе треба очисциц и пре-копац. Цала ідея оможлівійовиц же би єдна ладя могла шлебодно плівац през шицки держави кадзи Дунай преходзи. “

Задовольни є з тоту роботу, медзитим увидзи цо будзе кед прейдзе рок фахового оспособівания: „По законченю фахового оспособівания не знам дзе закончим. Робим у державней агенції и ту иснує мали проблем коло заніца нових людзох. Було приповедтки же ше до 1. януара 2016. року зменша число агенційох, та же ми прейдземе под „Горватски води“. У тим случаю могли би ме заніц. Мамчувство же непрерывно бешедую о тим як хиби информатичарох, а думам же то найвецей у Загребе. Медзитим, ситуація у Горватской чежка, та не знам, час укаже. Кед бим ту не достал роботу, пошол бим гоч дзе до Горватской. Цо ше дотика іножемства, не можем повесц же сом велью роздумовал о тим, ал€ кед сом ту не годзен достац роботу, пойдзэм вонка.“

З оглядом на целу ситуацію, гоч чежко найсц роботу, думаня є же технічним фаховцом кус легчайше найсц роботу як дружтвеним, як у Горватской, так и у іножемстве. Млади информатичар подзелел з нами и як роздумує цо би требало направиц же би Горватска конечно рушела у добрым напрямке: „Правда же ше вельки пременки не случую прейг ноци, а можебуц и пейц роки мало. Даcus сом и пессимистични по питаню жи-вота младых у Горватской. Кед млади можу дагдзе достац и лепшу робо-ту и лепши условия за живот, питане як их затримац? У Горватской би ше мушели велі ствари пременіц. Стандарт би ше мушел звекшац и на-правиц ровновагу з европским, гоч и у Европи стандарт не вшадзи исти. Же би нам було лепшче, вшеліяк бизме мушели вибрац лепших людзох од тих котрих звичайно вибераме. То би мушели буц цалком нови людзе, а я не видзим котри би то могли буц. Вшеліяк, найлепшче би було кед би ма-ли знаня и искусства, нагло ше зявели и ришели ситуацию и питане кризи у Горватской. Гевто цо вироятне, то же би и вони гришели и не было бы то шицко иделане. Кед би ше и нашли людзе котри щиро сцу направиц вель-ки пременки, то не идзе єдноставо и не идзе швидко. Окрем того, вше би було дакого хто би бул незадовольни з тим. А кед ше направя пременки, будзе требац часу же би ше злєпшсане и почувствовало.“

Цо ше дотика активносцох у КУД, Даниэл гвари же даскелью раз реци-товал кед бул младши, а ишол и до Летнай школи. Медзитим, цо ше до-

тика програмскаго языку, ту ё активни каждодъово. А за конец ше и нашалёл же по тераз шицки компьютеры котри вон оправел, робя у найлепшым шоре: „Найвецей сом полюбел програмовац, а то може буц и прето же сом по факултэт нє мал нагоди за тото. И далей усовершуем свойо знане зоз програмования. Ёст велько языки, а наймилши ми програмски язык Ц. У шлебодним чаше учим нови языки, а найбаржей гевти котри вязани за интернет. Тиж так, кеди-некеди ме дахто повола же бим му оправел компьютер.“

Андрея Иван Кризманич ма 32 роки, мац ё, супруга и учителька у школи у Петровцах. Родичи ёй Руснаци, оцец зоз фамелії Филькошовых, лєбо ище воланих и Ковачово, а мац народзена Медешы. Андрея роби и жис у Петровцах. З оглядом же длагши час були у вибеженстве у Долнім Михольцу, Андрея гвари же там нє мала таку нагоду участовац и буц активна у роботи культурно-уметніцкого дружтва, алє даскелью раз була на Летній школі: „Бешедуем по руски, а гевто цо ми остало зоз дзецинства то шпиване на Віллю и пах бабовей кухні кед ше капущанікі пража. Окреме ми мили обичай обліваня на Вельку ноц. До

Петровцах зме ше врацели кед сом рушела на факултэт, та сом ше вец анї не уключовала до роботи культурно-уметніцкого дружтва. Медзитим, намагали зме ше пестовац свою культуру и коренї на други способы. Тераз кеди-некеди зоз своїм сином побешедуем по руски, а кед руши до школи, будзе исц на годзини руского языку та баржей научи.“

Кед почала робиц у Петровцах, Андрея превжала 3. класу од другой учителькі. Потим, бул час кед нє робела бо була на положніцким, вец ше ёй народзел син Фран, а тераз ма 4. класу и то ёй перша генерація котру цалком виведла. Андрея задовольна зоз свою роботу, а за тоту ше професию одлучела бо вше жадала буц у просвіти. Окрем того, гвари же и ёй учителька була барз добра, та ёй основна школа осталася у красним здогадованю. Тиж так, и шестра ёй учителька, та од ней видзела и научела доц таго о Учительских студийох, рихтаню годзинох и любови гу дзецим: „Правду повесц, вше сом любела математику. Думала сом же то будзем студирац. Шицко ше зложело так же сом на концу анї нє пробовала уписац математику. Медзитим, любов гу дзецим и тей професії осталася ўдніка, алє сом выбрала буц учителька. Думам же зоз дзецим найлепшее работиц, бо дзеци барз подзековни и щири. Закончела сом Учительски фа-

култет у Осиеку, а выбрала сом напрям Учительски студії зоз змоцнену информатику. На студийох сом упозала свога мужа. Як вон дostaл роботу у Осиеку, а я у Петровцох, одлучели зме остац у Петровцох. Живот на валале ма свой предносци и недостатки, а так и зоз животом у городу. Нам ше указала красна нагода и купели зме хижу на валале.“

З оглядом же тераз дзеци вше баржей информатично писмени, Андрея дума же их треба континуовано провадзиц и присподобойвац им ше. Дума же тоти школьнare ище барз мали же би похопели даяки ствари: „Годзини треба здумовац и организовац з оглядом на класу у котрой робиме. Кажда генерація ноши цошка свой, прето учитель муши добре слухоўцац и провадзиц цо ше случуе у класи. То значне и за успоствавяне добрей дисципліни у класи. То од окремного значеня у першай класи, кед ше дзецко лем звикуе на школу и нови форми роботных звінкузох, на учительку и одредзени задаткii. Учитель то може одробиц успишно, треба сцерпеня, треба читац и применьовац сучасни методы и форми роботи на годзині. Ми учителе мame значни задачи, не лем же образуєме и учиме школьнарох, але их и одховюєме. През одхов у школи, учитель може велью направиц. Цо ше дотика формована становискох, ми дзецку поставяме основи, а вец професоре у штредній школи можу найбаржей направиц и вплівовац по тим питаню.

З оглядом же ё одана и жие зоз супругом и сином у Петровцох, Андрея и далей ту дума остац. „Думам же будзе лепшye у держави. Ключне же ше мушиме таргнуц, не шмеме лем бешедовац о тим цо добре лёбо цо недобре, але мушиме почац робиц на пременкох. Політика може затримац младых так же им да работу. Так же, людзе котри приду на власц, муша мац шире жадане и добри план як отверац нови роботни места, зоз чим ше ситуация у Горватской може злепшац.“

Славен Морган ма 26 роки. Оцец му Українец, а мац му Рускиня, народзена Рускай. Славен од малючка люби культуру, а бешедуе и по руски и по українски: „Єден час сом танцовал у нашим валалским КУД „Яким Гарди“. Тиж так, вецей раз сом ишол и на Летни школи. Здогадуsem ше дзецинства як єдней динамичней и веселей часци моего живота. Вше сом ше вешелел обычайом на Крачун и Вельку ноц. Обичай

обліваня остал ми у окремним здогадованю. Думам же шицки у валале знали кед обліваче преходзели. Кед зме були дзеци, облівац зме ишли пешо, а потым, уж як старши хлапцы, ишли зме на тракторе и прикочу. Не ишло ше то зоз гоч яким прикочом, ал€ зме ше перше шицки хлапцы позберали и пошли го до леса оквицц. Потым зме ишли шором по валале и облівали пайташки. Интересантне було кед ше даєдна скрила, та ю треба-ло глєдац. Дакеди даєдна и сcekала, та треба-ло бежац за ню. Але вец, кед зме ю нашли, ище баржей зме ю обляли. Шицки зме ше знали так крашн€ розвешелїц. Други дзень тиж так бул интересантни, вец дзивки приходзе-ли хлапцох облівац. Велька радосць була ми и кед сом зашпивал пакецики на Вилю. Наймилше ми було кед и шнїг падал. „Били Крачун“ и нешка любім и обчекусем, гоч пре климатски пременки шнїг вецей не так часто пада на Крачун. Здогадуем ше и як зме ше санкали, не знам чи ми мил-ше було на санкох чи на меху. Були то красни часи. Можебуц ше ми лем видзи, але терашнім дзецом тоти обичаі не так значни и обичаі помали за-мераю. Мушели бизме им придац вецей значносци, же би ше цалком не забули.“ Цо ше дотика фаху, выбрал гевто цо го интересує: „Вше сом ше интересовал за компьютеры и роботу коло нїх. Закончел сом Електротехн-їцки факультет у Осіську, выбрал сом напрям Рахункарство. Теди сом розду-мовал же легчайше найдзем роботу, бо нас не було велью у тим фаху. Си-туация ше кус пременела и хвильково не робим у своім фаху. Робим дома на жеми. Можем повесць же любім и тоту роботу. Даҳто гвари же на жеми барз чежко робиц. Я думам же то шицко завиши од особи и же кажди зада-ток чежки на свой способ. Гевто цо мн€ найчежже, то кед робота пре дацо не ідзе. Але ришене ше може віше найсц, лем треба сцерпеня.“

Славен того року уплівал и до малженских водох, щешліви є и планує остац у Горватскей: „Щешліво сом оженети. Зоз супругу зме почали рих-тац нови дом, хижу дзе будземе жиц, так же не роздумуем исц до ино-жемства. То ми остава як остатня опция. За тераз плануем остац у Пе-тровцох и прещириц тоту роботу котру робим, гоч ситуация у держави не найлепша. Велька чкода бо Горватска ма вельки, а невихасновани бо-гатства. Лем цала Славония така плодна жем, могли бизме прекармий-вац цалу Горватску, а ми увожиме и млеко и месо. На Ядрану туризем добри, але не вредзи телью кед хотели у власніцтву странцох и заш векши-на пенсжу не остава у держави. Подприємства котри добре робели тераз позаверани. Шицки знаме цо треба, треба нам даҳто хто дзба за державу и хто ю будзе шорово и чесно водзиц, хто вихаснует шицки богатства кот-ри мame на хасен держави. Млади людзе одходза, не лем зоз валалу до варошу, як дакеди, але и зоз держави. А думам же ше им анї не так барз ідзе, але кед нет роботи ту дзе су, иду глєдац лепшее. Щиро ше наздавам же ше у Горватской ситуациі премені на лепшее.“

Мено ми **Мануела Дудаш** и зоз Петровцах сом. Оцец ми Руснак, зоз фамелії Дудаш, воланей Данково. Мац ми Українка, до Горватской пришла зоз Закарпатя и одала ше за оца 1990. року, та ше и я народзела концом 1991. року. Кед пойдзем до України, вше ми так мило же мам родzinу и корені у прекрасних Карпатах. Дома бешедуєме по руски, а мац ме научела и українски. Интересантни ми и русийски язык, та го тераз учим и усовершуєм. Од малючка ме учили же свойо корені нє треба забуць, так же и тераз шпивам, танцуем, рецитуем и активна сом у подобных роботах КУД „Яким Гарди“ Петровци и КУД Руснацах у Осиєку. Велі котри ме перши раз упознаю, кед чую за Руснацах, нє ясни им тот наш народ и язык, а кед им потолкуєм, велі зме интересантно симпатични. И гоч нешкa дзеци можебуц думаю же руски язык нє значни телью, можем повесць же ище як значни. Славянски языки подобни и кед розумице єден, легчайше порозумиц други. Цо ше дотика фаху, од малючка сом роздумовала о тим же робота у школи красна за жену. Любим дзеци и прето сом ше одлучела за роботу учительки. Закончела сом Факултет за одховни и образовни науки у Осиєку, а выбрала сом напрям Учительски студиї зоз змоцненим англійским языком. З оглядом же любим психологию, паралельно з тим, на такволаним розвойним напрямe, слухала сом колегій вязані за виховане дзецеах, нови и иншаки методи и спосobi подучования. Того року сом дипломовала и тераз чекам, требала бим почац зоз фаховим оспособойовањом початком 2016. року. Одробим приправніцки и положим державни испит, та вец увидзим цо будзем далей. Барз ше ми пачи робота учительки и вообще робота зоз дзецми, та и далей верим же єдного дня будзем тото и робиц. Пред конец студиёх, бул час кед сом роздумовала о одходу до иножемства. Мой фах таки же бим мушела барз добре знац язык у жеми у котрэй бим робела. Немецки язык нє знам барз добре, так же бим за тераз нє могла пойсць до жемох у котрих ше бешедує немецки. Роздумовала сом о жемох дзе ше бешедує англійски, медзитим, кельо сом ше розпитала, вони уж маю досць и своїх учителькох. Ситуация у Горватской цалком ми ясна и чежко же достанем роботу. Гевто цо можліве, то робота по заменох. Отворена сом за шицки опції и пошла бим гоч дзе до Горватской дзе би було роботи. Док сом студирала, волонтирала сом у Центру за одхов и образоване „Іван Штарк“ у Осиєку и попачела ше ми и робота зоз дзецми з окремніма потребами. Дипломску роботу сом робела так же би ми дакеди хасновала

кед ше одлучим дацо далей уписац, а раздумовала сом уписац дацо у напряме роботи з дзецими з окреміма потребами. Увидзим яка будзе ситуація кед положим державни испит. Щиро ше наздавам же у Горватскай будзе лепше. Кед ніч, та голем и за 20 роки, але уж най лем будзе лепше. Горватска як жем прекрасна, але як держава кус заказала, людзе запазали. Наздавам ше же ше найду людзе котри компетентни и чесни же би помогли держави рушиц напредок. Кед опатрим на историю и на нешкайши дні, думам же даєдни ствари будзе чежко пременіц пре наш менталитет. Од малюочка, на дзецков розвой вплівуе узша и ширша заєдніца. Гваря же нешкайши дзеци непослухни и маю велики права, але не познаю одвичательносць котру ноша одредзени права. Кед уж пришли таки часи, веџ требаме меняц приступ гу дзецом. З оглядом же дзеци велику часць свого живота препровадза у школи, думам же и учителі можу до сці направиц же би нови генерації раздумовали у іншаким напряме и же би чесно и одвичательно робели. А же би так було, и учителі муша робиц над собу, усовершовац своє знання и розвивац своє способносци.

Мануела Дудаш

Mladi danas i sutra

Živimo u vremenu tehnologije, u vremenu u kojem ta ista tehnologija preuzima sve oblike komunikacije. Mladi se posljednjih godina sve više okreću *online* komuniciranju i *online* svijetu. Sate i sate provode na internetu i na taj način komuniciraju sa svojim vršnjacima. Polako nestaje komunikacija *licem-u-lice*, a time se i društveni život mlađih preselio na društvene mreže. Postavlja se pitanje kako potaknuti mlade da se aktivnije uključe u društveni život svoje zajednice te pomognu u njezinom razvoju? Kako ih potaknuti da kvalitetno i korisno provedu svoje slobodno vrijeme? Jedno od najboljih rješenja koje nudi kreativno, a ujedno i edukativno korištenje slobodnog vremena, klubovi su mlađih. Klubovi mlađih središta su okupljanja mlađih za neformalno obrazovanje, informiranje i zabavu, ali i poticanje na volonterski angažman, kreativnost, aktivno sudjelovanje u društvu te stvaranje novih inicijativa. Može se reći da je misija klubova ostvarivanje navedenog kreiranjem edukativnih, zabavnih, kreativnih i kulturnih sadržaja za mlađe. Dakle, na području grada Vukovara izdvojila bih PRONI Centar za socijalno podučavanje, Info centar za mlađe Vukovar, Europski dom Vukovar i Mirovna grupa mlađih Dunav.

Misije udruge

PRONI Centar za socijalno podučavanje nastoji poticati suradnju i razumjevanje među ljudima. Nadalje, želi osposobiti mlađe ljudi u cilju preuzimanja odgovornosti za sebe i razvitak društva kojeg su dio, društva u kojem su njihove potrebe prepoznate i nailaze na odgovor na svim razinama. Cilj je organizacije pomoći mlađim ljudima u poboljšanju kvalitete življenja, pronaalaženju mogućnosti i osvješćivanju o postojanju izbora. Želja im je da mlađi ljudi budu savjesni, odgovorni, aktivni građani u svojim zajednicama koji doprinose razvoju demokracije i društva. Posebnu pozornost u svom radu posvećuju uvažavanju različitosti etničkog podrijetla, vjere, spola i rase. Podupiru osobni razvoj mlađog čovjeka. Iz razgovora s Natašom Jovičić i Milicom Marčetić (Info-centar za mlađe Vukovar, PRONI) dobila sam uvid kako se teorija realizira u praksi. Organiziranjem različitih oblika neformalnog druženja, aktivnosti i radionica, nastoji se mlađe aktivnije uključiti u društvo u kojem žive te im probuditi osjećaj pripadnosti. Radionice su različitog tipa, od kreativnih, zabavnih pa sve do edukativnih tako da se svatko može pronaći u nečemu, a s druge strane kroz zabavu nešto i naučiti. Članovi su većinom srednjoškolci pa se može reći da zbog školskih obveza aktivnosti sada i nisu tako česte. Bitno je napomenuti da PRONI već niz godina organizira dvogodišnji sveučilišni tečaj za one koji žele postati voditelji grupa mlađih. Na taj način mogu aktivno i stručno pomagati u svojoj sredini. Što se tiče radionica,

izdvojila bih jednu koja je ujedno i kreativna, zabavna i edukativna a koju su članovi PRONI Centra / Info-centra za mlade Vukovar ostvarili, to je bojanje zida nogometnog stadiona Vukovar '91. Prekrasan rezultat zajedničkog rada.

Info-centar za mlade Vukovar projekt je PRONI Centra za socijalno podučavanje. Rad se temelji na suradnji s drugim udrugama, relevantnim službama, javnim institucijama, stručnim pojedincima te na uključivanju volontera. Članovima su dostupne različite informacije i savjeti, obrazovanje o različitim temama i dr. Mogu doći i jednostavno samo pročitati novine, koristiti se internetom, koristiti se knjižnicom ICM-a, saznati nešto više o Europskoj uniji... S druge strane mogu sudjelovati u radionicama i predavanjima na različite teme kao što su: pisanje životopisa, zamolbi, kako se ponašati na intervjuu za posao, kako razviti komunikacijske vještine, ali i riješiti nekakav osobni problem. Obilje informacija dostupno na jednom mjestu kao i mogućnost stjecanja vještina u pronalaženju istih.

Europski dom Vukovar udruga je usmjeren na učvršćivanje mira u istočnom dijelu Hrvatske i priprema stanovništva Vukovarsko-srijemske županije za integraciju Republike Hrvatske u Europu. Naglasak je na prezentiranju kulturne i nacionalne baštine Hrvatske u Europi, informiranje građana o europskom ujedinjenju, razvijanje osjećaja pripadnosti Europi te razvijanje razumijevanja i tolerancije među pripadnicima različitih etničkih, vjerskih i političkih skupina. Ovi ciljevi ostvaruju se provedbom raznih aktivnosti kao što su znanstvena i stručna predavanja, organiziranje tečajeva za inovaciju znanja, poticanje komunikacije među različitim skupinama stanovništva, provedba raznih aktivnosti za unapređenje tolerancije i poštivanje ljudskih prava. Nikola Mirković iz Europskog doma Vukovar upoznao me s radom udruge. Kao i u PRONI Centru i Info Centru za mlade Vukovar, rad s mladima u Europskom domu Vukovar temelji se također na neformalnom obrazovanju. Organiziraju se razne aktivnosti, kako kreativne, zabavne tako i edukativne, kojima se nastoji mlade što više uključiti u društveni život, nastoji ih se povezati unutar zajednice, ali i van nje. Ono što je zanimljivo spomenuti jest suradnja na međunarodnoj razini. Organiziran je kamp u Baškom polju u kojem su, osim mlađih Vukovaraca, sudjelovali i mlađi iz Bosne i Hercegovine i Srbije. Dojmovi su bili izvrsni tako da se ovakve suradnje mogu očekivati i u budućnosti. Jednom riječju, Europski dom Vukovar propagira toleranciju, poštivanje ljudskih prava te poštivanje različitosti.

Još jedna udruga, *Mirovna grupa mlađih Dunav*, bavi se promicanjem civilnoga i demokratskog društva zasnovanom na kulturi nenasilja, tolerancije te poštivanja ljudskih prava. Njihovi dosadašnji projekti uključivali su podržavanje dijaloga mlađih različitih etničkih pripadnosti, pružanje adekvat-

ne neformalne edukacije, učenje o ljudskim pravima i uključivanje mladih u postojeće programe Republike Hrvatske za djecu i mlade. Iza ove udruge dugogodišnji je rad i dragocjeno iskustvo u radu s djecom i mladima te ostvareni kontakti s organizacijama i institucijama kako u Hrvatskoj tako i u inozemstvu. Jedina su udruga u Vukovarsko-srijemskoj županiji koja ima trajnije oblike međunarodne suradnje i razmjene. Kroz European Voluntary Service, za koju imaju akreditaciju kao sending i hosting organizacije, u mogućnosti su upućivati mlade iz Vukovara na programe razmjene kao i na primanje mladih iz Europe na boravak i volontiranje u Vukovar.

Što reći na kraju, nego pozvati mlade da se aktivnije uključe u zajednicu u kojoj žive i na taj način sudjeluju u njezinom razvoju, ali i utječu na smjer njezina razvoja. Svatko se može pronaći u nekoj udruzi, ali bitno je pokrenuti se. Članstva u klubovima mladih stvaraju puno mogućnosti, prvenstveno nova poznanstva, kreativne radionice, ali i izgrađivanje karaktera i vlastitog identiteta. Cilj spomenutih udruga oživjeti je društveni, kulturni i sportski život mladih.

Andreja Magoč, prof.

ЩЕЗОВАНЄ МЕНШИНСКІХ ЗАЄДНІЦОХ У ДІЯСПОРІ

при Русинох и Українцох у Польськей, Мадярскей,
Словаккей, Сербії и Горватской

Апстракт: После Першої и Другої швєтової війни, як і війни у СФРЮ створені вецею нови держави зоз меншинскими заєдніцами. У Європейскій унії меншински заєдніци здобули декларативне право на розвой свого языка и культурней окремносци. Источасно 1990. року у скорейших соціалистичных жемох (Закарпатской обласці України, Польской, Ческей, Словаккей, Мадярской, Румунії, Сербії и Горватской) пришло при єднії часци Українцох до „Русинского препороду“ и „стваряня штвартого восточнославянского народу“. У остатніх роках евидентне щезованє русинской и українской меншини у Польской, Словаккей, Мадярской, Сербії и Горватской пре вецею причини.

Ключни слова: Руснаци, Русини, Русини-Українци, Українци, *Русински препород, Неорусини, образованє у национальному духу, акултурация, асимилация.*

Обєдиньоване Европи, насампредз ей привреди и тарговища, у залапіваню віше векшого числа європских державох з рока на рок оможлівює віше ширше спатране културного, та и национальнога жывота малих етнічных заєдніцох, іх языка, културни и историйни традиций. Окреме интересантни зявеня исную нешка при українской (и русинской) діяспоры у створених державох од Габзбургской и Австро-Угорской монархії после Першої и Другої швєтової війни, а розєдиненіх (подзеленіх) после 45-70-рочного існованя. Слово, о дзелідбі Австро-Угорской монархії и снованя Мадярской и Чехословацкей як двойней держави зоз „автономну“ Подкарпатску Рус, приключеня Лемковини и часцох Надсяня, Холмщини, Берестейщины и Подяшшя гу Польской. Барз невигодне и трагичне фаластаванє Рускей жеми як единственей території Мукачевского владичества зоз приключовань гу Словаккей Пряшовщини од Попраду и Татрох по Ужгород и часци Мараморожской жупи гу Румунії. Источашне на Балкану 1918. року приходзи до твореня Кральовини Сербох, Горватох и Словенцох з Войводину, веце приключеня 1939. року Галицкей гу Советской України. Конечно зоз 1939. роком Гортійова Мадярска окупірала Карпатску Україну.

После Другої швєтової війни у Польской зоз споконвичнай рускей жеми депортовано коло 500 тысячи Українцох и Лемкох до Советской України и коло 150 тысячи розселени по Польской, як и коло 50 тыся-

чи Бойкох до Саветской України пре випросцане польско-українскій граніці.

На окупированій території Кральовини Югославії после Другої швєтової війни і югославянські соціялістичні революції приходзі до формовання ДФЮ і після СФРЮ зоз 6 Републіками: Сербію (зоз Покраїнами Войводину і Косово), Горватську, Словенію, Босну і Герцеговину, Чарну Гору і Македонію.

Руске (русинське) і українське жительство як діаспора України жило у спомнутих державах, односно на своїй споконвічній жемі лібо преселене до нових державах іще під час Габзбургської лібо Австро-Угорської монархії.

У 1945. року після побуди фашизма Русини і Українці у Сербії, Горватській, Босні і Герцеговині, Польській, Словакій і Мадярській остали у діаспорі, а Карпатська Україна вошла до складу Саветської України і творила Закарпатську обласць Саветської України по 1991. рок, кед ще видвоюючи зоз Советського Союзу проглашала ще за Незалежну Україну зоз на демократичні способи вибрану власну законодавну, управну і судску власцу.

Руснаци, Русини і Українці приселюю до Южної Угорській, Сріму, Славонії і Босні у трох доселеніцьких габох зоз Горніци, Лемківщини і Галичини у чаше кед іще не було української держави од 1745-1914. рок. Лемки, Бойки і Українці з Польській після Другої швєтової війни, копо пол мільйона, виселені до Советської України, а Лемки котри не преселені до Советських України розселені по сиверній і західній Польській же би ще цо швидше асиміловали. Подобна судьба залапела і виселених Лемкох до Советської України як і розселених по Польській. У Мадярській Русинох фактицки не було по 1990. рок, Русини у Чехословакії тримани за Українцох, з тоту розлику же по 1950. рок мали основні і штредні школи на русийським языку, а од 1951. року по 1990. на українським, кед пришло до „Русинського препороду“ і руйновання „шицького“ цо ще тримало за українське.

Русински рух у європских постсоціялістичних жемох виволал нови дзелідби рускей/українскій мэншини у нових спомнутох державах: Польской, Ческей, Словакій, Румунії, Мадярской, Сербії, Горватской и Закарпатской обласці України. Русини у Сербії ще не вияшньовали о новонаціональному статусу. Остали з назву Русини од споконвику, з тим же маю два Организациі, од котрих Руска матка на новей русинской ориєнтації, а СРУ ще трима препородней зоз 1919. року (РНПД) традиційній ориєнтації, же ми часць українского народу, найближши Лемком и учленена є до СФУЛО/у, а друга Руска матка член Швєтового Конгресу Русинох. У Сербії окреме дійству и организаций Українцох, котри по новей

организаційнай структури творя свой Национални совит, як цо маю и Русини, котри, источашнє легитимни представительни орган рускей меншинскей заєднїци, як цо и українски Национални совит за українску народносц, котра ше официйно у СФРЮ ище од 1971. року евидентує як народносц. (С3 за статистику, Державни попис од 1971. року)

Подобни модели организованя українскей дияспори иснує и у других европских жемох, з тоту розлику же попри Українских Националних организацийох у Польской, Словакской, Мадярской, Румунії, Сербії и Горватской у Закарпатской обласци попри вецей русинских „националних“ Дружтвох, лем мukачевске представнік член Шветового Конгресу Русинох (Одлука X Конгресу РРЛ). Єдна часць других „русинских“ организацийох основала свой Закарпатски Шветови и Европски конгрес Русинох. УКРАЇНА не припознава Русинох як окремни народ, меншину, але як субетнос, давен-давну назву шицких терашніх Українцох и материалино не помага їх діялносц. (Одвит на остатню вимогу од України Шветовому Конгресу РРЛ)

Невигодносц украинской и русинской дияспори, односно свестраней активносци у анализованих державох: Польской, Мадярской, Словакской, Сербії и Горватской, же за свою активносц доставаю помоц не спрам своїх вимогох и потребох, але спрам можлівосцох и державного интересу. Углавним, средства ше витворює спрам витворених проєктох, односно конкурсох за егзотичну фолклорну активносц, а барз мало ше видвоює на образованє на своїм мацеринским языку, на виучованє географиї, историї, науки и культуры своего матичнго народа. Українци и Русини у Сербії од анализованих державох, доставаю найвекши средства на информованє, образованє и культурни активносци пре мултиетничноц и мултикультуралносц Войводини, бо ше з розвойом меншинских националних заєднїцох витворює и вреднує богатство у розличносци.

I

Войводина нєшка, найскорей, единствена у Европи, а може и на швеце, бо ше у ней меншински заєднїци найровноправнейше культурно и национально развиваю. Но и попри того обачліве више векшє щезованє (зменшованє) припаднікох меншинских заєднїцох. До зменшання приходзи насампредз пре депопулацию (зменшани наталитет, а звекшани морталитет), экономску емиграцию младих до жемох Европи, Австралиї и Канади од 1969. року и природну асимилацию пре мишани малженства и акултурацию пре „свидоме“ траценє националней свидомосци.

Траценє националней свидомосци результат, з найвекшой мири, пре виоставанє образованя у националним духу зоз основного и штредньо-

го образования у шицких трох Югославийох и Републики Горватской. Национални меншини мали школи на своїм мацеринским языку, та и факультативне учене свойого мацеринского язика з литературу, кед на то приставали и приставаю їх родичи. Медзитим з державну образовну програму не предвидзене виучоване исторії, географії, науки, культуры и традицийох матично народу за меншински заєдніци. Аж од 1995. року меншински заєдніци у Войводини (Мадяре, Словаки, Румуне и Руснаци) у можлівосци виучовац лем свою директну националну историю. Значи три поколеня (70 пред и повойново генерацій) не здобули основни знаня о своїм етносу и национальней припадносци и у рамикох такого свойого „знаня“ ше одноша спрам свойого потомства, котре нєдзечне уписую до школох на своїм мацеринским языку. Наприклад, у Горватской нет уж коло 70 роки настава на мацеринским языку, а єст лем лётни школи за заинтересованих чиго тирване у остатніх роках зведзене на 10 до 20 дні. У Горватской Лётни школи єден час отримовани ведно за руских и українских школярох, а у остатнім чаше одвоено пре медзисобни дзелідби.

У Войводини после Другей шветовей войны школи лєбо паралелни класи зоз руским и сербским наставним язиком було у шицких руских местох. Неодлуга после Резолуції Информбира, приходзи до „гашеня“ улоги Рускей матки, як национальней организаций, утарговане основного образования окрем трох школох у: Р. Керестуре, Коцуре и Дюрдьове и гашеня активносцох у веліх КПД (Други том). До нового заобрату приходзи на закладане рускей интелигенції од 1965. року, поступнє, знова оживює информативна, культурна и образовна активносц, бо Руснаци припознати як народносц з Уставним Законом, односно Уставом Покраїни Войводини (Устав Войводини).

До нових виразних дзелідбох медзи Руснацами и Українцами у Сербії и Горватской приходзи по снованю Независней держави України од 1991. року, як и запровадзование Гагской декларациі о меншинскай язичнай окремносци, одн. чуваню и розвиваню меншинскай язичнай культуры и окремносци. Українци як подпорку змогли свою независну державу и вецей им не були потребни Руснаци, же би ведно з німа, як векша громада, здобули и свойо права. Тераз достали можлівосц буц самостойни и притулели ше гу держави матки.

Войводина характеристична пре основане Националных совитех меншинских заєдніцох. Спрам того реализоване своїх правох у информаваню, культурней діялносци, часточно „образованю“ и явним хаснованю свойого язика и писма постала обовяззка на демократични способ прейг выберацкого списку, виключне право представнікох (гласачох) меншинских заєдніцох. Покраїна Войводина финансийно подпомага спомнүти активносци. Национални совет єдини компетентни представяц свою

меншину у спомнутих компетенцийох о чим подноши звит о своїй роботи. Котра национална опція здобудзе превагу у роботи Национальнога совиту, так ше трасирує и окончує наш культурни и национални розвой.

II

З винесених податкох на другим Демографийним конгресу у Варшави зоз 2012. року дознаваме же у Польскай ест 36.000 Українцох и 7.000 Лемкох. Медзитим, свой українске походзене потвердзело 48.000 Українцох и 10.000 Лемкох, цо значи „же ше страцели“ вецей як 80.000 розселених Лемкох и Українцох у Операциі „Висла“. Число Українцох и Лемкох у Польскай звекшане у одношено на попис пред 10 роками.

Збирни результаты русского (українскага) жительства у Восточнай Словакіі спрам урядовых мадярских, чехославацких и словацких пописох у чаше од 1846. по 2001. рок шлідуюци:

1846 - 187 321	1879 - 140 324	1881 - 88 010
1890 - 96 331	1900 - 99 120	1910 - 111 280
1919 - 134 761	1921 - 85 628	1930 - 91 079
1950 - 48 231	1961 - 35 435	1970 - 42 238
1980 - 39 260	1991 - 32 408	2001 - 35 015

За 150 роки число руских жительях ше зменшало за вецей як 150 000 особи.

Тоти пописны результаты у Словакіі указую же ше 35.000 вияшнели за Русинох и 7.000 за Українцох, але свой мацерински язык не уписало вецей як 405.000 жительях, а национальносць блізко 383.000. На питане яки язык хаснуу у обисцу не одвітовало блізко 729.000 жительях. Спрам попису у Словакіі ест блізко 207.000 грекокатолікох и дацо вецей од 49.000 православных.

Винесени податки сами од себе шыцко поясняю. Найскорей, кед слово о меншинских заєдніцох же не здобуте достаточне знане о себе, своім походзеню, исторії и власных традицийох при значному числу грекокатоліцкого и православного жительства, цо можліве констатавац як щезоване национальней свидомосці лябо ище тераз иснуюцаго велького ламаня о своїй национальней припадносці.

Обще замишательство през столітія пре дзелідби и роздвойованя ёдних од других пре природну oddalenoscь, ище запаметаны пошлідки скорейших висельваньох и пресельваньох, а и недостаточне старапане о своїй дияспоры з боку матичнай держави охабело терашній видліви пошлідки.

Словацки пописни резултати сумировани у кнїжки Миколи и Олександра Мушинки, указану на обачлїве зменшанє Русинох и Українцох у Словакцей од 1846. по 2001. рок. Щезованє Українцох ше пошивидшано зменшує од 1970. року, а окреме после Русинской Оброди, цо спричинело найновиши дзелідби зоз формованьом двох меншинских заєдніцох – русинской и українской. Зменшованє Русинох-Українцох, а звекшаня з пописа на попис Русинох.

Пописни резултати, винесени у кнїжки Миколи Мушинки и Олександра Мушинки „Národnostná menšina pred zánikom?“, яка видрукована у Прешове шведок, повед бим: чарна хроніка „здуманого геноциду“ праисконского и приселеного народу (народносци) на свою споконвичну руску жем. Жем, котра више була руска од иоснованя славянских наронох, та и под Австриянцами (Габзбургами) и Мадярами. Своя власна руска, престала буц по Уставе од 1921. року, зоз снованьом Чехословакцей держави (А. Годинка, Болдижар). Од окусаного руского грекокатоліцького ества, очоленого зоз Мукачевским епискомством, з велькай часци уж „збаламуценого“ – Словацка себе одняла „Виходне Словенско“, Мадяре южни часци Абауя, Боршоду и Земплину, Румунє часци Угочи и Мараморошу, а од зменшаних штирох жупох „створели“ Подкарпатску Рус, цо нїгда не постала автонимия, алє Карпатска Україна, же би дожила нове „ошлебодзене“ Гортійовей фашистичней Мадярской од 1938./1939. по 1944. рок (Істория України).

На новозавжатих територийох после Першой шветовей войны предложене звекшане знічтожованє (асимилюванє) нєдержавного народу, пошивидшане насельоване Словацох и Чехох на „Виходне Словенско“ и „Подкарпатску Русь“, заоштренша прорумунска политика у Мараморошу, а „Подкарпатска Русь“ окрем же ше чехизує (школство, культура), поставка штредзиско и бойско националних и вирских интересох, више частейших креированьох „рускосци“, алє зоз дзечну потримовку русийского ориентования (Болдижар).

Пошлідки шицких тих несогласносцох нашлідзени после Другей шветовей войны з доданьом и нового подняца з боку Советского Союзу. То знічтожованє през историю здобутей русинско-українскей єдносци у дыяспори. Требало знічтожиц Грекокатоліцку церкву як народне ество и єдносц вири и нації, народ облапиц и обединіц з московским уж атеизованым православием, лебо, точнейше поведзено, ликвидовац українске есто и советизовац го прейг большевицкого култа марксистично-сталінскей доктрини. Тата задумка витворена зоз псеудо собором 1946. року у Львове з ликвидованьом Брестовской униї, а пред тим зоз пресельованьом Русинох и Українцох з Польской и Словакцей на вельке пространство

Советской України (Псеудо собор, депортация, операція Висла, Лемковина). Зоз розселованьом преостатих Лемкох и Українцох до краю завжатого од Немцох по Другей войни, ликвидованьом Грекокатоліцькай церкви у Польской, Чехословацкой, Закарпатю и Румунії.

У Мадярской уж нет слова о Русинох и Українцох бо вони асимиловані по конец Першой швейцарской войны, а у Югославії (Сербії и Горватской) держава лем одвоєна од Церкви и не дошлебодзене ей мішане до дружтвеного народного живота (образования, культуры, оживйованя традицийох).

На тот способ посцигнути „заплановани“ циль. Розбиц єдносц нації (народносци) и Церкви (вири), атеизовац и онеможлівиц розвой національней свидомосци, як у Закарпатской обласци, так и у жемох соціалистичного лагеру. Анї у єднай держави прейг школства и образованя не дата значна увага на спознане исторії, географії, науки и культуры своєго матичного народу. З рока на род, з генерацій на генерацію и з поколення на поколене требало вше меней знац о себе, своєму народу, своєй культурі... Бо, кажде зявене наглашоване своєго національного виволовало подозривосц, сепаратизм, прихильносц тут буржоазийному национализму, цо ше карало и виключовало таких діячох зоз культурного ділованя у національней явносци. У Югославії, кажде свойодуме зводзене на діловане проців политики „братства и єдинства“, цо ше карало кед не кривично, але дисквалифікаційно зоз активносцох при своєму народу у діаспори. Вельораз, у Югославії „моци народносци преверйовані“ зоз матеріялну потримовку, односно не даваня средствах за національно-образовну, информативну и культурну діялносц. Констатовану кризу у СФРЮ и СРЮ найвецей и найбаржей „плацели“ найменши меншински заедніци – Руснаци и Українци (Други том).

III

За Сербию и Горватскую барз индикативни и скорейши пописи.

РУСНАЦI И УКРАЇНЦI У СЕРБІЇ (Войводини) (1900–2002)

Рок попису	Руснаци		Українци		Ведно	
	число	%	число	%	число	%
1900.	12 663	0,9	-	-	-	-
1910.	13 497	0,9	-	-	-	-

1921.	13 644	0,9	-	-	-	-
1948.	22 077	1,3	-	-	-	-
1953.	23 038	1,4	-	-	-	-
1971.	20 109	1,0	5 006	0,3	25 115	1,3
1981.	19 305	0,9	5 001	0,2	24 306	1,2
1991.	17 652	0,9	4 565	0,2	22 217	1,1
2002.	15 905	0,78	5 354	0,26	21 259	1,04

За остатнї пописни роки од 1971. по 2002. рок число Руснацох у Сербії зменшане за 4 204 особи. Зменшане числа Руснацох у Сербії ушлідзело пре зменшані наталітет и пре висельване младых малженскіх парох до державох Европы, Австралиі и окреме до Канады од 1991. року. Спрам пописных резултатах лем од 1991. року по 2002. рок число Руснацох у Войводини зменшане за 1.747 особи.

РУСНАЦІ И УКРАЇНЦІ У ГОРВАТСКЕЙ (1900–2001)

Рок попису	Руснаци		У країнци		В ёдно	
	число	%	число	%	число	%
1948.	6 397	0,2	-	-	-	-
1953.	5 980	0,1	-	-	-	-
1961.	6 290	0,2	-	-	-	-
1971.	3 728	0,1	2 793	0,1	6 521	0,2
1981.	3 321	0,1	2 515	0,1	5 836	0,2
1991.	3 253	0,1	2 494	0,1	5 717	0,2
2001.	2 337	0,05	1 973	0,04	4 310	0,09

Жридло: Нова думка, число 120, 3/2002, бок 12, 13 и 16.

За остатнї 30 роки од 1971. по 2001. рок пришло до зменшаня Руснацох и Українцох и у Горватской. Руснацох ест меней 1 391 особа и Українцох 820 особи. Зменшане числа Руснацох и Українцох, попри спомнутых факторах спричинела и остатня война у Горватской.

ХАСНОВАНЄ МАЦЕРИНСКОГО ЯЗИКА У ГОРВАТСКЕЙ

Попис – Рок	Язык	Вк. число жительох	Число бешеднікох	Процент %	Зменшанє за %
1991.	руски	3 253	2 845	87,45	12,55
1991.	українски	2 494	1 430	72,33	27,67
2001.	руски	2 337	1 828	78,21	21,79
2001.	українски	1 977	1 027	51,94	49,06

Жридло: Нова думка, число 120, 3/2002, бок 12, 13 и 16.

У чаше од 1991. по 2001. рок пришло и до зменшаного хаснованя мацеринского язика при рускому и українскому жительству. Док у 1991. року по руски нє бешедовало 12,55 % Руснацох, у 2001. року нє бешедовало уж коло 22 %. При Українцах обставини ише нєвигоднейши. У 1991. року зоз українским язиком ше нє служела дацо вецей як штварцина українского жительства, а 2001. року коло половки Українцах нє бешедує свой мацерински язик.

ХАСНОВАНЄ МАЦЕРИНСКОГО ЯЗИКА У СЕРБІЇ

Попис – Рок	Язык	Вк. число жительох	Число бешеднікох	Процент %	Зменшанє за %
1981.	руски	19 305	17 930	92,87	7,13
1981.	українски	5 001	3 396	67,90	32,10
1991.	руски	18 073	15 661	86,65	13,15
1991.	українски	5 066	3 215	63,42	36,58
2002.	руски	15 905	13 095	82,33	17,67
2002.	українски	5 354	2 799	52,27	47,73

Союзни завод за статистику, Попис 1981.

Союзни завод за статистику, Попис 1991.

Републични завод за статистику, Попис 2002, 5. Жительство спрам национальней лебо етнічнай припадносци, мацеринским языку и полу, бок 31

У 2002. року у Сербії 17,67 % Руснацох и 47,73 % Українцох нє хаснүе свой мацерински язик. При Руснацох за 20 роки то звекшане за 10 %, а при Українцох веций як 12 %.

Од шицких Руснацох цо жиу у Р. Сербії по руски бешедую лем 13 095 особи, односно од 100 Руснацох по руски бешедую 82 особи. И попри тим же нє хаснью свой мацерински язик, вони ище свидоми же су Руснаци и так ше на попису вияшнели. При Українцох уж скоро єдна половина нє бешедує по українски, ал€ ше вияшнели на попису же су Українци.

*

Терашнї результаты жатви шведоча „квалитет“ шатви после Другей шветовей войны. Дзе ше не шеє – там нє родзи. Дзе ше шеє куколь зоз житом, вше ёст веций куколю як жита. На кождым попису од 1945. току у анализаваних жемох: Сербії, Горватской, Словакей и Мадярской ёст вше меней записаних Русинох и Українцох. Од 1971. року то барз обачлїве за Русинох и Українцох у Сербії и Горватской пре миграцию до Европеских жемох и Австралии и иснуоцу, односно пошлідкох асимилациї, а од 1991. року пре нове висельоване до Канади. Уствари тераз ше вше баржей чувствуую и обачую пошлідки одсутносци национальней свидомосци при даяспори. Руснаци и Українци нє винімок, ал€, нас з тей нагоди вони интересую, бо, найобачлївше щезую.

Трагичносц нє лем у зменшованю числа, ал€ насампредз у траценю спознаньох о себе и поступним, ал€ обачлївим траценю як вонкашнїх означеньох свойого национальнаго ідентитету, так и траценю национальней свидомосци. Млади генерацыї, голем як указую моё спознаня, а то потвердзує и егзактна анализа з анкети у дипломскай роботи Єлени Пап, з Руского Керестура. О своїх коренъох, рускай жеми з котрой им походза предки, державотворни народ (держави) под котри нашо предки подпадали, як их цудзинцы третировали, з ким и за кого воювали и гинули нашо предки, прецо ше разселели по швеце и чом ше затрацую-щезую – то млади нёдосц знаю! Спрам того и у Сербії ше одбуваю исти зявеня як цо ше одбули на подручу мадярской держави после Першей шветовей войны. Правда, же у Австро-Угорской, цо ше найлепшае обачуе у нёшкайшай Мадярской, щезнул руски народ пре державну программу за стварянє единственого мадярского народу зоз примушуюцу асимилацию, насампредз Грекокатоліцкай церкви, (ей священства), школи и образованя на мадярским языку и присвойоване шицкого руского и тримане го за мадярске. Як цо пременени церковни обряд зоз старославинскаго на мадярски, так прекладаны и коляди, народны шпиванки, та и дружбовски бешеди на свадзбох, народны присловки, подписи на фрескох у церквох...

Прекладани мена насељенюх, назви у хотарох, мена потокох, а насампредз руски презвиска лёбо су творени на мадярски способ. Народне паметане пре державотворну свидомосц щезло, а сновало ше нове. Свойо ше ніч не учело, та ше го анї не зна! (Пап, Народне паметане)

У Републикох Сербії и Горватской тиж було шицко так, з тоту розлику же формално иосновали „свойо“ школи без обовязного учения о своєй окремносци, але розвиване национальногого взаємного живота виражено-го у здобутку НОБ и соціалистичнай революції – „Братству – единству!“ як святині ровноправносци. О себе, своїм народу ше віше меней зна, але ище „иснуе“ спознане же зме Русини/Руснаци.

Нажаль, од 1991. року шлідза нови манипулованя и дзелідби, так же препород зоз снованьом Другей Рускай матки подпомага швидше затраповане и очежуе власне ідентификоване нових генераційох, цо водзи до пошвидшаного щезования свойого мацериского слова, односно його бешедного розвою, а велькай сербизациі и горватизациі, та аж и прилап-йованя язика стредку, тоталного виоставаня знаньюх о своїм народзе и його исторії, як и щезнуце традицийох, упросцоване и виоставане народних обичайох. На радосц, при старих генераційох у остатнім чаше оживює дакедишне народне шпиване, облечиво, танци, але нажаль, младих ест віше меней цо предлужюю рижнородни народни живо. (Седми том). Скапало лебо барз охудобнело власне знане о себе, котре, поступнє водзи до щезования бешеди, обичайох и шицкого другого цо твори народне ество. Най спомнем власни мой приклад. Пред 25 роками у Мадярской Абауй-Боршод Землийской жупи, у дзешаткох местох сом пре-находзел собешеднікох, информаторох на їх славянскай, карпаторускай, лемковской лебо уж пременей змишаней бешеди. Приповедали ми о своїх обичайох, младосци, обрабянию конопи, шпивали по руски и по цековнославянски. Нешка, после 25 роках шицки тоти людзе вимарли, а младих нет цо би дацо знали. Щезло знане о своїм славянским походзеню, а не же би ище знали зашпивац, потанцовац як предки. И попри спомнутого у Мадярской иснуе державна меншинска заедніца Русинох, ест и евидентованих вецей як 3000 Русинох у веліх местох Мадярской, а доставаю и одредзену материялну помоц од держави спрам свойого числа. Видава ше и мешачни двоязични часопис «Русински швет», календар и литературни книжки, емитую ше радио и телевизийни емисії, але виостава аматерска культурна діялносц и живе русинске мацеринске слово. Українци у Мадярской тиж маю свою организацию, видаваю часопис, маю свойо радио и телевизийни емисії, адекватну можлівосцом и культурну діялносц и учене свойого мацеринского язика.

*

„Русински препород“ у европских жемох подпомага зменшаню українській дияспори, односно звекшаню русинській бездержавній окремносци. Таке опредзелене потримане з боку Європской униї и державотворних народах у новооснованих державох, ал€ без гарантованей материяльней помоци меншинским заєдніцом за їх культурни и национални розвой. Шлідза и нови национални дзелідби, ал€ тераз и зоз ище новшими вирскими „идеологиями“. У Польской, Словацкей и Мадярской „Українци, Русини и Лемки“ розфаластовани на Русинох и Українцох, а вирски на вирних штиром православним церквом – православна московски патриярхат (залапя Русинох, Українцох у Польской, Словацкей и Закарпатю), православних Київского патриярхату у Словацкей, Мадярской, Закарпатю, Автокефалней Українской Церкви и Грекокатоліцкой українскей (русинской) у Польской, Ческей, Словацкей, Мадярской, Закарпатю, Румуний...

Церква, на основу інформаційох з котрима розполагаме, и надалей у значній міри „виключена“ зоз образовної, інформативній и культурній обще державній активносци и політики, а оможлівене сї лем вирске дїйствоване и афірмоване традиційній вирской култури. Народ, етнос, и на далей препущени на свою свидомосц, а кед слово о националній свидомосци меншинских заєдніцох у дияспори, подредзени материяльней самоволї держави, акційом, односно народному аматеризму лем зоз минималним и недостаточним подпомаганьом традиційних манифестаційох. Наприклад Русинска оброма у Словацкей здобула подполну державну потримку презентования Фестивалох и сноване культурних інституційох Катедри, Музею, Театру, Радия як державних, ал€ барз мало зробене на образованю Неорусинох, цо ше нешка манифестує зоз незнаньом своєго русинского писма, шшиваня, бешеди, бо уж 20 роки школство, лем малке число школярох, углавним лем факультативно здобува знаня зоз власного язика и култури. Подобни обставини и при Русинох-Українцох у Словацкей, бо українски школи, односно факультативни годзини українского язика нащивює мале число українских школярох.

Цо ше ма зробиц кед нет моци образовац туту популацию, нет учитељох, школи... Панує, такповесц, ориентацийна безцильносц такого вреднованя. Кед Русин сце остац и постац Русин лєбо постац и остац Українец на його боку Європа, Гагски папер, державна політична потримовка, ал€ як то виреализовац кед держава не стваря мобилни кадри, не видвоює достаточни средства, створена „націонална наука“ не продукує учебніки на верифікованей політичній платформи. Існующи обставини лем пошвидшана драга до асиміляції и звекшоване словацкого жительства.

Кед слово о словацкай материялней помоци Русином-Українцом, ей помоц ше обачліво зменшує, а нєт анї достаточней потримовки з боку України своєй дияспори. Україна, озда пре свойо власни бриги и худобство, подпомага лем манифетацийно, зоз госцююцима ансамблами свою европскую дияспору цо нєдосц же би ше одвивал нормални образовни и културни живот українскей дияспори, спомалшело лєбо аж застановело ей щезоване.

*

У своєй сущносци меншински заєднїци у дияспори ше афирмую у штирох обласцох свойого национальнога живота. У културним выражованю своїх традицийох, образованю, информативней дїялносци и хаснованю свойого мацеринскаго языка у явним живоце и пред державни-ма органами. Шицки тоти граждански права шлідза з Повелі Зединяних нацийох, а прилапени су и у конституцийох (уставох) шицких державох. Декларативно, шицки спомнути права исную, але у якей мири су витворены у каждей держави понаособ завиши, насампредз од „дзеки“ держави, а ей „дзека“ ше выражуюе у материялней потримовки и витвореных державных организацийных формох и способносцох самих меншинских заєднїкох. Держави, односно їх официйни органи маю у своей компетен-циї обвязку оможлівиц витворене начищлених правох. Медзитим, tota компетенция, насампредз облапя державотворни народ и на державним литературным языку шицким своїм жительом оможлівюе витворйоване начищлених правох. Значи, у Польской, Ческей, Словацкей, Мадярской, України, Горватской и Сербий державотворни народ автоматски zdobuва шицки права. Меншини начищлени права на своїм мацеринским языку можу витвориц кед им компетентни державни того органи оможлівя. Понеже слово о Русинох/Руснацох/Лемкох, Українцох и Русинох-Українцох у спомнутих державох, як зме видзели, и хасноване шицких начищлених правох барз розличне.

Мацерински язык по Гагским паперу фундамент меншинской заєднїци. Образоване, хасноване и информоване на своім языку примарне за меншински заєднїци у анализованих жемох. Кед його нєт – щезуе меншинска заєднїца, кед нєт активного хаснованя мацеринскаго языка – нєт анї меншинской народносци. Нешка знане и хасноване русинского и українского языка у дияспори барз ощербене. Друкуе ше ище новини, часописы, knїжки, емитую ше радио емисій и можліве провадзиц телевизийни емисії, исную меншински институції (музеї, фестивали, добродзечне учене мацеринскаго языка), але у даєдних жемох новини и часописы уж двоязични, а радио и ТВ емисії вецеј бешедую о народносцох, як

цо сами припадніки меншинских язикох бешедую о себе на своїм мацеринским языку.

РЕЗИМЕ

Без здобуваня знаня о власним народзе у дияспори на своїм мацеринским языку, та и историї, географии, культуры, традицийох свойого народа зоз поколеня на поколене знане потомкох вше менше од знаня предкох. Вше меней знаня предки у можлівосци пренесц на потомкох. Предки у цудзини окружени зоз рижними вплівамі. Образоване, насампредз, у рукох державотворного народа, а Русини и Українци го можу витвориц на свойо вимоги кед сполнюю законски условия. Попри звекшаней депопулациі анализованих меншинох у Польскай, Словаккей, Мадярской, Сербії и Горватской асимиляцию поспишуе висельоване, миша-ни малженства и акултурация. Акултурация уствари свидоме одрекане од власней припадносци кед „нет спознаня“ о своїм припаданю, власней науковей, уметніцкей и культурней вредносци. У средкох дзе ше „свидомо“ знічтожуе историйни факты, культурни здобуца предкох лебо ше их представя як державотворни, место правдивих информацийох презентую полуправди, не подпомага традицийни розвой – щезоване меншинох вше евидентнейше. У таких обставинох чежко ше национально отримац, а окреме розвивац националну свидомосц, а без национальней свидомосци вше ше швидше затрацуе руски и українски народ у анализованих державох, дияспори. Национални держави ше през историю потвердзели як неприосновени чуваре национальнаго ідентитета свойого державотворного народа. Дияспора у европских жемох после остатніх державных дзелідбох з войну лебо на мирни способ, у ЕУ лем декларативно защищена. Власне „самоисноване“, цо политика Неорусинизма, не водзи до шветлей будучносци и зводзи ше на милосц и нємилосц державотворней нациї, вегетироване и щезоване. Руско-українска меншина, правда, нєшка дзелі судьбу своїй независнай держави, ал€ жи€ у надї же сцигню лепши часи и за ню у европских жемох.

ЛИТЕРАТУРА:

Б. О. Струминський, редактор: „ЛЕМКІВЩИНА”, Том I-II, Записки Наукового Товариства ім. Шевченка, Нью-Йорк–Париж–Сідней–Торонто 1988,

М. Горбалъ: „ЛЕМКІВЩИНА”, Історико-етнографічне дослідження у 2-х т., Львів, Інститут народознавства НАН України 1999,

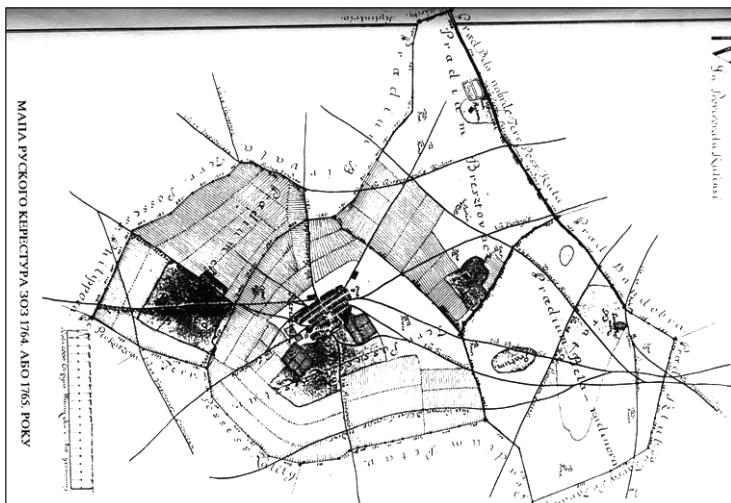
А. Годинка: „УТЦЮЗНИНА, ГАЗДУСТВО И ПРОШЛОСТЬ ЮЖНО-КАРПАТСЬКÝХ РУСИНУВЁ”, Nyíregyházi Főiskola, Ukrán és Ruszin Filológiai Taszék, Nyíregyháza, 2000 бок 14.

- Др Янко Рамач: „РУСНАЦI У ЮЖНОЙ УГОРСКЕЙ (1744-1918)”, Войводянска Академия наукох и уметносци, Нови Сад 2007, боки 1-526,
- О. Степан Пап: „ІСТОРІЯ ЗАКАРПАТТЯ”, том 1-3, м. Івано-Франківськ, Видавництво «Нова Зоря» 2002. року,
- М. М. Болдижар: „КРАЮ МІЙ РІДНИЙ”, Ужгород, Госпрозрахунковий редакційно-видавничий видділ комітету інформації, 1998. року, боки 1-232,
- O. R. Halaga: „SLOVANSKÉ OSÍDLENIE POTISIA A VYHODOSLOVENSKÍ GRÉKOKATOLÍCI”, práce Historického odboru „SVOJINY“ Vichodoslovenského kultúrneho spolku, Košice, 1947. roku, boki 1-118,
- T. Majda: „AKULTURÁCIA UHORSKYCH RUSÍNOV A VYSKUM ICH CYRILSKYH PAMIATOK NA ÚZEMÍ VYHODNÉHO SLOVENSKA”, Slavysticky ústav Jána Stanislava SAV Slovensky komitét slavistov, Bratislava 2007, (193-2007),
- Ю. Бача, А. Ковач, М. Штець: „ЧОМУ, КОЛИ І ЯК”, Серия: Українська етничность у сучасному світи“ Ужгород, Видавництво „Мистецька линія 2008, боки (1-84),
- M. Musinka i A. Musinka: „Národnostná menšina pred zánikom?”, Presov 2010. roku.
- Вецей авторе: АКТУАЛЬНІ НАПРЯМИ ДОСЛІДЖЕННЯ ЛЕМКІВЩИНИ: ІСТОРИЯ, ПОСТАТИ, ГОВІР, СФУЛО... Львив – 2008, боки (1-260),
- М. Жирош: „БАЧВАНСКО-СРИМСКИ РУСНАЦI ДОМА И У ШВЕЦЕ (1745–1991)”, I. том „Досельоване и блукане жительства”, и „Природни прирост и виселоване жительства”, Грекокатоліцка парохия св. Петра и Павла, Нови Сад, 1997,
- М. Жирош: „БАЧВАНСКО-СРИМСКИ РУСНАЦI ДОМА И У ШВЕЦЕ (1745–1991)”, II. том „Материялна и духовна культура Руснацох“ и „Як зме ше отримали“, Грекокатоліцка парохия св. Петра и Павла, Нови Сад, 1998,
- М. Жирош: „БАЧВАНСКО-СРИМСКИ РУСНАЦI ДОМА И У ШВЕЦЕ (1745–2001)”, VII. том „Сообщения и рефераты”, „Драгописи и есеї” и „Статї и розправи”, НВУ „Руске слово”, Нови Сад, 2008,
- Руска матка Руски Керестур – СР Югославия: РУСКА МАТКА ЙОГОСЛАВІЇ, зборнік документох, Р. Керестур, 1998.

М. Жирош:

БОРБА КЕРЕСТУРЦОХ ЗА ПУСТАРУ БИЛУ РАДАНОВУ

У контракту о присельваню Русинох на Кулянске панство, на пустару Вельки Керестур, було наглашene же кед ше число фамелійох у Вельким Керестуре звекша и кед им будзе мало жеми, достаню од Панства вецей жеми зоз сущедних пустарох. На початку їх пребуваня у Южнай Угорской так и було. Уж шейдзешатих рокох XVIII сторочя, у чаше премер-йованя жеми и оформлення урбаялних таблічкох Керестурцом, бо уж було вецей приселенцох, додзелена им на хасноване попри пустари Керестур и пустара Медеш и половка пустари Брестовец. Медзитим, кед наступели подводни роки, а и число жительох ше звекшало, Керестурци непреривно модлесли коморску администрацию же би им додзелела ище нови поверхносци обрабяцей жеми. Очи Керестурцох, насампредз, уна-прямени на Билу Раданову, котра висша, меней подводна, обок с при Керестуру, а Панство ю непреривно видавало под аренду тарговцом лёбо другим маєтніком за тримане и напасане статку. Била мала 3 812 гольти, а аренда за ню була утверdzена на 800 форинти.

Руснаци ше населяли на пустару Нови Керестур. Уж у 1764./1765. додзелена им на хасноване пустара Медеш и часць Брестовцу. Як ше число Керестурцох звекшовало, вони глядали и пустару Билу. На мапі з ліва на право: пустара Медеш, валал Керестур, пустара Брестовець и пустара Била

Керестурци гледали и наздавали ше же им Комора додзелі нови поверхносци обрабяцей жемі, бо на постоічих поверхносцох, пре тедишній нізки урожаі, і пре велькі обовязкі и плаценя держави, жупаній и панству, чежко могли вижыц. Їх положене погоршовали и невигодни, окреме подводны роки. Друга значна причина пре котру Керестурци вимагаю пустари то ей утвэрдзена аренда. За Билу вона виношела 800 форинти, а то було у одношеню на жем котру уж обрабяли, велью тунше. Кед би по такей цени достали Билу, а думали же на то маю право, злешшало бы ше им газдоване, шицкі би у валале мали жемі за обрабянє, а цали валал би плацел, срозмирно количству жемі котру би обрабял, велью менши обовязкі.

Билу Керестурци ёден час хасновали од 1770. року, а вец ю Панство видало под аренду єрменским тарговцом. Осемдзешатих роках Керестурци знова питали Билу.

Панство им ю не сцело дац, алे накадзи дозналоже Керестурци сцу виселіц на жемі Шайкашского батальону, злекнуги же их тот роботни народ и напущи, обецую му же достаню Билу. Од 1786. року додзелюю им ю задармо, а после двух роках знова од ніх беру трецину, и то лепшу часц, а слабши два трецини им выдаваю под аренду.

Вода стала на польох, на лукох, на пажицох. Кед ше поцагла, поля остали под шашом, надом и рижним коровчом. Велька часц жемі ше роками не обрабяла, а Панство вимагало же би людзе плацели порцию. Поля ше не зашевало, урожаі ше не зберало, луки ше не кошело, статок ше не мал дзе напасац. З ёдним словом, пановала бида и глад. Прето керестурска општина вимагала од Панства же би ше тот стан констатовал и чкоди припознало, порцию одпісало и же би ше им Билу задармо дало на хасноване, бо кед так не будзе, буду ше мушиц одселіц индзей, „гоч до сербскаго краю, на чкоду самей вири“.

Началнік Бачкого комітату Антон Несмер совисно окончел розказ адміністрації: препатрел керестурски хотар, констатовал обставини у нім, пописал шицкі поля заляти з воду и препоручел же би ше порция одпісала и додзелела Керестурцом Била на хасноване потамаль, док свой хотар не годни хасноваца.

Порция им з часци була зменшана, Билу знова на ёден час достали задармо на хасноване, але ю на тирвацо не достали.

КЕРЕСТУРЦІ ГЛЁДАЮ ОД ЦАРА БИЛУ

Кулянске панство обецжало Керестурцом Билу теди, кед були приріхтані охабиц тот мочарни край и преселіц ше на подлуче Шайкашского батальону. Було то у чаше барз вельких под'жемних водах 1786. року. Теди Керестурци верели обещаньем коморской управи и остали у Кере-

стуре. Пустару достали лем за даскельо роки задармо, а кед ше обставили злєпшали, Комора им Билу знова видавала за високу аренду. Же би уж раз претаргли з таким справованьем Кулянского панства, керестурска општина ше обращацела з молбу самому царови Ференцові I до Бечу и модлела же би им Билу додзелел. Молба послана 1794. року, а глашала так:

ВАШОМУ ПРЕШВЕТЛому ВЕЛІЧЕСТВУ

„Року 1751. гледали ше 200 руски фамелії же би ше населели на камеральним маєтку Керестур и ми, же бизме виполнели жадане Вашо-го Велічества, нє чекали зме длуго, хижи зме збудовали зоз печених цеглох и так населели туту пустару. Але як зме зоз шлідуюцаго мушили упознац, наша рбота така же зме напевно нє годни задоволіц. Найвекша часц жемі нателью виложена под'жемней воді же лем у кущык влажнейших роках нашо пажици цалком заляти з воду. Прето приходзи до тога же кед ше вода и поцагне, пажици оставаю зароснути зоз коровчом, або нє даваю ніякаго хасну. Окрем тога наш статок, без хторого зме нє годни жиц, а нє годни зме буц ані до хасну Вашому Велічеству, нє лем же остава без потребней потрави, але ше зменшую и його число, орачи жемі ше зоз своїма браздами стаемно меняю, а хижи поставаю несигурни. За дошведочене прикладаме под А) геометрийну карту, зоз хторей ше видзи же под час суши од поверхносци валалскай пажици 939 голты ше нє годни хасновац, а у дижджовных роках и други пажици нам страдаю; под Б) прикладаме и Резолюцию Бачкай администратори, хтора видата по окремним розказу Вашого Преишветлого Велічества, зоз хторей ше видзи же ше 114 хижи, подмити од води, звалели. З власносци валалскай пажици та-кой при першим мераню додзелели нам 532 голты меней, а и додзелені сесії виложени воді. На концу клечачи найпокорнейше явяме же зме на валалскай пажици збудовали 79 хижи, на цалей порти, цо виноши тиж телью и голты, понеже од часу нашого приселеня наросло число наших фамелійох. На тот способ у суших роках стаемно нам хибя 1.550 голты пажицох.

Преишветле Велічество! Ми за себе не гледаме ніяке нашлідство, бо шицко цо маме з нами ведно припада Вашому Преишветлому Велічеству, цо зме у кождым часу дошведочели як у одредзованю регрутых, так и у помоци за воякох цо зме давали и плацели у панских порцийох и нігда зме то не обдили! Но болї нас туто же шицка наша рбота, гоч кельо ше мучиме, ніч не вредзи и у тим 1794. року цалком зме попутщели у духу, гibalъ же нас Вашо Велічество милосердно поцеши зоз

спомнуту Резолюцию под Б), а дотля чувац будземе нашо хижи, бо зме прикрацени гевтей доброми хтора ше под Б) окреме наглашує, падаме на колена и добродушно модліме най розкаже же би нам додзелели поверхносц хтора нам припада од 1550 гольтох до сущедней пустари Бела Раданова, а остаток истей пустари най ше урбариялно приключи керестурской жеми прето же ше у подводних роках, окрем спомнутых 939 гольтох, ище раз тельо жеми находзи под воду и барз часто дожиесме же ше нам хижи звали и прето же ше нашо фамелії множса, хторим, кед же з нами не будзе добра, будземе мушиц погледац щешлівие биване, дзе ше наша робота баржей виплаци.

На остатку поволуєме ше и на сам контракт о присельованю, хтори прикладаме под Ц) операюци ше на 3. точку, по хторей, за случай же ше народ намножи, достанеме векии маєток. Церкву зме украсили як базилику. Клечаци модліме Вашо Велічество най ше удостої вжац до рукох и ти шерцу нашу судьбу и роботи, о чим шведоча людзе и уряди Вашого Преізветлого Велічества, и най нам додзелі тово цо нам хиби, а преостату часц пустари Бела Раданова, кед же уж не по урбариялним преписаню, веџ най ше нам по даяким стаємним контракту препущи. Чежко нам ше видзи кед нам други завежсю жем хтору ми з нашу роботу одводнюєме, або кед ми плациме роботу хтору зме сами укладали. Іншак, Милосци Вашого Преізветлого Велічества и добро душносци, умераме.

Найпонізнійши и вично вирни поданіки валала маєтку Керестур у Бачким комитату“.

На послату молбу зоз Бечу сцигнул кратки одвит:

„Била пустара и як пустара не може на тиравацо припаднуц валалскому хотару!“

Керестурци були прещвечени же пре под'жемни води у своїм хотаре маю меней пажици як им припада и же им и по контракту о насельованю припада веџей жеми, та були упарты и доказовали свойо право и 1824. року. Теди ше обрацели з молбу Угорской дворской комори и гледали дошлебодзене же би ше на пустару Билу населели зоз Керестура 153 фамелії без жеми. Ту вони виноша свойо бриги и страданя од под'жемних водох и указую же им Била була обецана.

ВОЗВИШЕНА КРАЛЬОВСКА УГОРСКА ДВОРСКА КОМОРО, ИТД.

Мали простор на хторим наша општина змесцена нас барз сциска, а добре позната доброта возвишеней Комори спрам своїх поданікох одишмелює нас же близме ше ище довирлівше обращeli ту добродійней защити нашого жемского пана и прето ше покорно усудзуєме гледац же би нам любезню була додзелена коморска пустара волана Белараданова (1) и жем хтора ше находзи коло ней же би ше там населели и необходни маєтки збудовали 153 фамелії, пре исти причини пре хтори и други коморски пустари приселенцом у прешилосци були додзелени у тей славнай Бачкай жупаний, /модліме/ же би ше добродійно удостоєла виполніц нашо жаданє пре шлідуюци причини:

1. Же близме обширнейше не повторювали о снованю тей општини и о першобутнай дагварки, ту ше нашо предки приселели пред 76 роками и щедро су надзелені /зоз жему/; мушиме повториц и перве ше стараме тото покорно дац до знаня же наша општина року 1772. кед видани добродійни урбар, мала лем 264 обисца. Жем општины ше состояла зоз 146 6/8 сесийох (2), а року 1783. велькодушно були додзелени 67 2/8 сесії з пустари Мали Брестовец, зоз чим наша општина наисце виросла, як з покорно под /. приложеного документа ясно видно, тераз ест 534 обисца и 3977 души, а жем по нешкайши дзень осталася иста, ані на ёден бок ше нігда не прешириovala и прето мушело присц до того же нєшка уж 154 фамелії як найпокорнейше //. приложени документ указе, не маю жеми и вие меней /еї/ буду мац.

2. Медзитим, способ на яки ше потераз надополньовал тот недостаток жеми уж цалком престал, бо и на других маєтках у цалей жупаниї життельство так звекшане же кажда фамелия легко може обробиц свою жем, а не може як дакеди других волац до помоци и так им дац нагоду заробиц, так же аж и за Дунай до познатей жупаниї Сримской и до познатей Петроварадинской регименти, аж и по 8, 10, 12 и веџей мили (3) одходза за роботу, цо муша робиц уж велі роки; жена хтора остава дома виховює дзеци, док муж сам, або з дәедним одроснутым дзецком, зарабя хлеб насуцни за цалу фамелию, цо найпокорнейше препущуєме велькодушней и мудрей одлуки возвишеней комори.

3. Часто тому општину потрафяю виліви под'жемних водох, хтори дараз вельку часц, а дараз шицки поля залею и шицки шаца, поготов жимски, зніщую, так же и тоти цо маю сесії не раз и сами гладую, а не же би ище другим могли дац роботу. Прето, як дакеди сама возвишина комора як прави власнік и у случаю виліву у чежских часох жем за шатву на пустари Белараданова любезню дала же би надопо-

лнела чкоду на власней териториї, у тим случаю коморски администратор благодорни пан Ірмені, кед народ злекнути од виліву отадз сцел пойсц и индзей себе доми збудовац, явно пред церкву го нагварял же би остал, гуторяци же кед би вилів длужей потирвал або кед би ше жительство значнейше звекшало, возвишина комора гу жеми тей опиштини дода и пустару Белараданову. Тераз тата опиштана баржей як було кеди примушена найпокорнейше модліц милосц од возвишенай коморы.

4. У такей нужди фамелії пре недостаток жеми раздумую о пресельованю, ал€ обеицую же нїгдзе, анї на приватну анї на коморску жем дзе би могли основац населен€ не пойду, кед же би мушели висц зоз старосці владичества и остац без владики свайго обряду, а тата терха нашему народу чежша як брег Етна.

5. Вредзи на тим месце спомнуц вредносц тей опиштини у обрабянию жеми и вирносц гу жемскому панови, з хторима прикметами ше може ровнац з другима народами и вие похвали од славней Управи достава. Християнска скромносц нам не дошлебодзүе хваліц ше у тим, прето найпокорнейше модліме же би ше возвишина комора велько-душно удостоела признац ше о тим у коморским уряду, хтори нам директно предпоставени, и найправдивши шведок нашей роботи.

З тима мотивами руководзени и з доброту хтору возвишина комора указує спрам своїх поданікох, наздаваме ше и ище раз модліме же би ше удостоела додзеліц нам спомнунту пустару Белараданову за снован€ нового населеня за 153 фамелії зоз статусом коморских поданікох, по обичаю хтори панує у Оцовщини, же бизме вие остали найпокорнейше препоручени у поданіцкай подложносці Велькай Защити.

Возвишеней кральовской угорской дворской комори.

У Керестуре, дня 24. мая 1824. Найпоніжнейши поданіки:

*Григорий Палінкаш, судия
и цала опиштана кральовского
коморского места Керестура.*

1 Белараданова - пустара Била, жем у восточней часци керестурского хотара.

2 сесия - жем хтору додзельовала власц; виноши 24 голъти орачей жеми и 8 “коси” лукох (єдна “коса” – поверхносц хтору єден человек може скошиц за єден дзень); у случаю же жем була слабша сесия виношла и вецей – 32, та и до 40 голъти жеми.

З миля - найвироятнейше ше дума на такволану географску милю, хтора виноши коло 7,, 5 километри.

Керестурци пишу и владикови до Крижевцох же би и вон помогнул зоз своїм авторитетом и завжал ше при Угорской дворской комори, алєшицко було даремно.

Вельки води и виліви, нездрава клима, хороти, велька смертельносц тиж були причина висельования. Уж у седмей децени XVIII сторочя, кед ше керестурске и коцурске жительство зоз природним приростом звекшало, а Кулянске панство им не сцело додзеліц нови поверхносци жеми – примушени були одходзиц перше на наднішу до околних хотарох, а поznейше и висельовац ше. Маме таки случаї же фамелій лєбо лєм легине и дзивки одходза до Нового Саду за роботнікох, слугох и служніці, же одходза робиц до петроварадинских виніцох, же одходза до Футогу – и же ше там и населюю.

Праву миграцию пошвидшало, насампредз нєкоректне одношене Кулянского панства гу жителем Керестура и Коцура у осмей децени XVIII сторочя. Природни условия за продукцию у польопривреди були нєвигодни, поля страдали од под'жених водох, урожаї у вецей рокох препадли, а Панство порцию вимагало, людзох поніжковало и гнобело, обещало им одлегчаня, а слово не отримало. Народ ше чувствовал спреведзени и без защити, котру вимагал и од висших власцох. Кед помоци не було – почал ше у векшим чишлє висельовац до Нового Саду и Шайкашкей, и поєдинечно, до Вайской и сримских валалох. Масовнейше висельование почина на преходу з XVIII до XIX вика.

KERESTURCI NA BILEJ

Змогнуц жем то була, спрам нашого спознання, насущна потреба (економска нужноносц) Руснака. Найскорей же не було так од самого приселеня до тих крайох. Як зме слухали од др Мафтея Виная, доброго познавателя нашей прешлосци, первых рокох пребуваня на Кулянским панстве, наш чловек странел од жеми. Брал лєм тельо жеми под аренду келью му було найнужнейше и за тото обрабянс давал держави аренду (закуп) [1]. У тей файти обовязки, односно аренды вон сполньовал шицки порций од жеми котру хасновал. Державней жеми, перви роки по присельованю було велью (нормално же лєм тельо ест), а наших людзох зрозмерено мало спрам поверхносцох котри им предвидзени на обрабянс.

Як пришло до першого здобуваня власніцтва над „общу” жему у керестурским хотаре, затераз нам детально не познате. Вшеліяк же здобуване жеми було загальне за шицких у Бачкей и же воно скапчане з розтаргованьем крипацких одношеньох [2] после револуции од 1848. року без ог-

ляду же нашо предки, у чаше присельованя не були правдиви крипаки.

Значне з тей нагоди надомнуц же гоч нам на индиректни способ познати перши власніцки рушаня у керестурским хотаре, не познати нам перши зачатки власносци на Билей, (жем после 1848. року остала державна) котра гоч не була руска [3], руска вше баржей поставала пре ширене Руснацох до того хотара видрилююци старих власнікох других народносцох: Мадярох, Немцох (Швабох) и Сербох. Била була блізша од жеми на Медешу под Філіповом, интересантнейша, гоч слабша, поснійша, але сухша, не мочарна.

Била почина нєдалеко од Керестура и пресцера ше аж под Кулу, односно дорушує кулянски, коцурски и торжански (Савино-селски) хотар, дорушує ше зоз Пеклу пусту, односно як ю Керестурци наволую Ризкашу, Осмакову, Валийову. Биянски хотар, спрам премерйованя зоз 1897. року, забера шицкого 4 712 гольти и 1 598 квадратни хвати. На обрабяцу жем одпада коло 3 500 гольти, а велька часць була неплодна жем, з найвекшай часци пажици [4]. Хотар Билей од асфалтней драги Керестур–Кула дагдзе oddалени єдни, двої, а дагдзе и трої гони жеми. Найліжей Джуньков салаш дзе криж (єдни гони, а веџ Валалска двої гони).

Билей меняни мена. Перше ей мено на геодетских картох зазначене 1878. року. Теди ше валала Бела Раданова. То источасно и час кед окончено перше премерйоване жеми у тим краю Бачкей. Познейше є наволана Бела пуста, з акцентом на „е” у назви Бела. Випатра же новши пременки ушлідзели пре практичнейше вигваряне. Єй назва пред Другу шветову войну лем Бела-пуста, а по войни мено Била при наших людзох затримане лем пре паметане и свой наволоване. Нешкайша ей назва Нова Кула. Точнейше Катастэрска општина Нова Кула.

То ей урядова назва як цалосци. Медзитим, назви часцох хотара, веџай нагадую о способе хаснованя и обрабяня тей жеми. Цала Била була у давних часох подзелена на 12 Вельки закупи, три Мали закупи и єден потез под назву Драга коло карчми. Закупи як таки представляли геодетски незаокруглені поверхносци у поверхносци од 100 по 400 гольти и були омежени з дильовами. Іх не дзелели ярки и ярчки, але вони були со стойни часци спомнутих поверхносцох. Тоти блоки жеми далей дзелени на парцели.

Хто бул перши власнік цалей Билей, у кромбуху зме не могли дознаць. Перши шліди постоя од часу кед жемско-княжкови суд оформени у Кули, а то було 1897. року. Зоз тих документох обачліве преходзене тей жеми з рук до рук, односно ей щипане на менши парцели и преходзене з єднога власніка (часто по терашніх поняцох велькомастніка) на других – аж по нешка. Праве тоти податки нам на свой способ оможлівя дознаць власнікох жеми на Билей.

О першим (початковим) власнітві Білелі вецеї шведочі Збирка геодетських картох (мапох) наволана як „Преднарис основного премерйовання”, а походзи од 1878. року [5]. У тих картох уж спомнути часци Білелі — Вельки и Мали закупи — іще не подзелені на менши парцели, але на кождай карти як власнік назначени Державни мадярски кральовски маєток, як Кулянске панство (Kincstari M. Kir. mint. kulai uradalom). О 5 роках окончена РЕАМБУЛАЦІЯ (обнова) станя и на терене и у картох Біла уж подзелена на парцели и утверджене власніцки стан. Як власніки, векшій часци вельких парцелох, заявюю ше мадярски, німецки, сербски и лєм два-три руски мена и презвиска. Спрам того можеме предпоставиц же у тим чаше (од 1878. по 1883.) цала Біла прешла до приватних рукох. Медзитим, по якей основи — чи як купена за готови пенеж, чи на кредити, односно чи дата як дарунок за окремни заслуги поєдинцом — не могли зме утвердиц. Жемно-кнїжни суд у Кули основани 1897. року, а початне стане власносци над жему датирує од 1899. року.

О нерозположеню жительох Керестура же вони жем на Білелі „не достали”, писал и Вл. Гнатюк. Била им була обещана пре подводносц велькей часци хотара спрам Філіпова (Бачки Грачац) и пре части вельки во-ди од котрих Керестурци часто страдали [6].

Спатриме власнітво, чийо ше мена заявюю на перших геодетських картох по реамбулациі од 1883. року. (Пре легчайше знаходзене, будземе ше служиц зоз парцелами жеми и потезами як су наволани на перших картох. По числох парцелох праве будзе обачліве познейшэ преходзене тей жеми до руских рукох.)

На II вельким закупе:

Парцели 22, 25, 26 у поверхносци од 60 гольти. Власнік Хан.

Парцела 27 (114, 117) у поверхносци од 50 гольти. Власнік Бланц Йожеф.

Парцела 23 у поверхносци 25 гольти, власнік Секула.

Парцела 24 у поверхносци од 50 гольти, власнік Динер.

На III вельким закупе:

Парцела 38 у поверхносци од 24 гольти, власнік Вегел Дердь.

Парцела 39 у поверхносци од 25 гольти, власнік Гербер Ана родз. Ленц. (Зоз тей жеми предавано 1909., 1923., 1925; купцы ше заявюю тоти особи: Семан Янко, Джуня Дюри Ана родз. Сегеди и Янко Джуня.)

Парцела 40 у поверхносци од 50 гольти, власнік Гербер Йожеф. Тота жем пременела власнікох (попредата є) 1927., 1930. и 1931.

На IV вельким закупе:

Парцела 45 у поверхносци од 99 гольти, власнік Бланц Миклош.
Парцела 46/1 и 46/2 у поверхносци од 63 гольти, власнік Бланц Мигаль.

На V вельким закупе:

Парцела 58 у поверхносци од 100 гольти, власнік Тренд Генрих и синове (гражданська правна особа з Будапешту). Жем перши купел Рац Дердь, велькомаєтнік зоз Кули, и подзелел (пощипал) ю на парцели од 1-21 и розпредал Ковачевичови, Сабадошови, Рацовим и другим 1910. и 1912. року. Тота жем пре дальше щипане, пре дзелене на вельочислених нашлїднікох, була медзи двома войнами подзелена на найменши поверхносци од шицкей жеми на Билей. Дзепоєдни парцели були менши и од гольта.

На VI вельким закупе:

Парцела 55 у поверхносци од 70 гольти, власнік Державни жемни кредитни уряд малих маєтнікох. На тей уж пощипаней парцели по реамбулациї у попису парцелох як власнікове ше зявлюю:

Парцела 55/3 у поверхносци од 37 гольти власнік Джуня Дюра и Михал Провчи як власнік парцели 55/4 у поверхносци од 10 гольти.

На VII вельким закупе:

Парцела 61/1, 2, 3 у поверхносци 100 гольти, власнік Деркович Иштван. Познейше зоз тей жеми настали парцели: 125, 126, 127 и 128.

Парцела 62/1, 2 у поверхносци од 118 гольти, власнік Дудаш Мартон.

На VIII вельким закупе:

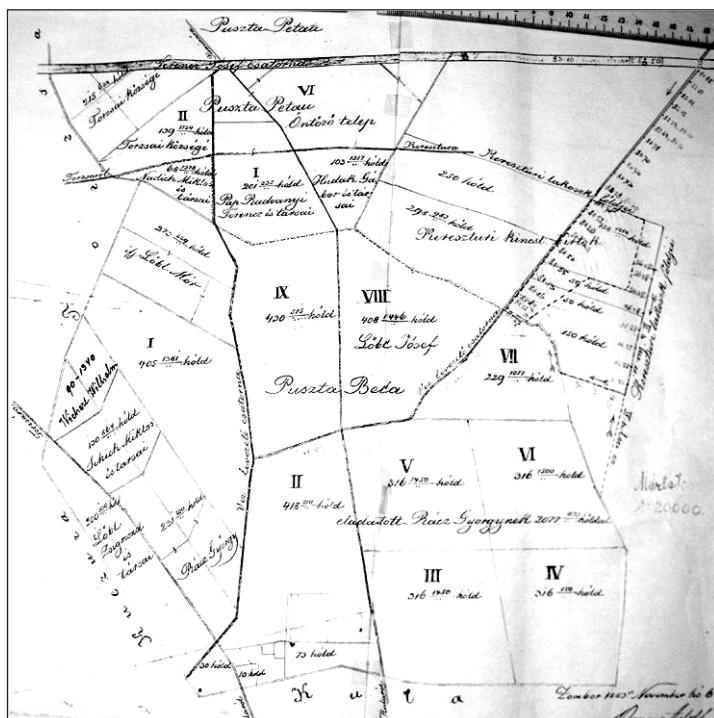
Парцели 64, 65, 66 и 67 у поверхносци од 320 гольти, власнікове Шибл Саламон, Шафер Адолф и Шафер Мор. Тота жем предавана 1917., 1926., 1927., 1930. и 1943. року.

БИЛА ПОСТАВАЛА ВШЕ БАРЖЕЙ КЕРЕСТУРСКА

При „дзеленю” Керестурци Билу не достали, гоч вони були найчисленша роботна моц на державним маєтку [7]. По тих пременкох (пременел ше лем газда) и худобни тераз робели не на хасен єдного власніка

— держави (спахийства-паньства) але на хасен вецей маєтнікох. Керестурцом не оставало ніч інше лем робиц и за заробени пенсії тераз драгушу жем куповац од нових власнікох. На таки способ доходзеня до жемі вони ше и опредзельзовали. Шмелши куповали жемі на кредит од, як во-ни гварели, Пештанскей банки, жем им була интабулевана, спрам іх сло-вочох, односно кладзена им хипотека до конечного одплацована длуства.

Случовало ше же жем з „рук до рук” преходзела и медзи Керестурцами, велью раз и зоз вельку хипотеку. Дзепоёдни цо ю купели на кредит (на борг) не могли сполніц свой обовязкі и були примушены ю по-предац. Дзепоёдни аж и препадли. До пошвидшаного предаваня Білей, маєткох мадярских и немецких власнікох, пришло у чаше пред, а окреме по законченю Першай шветовей войны и приключеню Войводинн гу Кральевини Сербох, Горватох и Словенцох. Предаване ше предлужело и далей, а нашо людзе дотедишні обтерхованыя трудзели ше таакой по Першай шветовей войны зняц зоз жеми, односно розтерховац ю.

Мапа Билей и Пеклей пусты у чаше розпредаваня 80-тих років XIX стороччя. На мапі Пекла пуста над Билу. Медзи єй власніками Ферко Пап Радвані і Габор Гудак і други керестурски бивателі.

Пред Другу шветову войну, 1939. року, Била з векшай часци була у руках Керестурцох. „За широм одкупели скоро цалу „Билу пустару... Було ту и сербски салаши. Нешка нет ані єдного. Тримаю ше іще торжански Немци, а керестурски Українци маю уж у рукох коло 5 000 ютра од тей Билей пустари [8]. Од вишлебодзеня до нешка прекупели коло 1 500 ютра жеми од Немцох з Філіпова, Брестовцу, Вепровачу, Торжи”, записане у сербским дньовніку „Дан” у Н. Садзе у напису „Українци у Войводині”, котри у подполносци преноша „Руски новини” число 7 од 17. фебруара 1939. року. [9]

Пред Другу шветову войну Руснаци на Билей мали вецей як 2000 гольти. З векшай часци вони уж були Кулянци, бо бивали на салашох. У тот час не було ані єдного сербского салаша, не було ані єдней сербской фамелії. Жем разпредали и червински Немци (Шваби) и кулянски и Мадяре и Немци. Тримали ше іще торжански Немци. Вони туту жем обрабяли и под час Другей шветовей войны, аж по одход зоз тих крайох 1944. року. По конец жем на Билей, медзи другима, затримали тоти німецки торжански 4 фамелій: 1. Браца Михайло и Филип Махмер коло 600 гольти, Сол 160 гольти, Тавшнер 120 гольти, Штифлімаер и Брандекер 100 гольти, Генрих 50 гольти и Гербер Пожеф 50 гольти; остатні двоме зоз Кули.

Куповане жеми на Билей остатніх роках пред Другу шветову войну здобуло уж и поняце капиталистичного збогацованя. Дзепоедни шмелши купели по сто и вецей гольти жеми, туту жем дзелели на менши парцели и предавали худобним по 1, 2-3 гольти за готови пенеж. Розуми ше велью драгше як цо ю сами купели на пожичку. Велі векши поверхносци не обрабяли сами, але на ней робели, дзекеди и длугши час, ёх биреше и рисаре.

На Билей медзи двома войнами було коло сто руски вельки газдовства. У тих газдовствох жили найчастейше 2, 3, а дзекеди вецей фамелій. Оцец з двома, зоз трома синами, зоз жецом и так далей. Кед ше уж створел векши капитал, нагромадзело вецей жеми, а дзеци поодрастали и створели свою фамелию — приходзело до щипаня фамелійох, правеня нових салашох и дзеленя жеми. Пре таки поступок (дзелене вельких газдовствох на менши, релативно мале число руских фамелійох на Билей подпадло под Закон о аграрнай реформи 1946. року — шыцкого 12 до 14 фамелій. То, попри других, шлідуюци фамелій:

1. Надь Владимир 13 гольти и 1 259 квхв,
2. Джуня Михал 27 гольти и 733 квхв,
3. Рац Янко 28 гольти 683 квхв,
4. Паплацко Михайло 30 гольти 1 079 квхв.
5. Колесар Дюра 23 гольти 1 371 квхв,

6. Сабадош Матия 58 гольти квхв,
7. Папуга Штефан 7 гольти 83 квхв,
8. Барна Дюра 16 гольти 1 042 квхв,
9. Сабадош Василь 72 гольти 1 413 квхв,
10. Уд. Сабо Стевана 2 кю 460 квхв, и
11. Гудак Михайло 11 гольти и 926 квхв.

Дзепоєдним газдовством на Билей жем на Билей осталася, а вжата од ніх жем у других хотарох, наприклад у Гедешу, за Берчку. Велім з тих газдовствах охабени максимум од 35 гольти.

Зоз купованьем жеми на Билей купени и велі салаши (окремеtotи старши од 70 до 80 рокех), а векшину збудовали нашо людзе. О салашох ше, медзитим, не водзела окремна евиденция у катастре и суду. Кед ше окончавало даяке премерйоване жеми, односно ей щипане, салаши ше могли уношиц до геодетских картох. Пре таки тедишні третман салашох, вони не шыцкі означени на картох. Їх детальна евиденция окончена аж по войни 1948. року.

САЛАШИ НА БИЛЕЙ

Ния цо нам указуе евиденция о салашох од 1948. року, котру направел Уряд за катастер у Кули. Окрем власнікох салашох котри жили або чийо салаши були 1972. року приношиме и парцели на котрих ше находзели, односно Вельких закупох на котрих були збудовани. Роки, односно час будования и валяння салашох прибліжні. Вон одредзени спрам здогадования наших людзох, терашніх найстарших салащањох.

		Парцела	С А Л А Ш И	
		жеми	збудовани	звалені

II вельки закуп:

1	Будински Михал	114	1951	
2	Балінт Йовген	26	1935	
3	Сегеди Миронь	25/4	1890	
4	Надь Йовген	22	1913	1972
5	Сабо Єфрем	110	1912	
6	Дудаш Мирон	108	1896	
7	Джуджар Владо	117	1895	

III вельки закуп:

8	Барна Миронь	42/3	1895	
9	Джуня Симон	40/2	1895	
10	Джуня Дюра	40/1	1923	
11	Чизмар Єфрем	38/2а	1900	1953
12	Джуня Владо	42/3	1890	1954
13	Семан Михал	39/2	1921	1969
14	Няради Любo	38/3	1885	1965
	ШКОЛА	40/5	1910	1953

IV вельки закуп:

15	Будински Яким	44/3	1925	1969
16	Бильня Ана	45/5	1895	1956
17	Няради Любo	46/4	1965	
18	Сабо Владо	46/1	1900	
19	Гербут Йовген	46/2ц	1900	
20	Малацко Илия	44/1	1895	1958
21	Планчак Янко	45/1	1910	1958

V вельки закуп:

22	Будински Елемир	57/2	1890	
23	Жилник Йовген	56/10	1924	
24	Малацко Йовген	56/15	1923	
25	Джуня Юлин	57/48	1934	
26	Рац Янко	5в/ 1	1925	
27	Рац Штефан	58/17	1913	
28	Семан Яким	5в/42	1922	
29	Мудри Митро	58/44	1890	
30	Сегеди Владо	58/12	1890	
31	Сабадош Мафтей	58/la	1890	1954

VI вельки закуп:

32	Канюх Павлина	55/4	1907	
----	---------------	------	------	--

33	Джуня Михал	55/зи-1	1907	1954
34	Пап Йовген	60/2а	1890	
35	Джуня Михал	55/3	1925	1954
36	Джуня Габор	55/2ц	1890	1955
37	Папуга Штефан	59/2б	1910	1957
38	Гарди Дюра	60/ 12	1930	1955
39	Надь Йовген	60/ 5	1908	1954
40	Костельник Михал	55/36	1890	1954

VII вельки закуп:

41	Мудри Йовген	126	1926	
42	Мудри Янко	127	1924	
43	Пастовнїцки Яким	128	1910	
44	Сабадош Мирон	62/1а	1953	
45	Орос Яким	62/1а	1923	1971
46	Мудри Дюра	61/7	1895	
47	Сабадош Яким	61/10	1924	
48	Макаї Лукач	62/6	1922	1955

VIII вельки закуп:

49	Сабадош Василь	67/35	1922	1954
50	Сабадош Яким	67/12	1922	1950
51	Венчельовски Мафтей	67/20	1923	
52	Шимко Михал, ПК РК	66/12	1890	
53	Паплацко Михал	67/30	1934	1953
54	Сабадош Михал	66/23	1922	1953
55	Рац Янко	64/в	1895	1954

IX вельки закуп:

56	Гудак Михал		1907	1954
57	Гудак Янко		1907	1954
58	Гудак Йовген		1912	1954

59	Гудак Данил		1910	1954
60	Гербут Денчи		1910	1954
61	Папуга Петро, „М. Куч”		1895	
62	Бодянец Максим		1895	1954
Поєдинчні салаши на Билей:				
63	Буїла Дюра		1895	1954
64	Сегеди Штефан		1912	1954
65	Медеші Гabor		1922	1955
66	Гайдук Мирон		1912	1954

Вєдно 1948. року на Билей Керестурци мали 60 салаши. Даєдни салаши перед евидентованьом уж були звалені. То салаши котри припадли дружтвеней власносци. Задруги за нїх не були заинтересовані та су порозберани. У 1972. року на Билей іще було 32 салаши. Єдно число з нїх (5-10) уж були цалком напущени, а у даєдних людзе пребуваю лем през лєто кед обрабяю поля. Як видно з евиденції, найвецей салаши порозберани после приношеню Закона о жемовим фонду 1953. року. Спрам того закона аграрни максимум зменшани на 10 гектари (17,5 голть). У 1972. року на шицького коло 10 салашох жили польопривреднікі штредніх (найлепших) рокох, а на гевтих других найвецей старецки газдовства. Салащане зоз школскими дзецми, праве пре їх нащивоване школи преселени до Руского Керестура.

Спрам спомнутого виходзі же нестало оправдання жиц на салашу пре обрабяне малей поверхносци жеми. Єдноставно пре вименені третман польопривреди такой по ошлебодзеню и подружтвовіоване жеми (задруги, познейше польопривредні маєтки), односно окремну политику спрам прыватнай власносци — пришло до вимененога одношэння спрам жеми — маєтку. Маєток як капиталистична прыватна категория страцел свойо да-кедишнє значене. У нових условійох жем представя средство за обезпечоване єдней порядней егзистенції, а не средство за збогацоване єдних на рахунок других.

БИЛЯНЦІ – КУЛЯНЦІ, АЛЄ ЖИЮ У КЕРЕСТУРЕ

После запровадзованя до діла Закона о аграрнай реформы (Закон принесени 1946. року) пришло до звекшаня руских фамелийох на Билей. Жем векшомаєтніх (Руснацох и дзепоєдніх Немцох) була подзелена тим Керестурцом хтори були без жеми або ёй не мали досц спрам числа особох

у фамелиї. Зоз формованьом задругох приходзи до арондования жеми, односно групована задружней на рахунок приватней, так же до пременкох пришло у цалим керестурским хотаре, а ведно з тим и на Билей. Закон о жемским фонду од 1953. року знова вимагал одредзене арондование жеми и нови пременки у керестурским хотаре и на Билей. Источасно приходзи и до премесцаня дзепоедних людзох зоз керестурского хотара на Билу.

У 1960. року окончена ревизия катастралней општини Новей Кули (Билей). Зровнане власніцтво парцелох зоз станьом на терене (у хотаре) и шицкі дальши пременки окончени и окончуше на основи правных роботох. У 1960. року на Билей було 1 869 парцели, а жем ше находзела у рукох 455 газдовствах. 324 газдовства з Руского Керестура, 36 зоз Кули, а 95 ше и далей водза на Новей Кули. Тоти 95 у ствари тоти газдовства котри маю жем лем на Билей, або биваю на Билей. То з найвекшай часци руски газдовства.

Од шицкей поверхносци Билей (2 712 га 16 а и 18 м²) у дружтвеней власносци було 1 836 га 87 а и 20 м², а приватней 875 га 28 а и 98 м². Так, у ствари, од шицкей жеми, выражене у голътох, у дружтвеней власносци було коло 3 200 г и приватним секторе 1 500 г. Оценює ше же од целей поверхносци Билей Керестури обрабяю коло 2 200 голъти.

Дружтвени сектор — Польопривредни комбінат „Перши май” з Руского Керестура мал на хаснованю ёдну часц Велького закупу V, Вельки закуп VIII и X и ёдну часц Малого закупу III — шицко у поверхносци од прибліжно 600 г.

Вечай як 1500 г мали приватни газдовства зоз Керестура. Керестурски вельки закупи II, III, IV, V, VI, VII, VIII и X, ёдна часц Малого закупу III и Велького закупу IX. Вельки закуп IX бул власносц велькомастнікох Михайла и Филипа Махмеровых зоз Торжи — Савино Село), та жем була у дружтвеней власносци и дата є на хасноване Польопривредному маєтку „Радник” зоз Кули. „Радник”, окрем спомнутей жеми, мал на хаснованю и жем маєтнікох Немцох и Мадярох, котра конфіскована, а и ёдну часц поверхносцох наших людзох чия жем блізко при їх маєтку, блізко при їх будинкох.

Од целей поверхносци Билей у дружтвеним секторе жем на хаснованю мали тоти роботни организаций:

Польопривредни маєток „Радник” зоз Кули 1 345 га 55 63 м²;
Польопривредни комбінат „Перши май” Руски Керестур 343 га 28 а 49 м²;

Польопривредна задруга зоз Кули 52 га 99 а 93 м²;
Подприємство ДТД, погон Вербас 20 га 62 а 68 м²;
Польопривредни маєток „Мілан Куч” зоз Савиного Села 38 га 11 а 57 м²;

Скупштина општини Кула 31 га 83 а 56 м2;
ЖТП 5 га 45 а 26 м2.

Осемдзешатих роках ХХ сторочя наступел процес предаваня прыватнага маєтку дружтвеному. Жем куповал Польопривредны комбинат „Перши май” и кулянска Польопривредна задруга. Жем предавали Керестурци и то старши, або аж стари польопривредны газдовства. Остатніх роках ше случело же дзепоёдны прыватны парцели не бул хто ані обро-биць, та остали небробени. Интензіўнейше жем обрабяю лем салащане, але их з кождым роком було віше меней.

Билянцы у ствары Кулянцы, але жилю у Керестуре. Вони урядово житеle Керестура, але месны самодопринос плацели до Кули гоч шицки комуналны обекты хасновали у Керестуре.

З найвекшай часци, окреме гевти бліжэй Кули, жем обрабяли у сотрудніцтве зоз Польопривредну задругу у Кули. Тоти бліжэй Керестура, у меншым чишиле, сотрудзували зоз ПК „Перши май”. Тото подруче велью раз спричиньовало зраженя при спомнутых роботных организацийох пра-ве пре кооперативне сотрудніцтво, односно пре услуги з механизацией котры приношэли найвекшы хасен (комбайнаване жита, слунечніку, од-купйоване статку и іншэ).

*

Дружтвено-политични пременки у СФРЮ у остатнім дзешцецрою ХХ сторочя з пременку дружтвенай системи вимагали, насампредз несташане дружтвенай власносци у прыведи. Поступнє приходзи до прыватизована индустрыйных и польопривредных роботных организацийох, снованыя акционерских подприемствах, але и пре нэ выгоднай обставини у СРЮ, восни зраженя та и економску блокаду застановене напредоване польопривредней продукціі и на Білардзе. Дружтвена жем прыватизована, врацена жем индивідуалним польопривредным газдовством до 20 гектарох, од котрих ё вжата 1953. року. Билу нешка обрабяю новы прыватны маєтнікі лебо ше выдава под аренду заинтересаваным польопривредним продуктователем.

ПРИЗНАЧКИ:

[1] Аренда як и у других краіох у тот час, выражена у плаценю зоз продуктами (дзештани, дзевятини, седмини) у роботи зоз статком або лем зоз фізичну роботу. Ту першое значне окончоване обовяззкох на державним маєтку (пустарох), а аж вец на свой жемі котра дастата на хасноване за власни потребы. Ту значне надпомнүц же жем на обрабяне була давана валалу як цалосци.

[2] Сполньоване обовязкох пре обрабяне своєй жеми єдна зависносць — вязаносць. Даване аренди (опатъ под 1) вшеліяк же було єден способ вязання.

[3] Била, випатра, як добра (висша) жем нігда не була наменсна Руснацом. Логично же ю вони з часу на час могли хасноваць (кед їх часци були под воду). Интерес за Билу шлідзел и з одредзеного обещання же кед наших приселенцох будзе вецей, же достаню ище жеми. А Била була висша, „квалитетнейша”.

[4] У остатніх роках вельки поверхносцы пажицох на Билей хаснуюше як орача жем.

[5] Шыцки карти, регистри и други документы котри хасновани у тим напису находза ше у Уряду за катастэр у Кули.

[6] Вецка кед ту побули дас 30 роки заш пришла така велька вода и так уж надумали, же одселяя назад горе. (Врациць ше сцели). И пришол єден пан зоз Бечу и модлел их, да би не одселели. „И так предал им ище вецей жеми, дзе можу най там ору и предал им пустиню Брестович лёбо Брестовець, а обещал им и пустиню Билу. А вони одпovedали тому панови, же не буду сидіти як жаби у воді: пойдземе горе. А вони горе не пошли и пустиню Билу утрацели”, зоз прыповедання Васіля Джуджара, бок шести — Вл. Гнатюк: „Руські оселі в Бачці”...

[7] Спрам здогадования старших Керестурцох, салаши на Билей ше почали будоваць на сходзе XIX и XX сторочя (1890-1905). Теды уж купованы цудзи салаши ведно зоз жему, а по теды на іх нашо людзе жили ак биреше. Випатра же детальне заберане (куповане Билей) мож би було видзиць зоз кніжкох о плаценю руковини, цо би ше могло видзиць у Парохияльнім уряду у Руским Керестуре.

[8] На Билей, спрам податкох зоз котрима зме разполагали, Керестурцы нігда не мали 5 000 гольти жеми.

[9] Пред концом 1972. року Месна заєдніца у Руским Керестуре зробела одредзени усилюносцы же би и Билянцы котри жию у Керестуре плацели месни самодопринос по стопи яка вигласана у Керестуре и же би тоти средства були приход керестурскай Меснай заєдніцы.

[10] При писаню того напису хасновани карти, регистри и жемно-кніжни Лістини у Жемно-кніжным судзе и Уряду за катастэр у Кули.

ЛИТЕРАТУРА:

1. Жирош, М. *Бачванско-сримски Руснаци дома и у швеце (1745-1991)*, I. том „Досельоване, природній прирост и висельоване Руснацох», Грекокатоліцка парохия св. Петра и Павла, Нови Сад, 1997.
2. Жирош, М. *Бачванско-сримски Руснаци дома и у швеце (1745-2001)*, IV том, „Ремеселніцтво, тарговина и погосцітельство”,

- НВУ „Руске слово” и Грекокатоліцка парохия св. Петра и Павла, Нови Сад, Нови Сад, 2004, 644 боки,
3. Жирош, М. *Бачванско-сримски Руснаци дома и у швеце (1745-2001)*, ПІ/1, том „Привредни живот Руснацох”, у рукопису.
 4. Рамач, др Янко *Привредни и дружествени живот Руснацох у Јужнай Угорскай 1745-1848*, Нови Сад, 1990, боки 190.
 5. Лабош, др Федор *История Русинох Бачкей, Срему и Славониї 1945 — 1918*, ВУКОВАР, 1979, боки 167-168.
 6. Гавриловип, др Славко *Подаци из аграрне политike Русина у Крстуру (1824)*, Зборник за историју, Матица српска Нови Сад 1975, боки 123-125.) Преклад з оригиналу Янко и Михал Рамач.
 7. Гербут, др Евген *Економски живот Р. Керестура*, Руски новини од 1940. року, число 5.

Саша Сабадош

ЗНАЧНЕ ПОГЛАВІ У ІСТОРІЇ ОРГАНИЗОВАНЯ РУСКЕЙ МЛАДЕЖІ

(З нагоди 80-рочніці сновання Союзу українських школярох)

Як початок младежского самоорганизованя у культурним живоце бачванско-сримских Руснацах можеме одредзиц самоиниціативне спрововане загребского гімназиялца родом з Руского Керестура, Гавриїла Костельника, хтори дзекуюци власнай усиловносци и помоци українського етнографа Володимира Гнатюка и русийского філолога, историчара и академика Алексея Шахматова, 1904. року обявел ідилски венец *З мойого вала* видруковані у василиянській друкарні у Жовкви. Тот ідилски венец бул перша видрукована книжка на языку бачванско-сримских Руснацах. Тота самоиниціатива Гавриїла Костельника не лем початок будзеня національней свідомосци бачванско-сримских Руснацах, але и початок культурнай діяльносци младих, хтора у тим чаше у рускей заєдніци у южней Угорской не була прията на адекватни способ, о чим бешедуе и мале число предатих прикладнікох першай Костельниковай книжки.

Перши крочай у колективним организованю рускей младежі було сноване Союзу руских школярох (СРШ) лета 1927. року, кед на сновательней схадзки у Коцуре група школярох и студентох предводзена з богословом Максимилияном Буйлом, а на ініціативу тедишнього коцурскаго пароха и подпредсідателя РНПД о. Дюру Біндаса, формовала организацию чия основна діяльносць була національна и культурно-просвітна діяльносць руских школярох и студентох, першэнствено под час летнаго разпусту и крачунских и велькоцных шветох, кед руски школяре и студенти пребували у своїх родимых местах. Так на боках крачунскаго числа *Руских новинах* зоз 1929. року пренаходзіме краткі текст предняка літературнай секцыі СРШ Юлияна Малацка у хторым вон поволуе школярох же би по своїх местах записовали усну літературу, конкретно народны пріповедкі. Союз руских школярох бул состояна часц РНПД и предсідатель СРШ бул член управнаго одбору РНПД, так же СРШ у подполносци провадзел политику РНПД хторе у подполносци вязало руски народ за грекокатоліцкую церкву и пропаговало ўніоннага лёбо українскага народу з обидвох боках Карпатох. СРШ отримал три рочны схадзки: у Коцуре 1927. року, у Миклошевцах 1928. року и у Руским Керестуре 1929. року. Предсідатель СРШ Михал Рамач у *Руских новинах* од 9. мая

1930. року наявел формоване окремнай часци за школьнаго у *Руским календаре* за 1931. год и поволаў школьнаго же бы прэз шлідуюці два месцы посылали тексты за туто часць. То перша наява формовання окремнай рубрикі за младеж у russkай перыодыкі. Медзітим, гоч з тексту М. Рамача школьнага часці у *Рускім календаре* випатрала як сигурна ствар, тады не зисцене. Найвироятнейша причина за туто факт же на канцы 1930. року СРШ вецей не было. Остатная вистка у *Рускіх новінах* вязана за СРШ аявена 18. юля 1930. року дзе подпредсідатель СРШ Леонтый Дудаш напісаў жа судьба роначай схадзкі СРШ хтора мала быць отрымана у Дюрдьове як и будучносць самаго СРШ несигурна пре неприходзене одвіту зоз міністэрства компетентнаго за даване дошлебодзеня организаций за існованне. Пасля таго напісу у *Рускіх новінах* не было аявіўвани напіси вязаны за діяльносць СРШ, так же мож заключыць же СРШ вецей не был активны.

Пасля пейзрочнай паузы у организаванню школьнаго и студэнтах, у 31. чишуле *Рускіх новінах* зоз 9. августа 1935. року аявена наява под назыву *Схадзка russkіх школьнаго* у хторой ше поволаў russкі школьнаго же бы прішли на схадзку хтора мала быць отрымана 17, 18. и 19. августа у Шидзе, а не у Russкім Керестуре, як скорей плановане. Дюра Латяк у своеі статті *Сноване Союзу українскіх школьнаго* 1935. року, аявенай 2003. року у *Швейцаріі*, дума же оправдане обаване же бы пременка національнай назви зоз russкай до українскай не было прилапена кед бы ше сновательна схадзка одбула у Russкім Керестуре. Поволані шыцкі школьнаго, як и бувши члени СРШ, же бы прысутствовали и евентуално приготавеі рефераты за схадзку. Наявена и театральная представа *Ой не ходи, Грицю*, хтору бы требали одбациць члени керестурскай Чытальні. Наява напісана 5. августа 1935. року у Міклошевцах, а як авторе подпісаны *Russki школьнаго*. Под истым насловом у шлідуючым чишуле под исту назыву *Схадзка russkіх школьнаго* аявене обвісцене же место представі *Ой не ходи, Грицю*, будзе отрымані концерт Шпівацкаго хору міклошевскай Чытальні.

У истым чишуле звязае ше перша часць звиту под назыву *Схадзка Союза Українскіх Школьнаго* у Югославії отрымана 17, 18. и 19. августа 1935. у Шиду. Анонимны звітадавец почал зоз спомінаньем отрыманей Служби Божей хтору одслужжел о. Мікола Орос. Схадзку отворэл шыдскі парох о. Дюра Бесерміні. Пасля уводнаго слова, вон предложэл богослова Міколу Бучку (будзущаго пароха у Райовім Селе и священіка у Французкай) за предсідателя Схадзкі. Пасля викладаня днівога шора, автор дава краткі препатрунок преподавання хторе отрымал Мікола Бучко. Медзі иншым, Бучко гвары: “Ціль організації будзе всестранне національне и культурнне самавіховане у морално-рэлігійным духу. Но організація му-

ши прешириц свою роботу и на цали наши народ у Югославиї, а зокрема на младеж.” Друга часць звиту обявена у шлідуючим, 34. чишле. Ту автор звиту почал зоз кратким описом розправи о народним меню и потреби видаваня школярского часопису. Потім же прешло на читанє Правилах хтори прочитал богослов Микола Ерделій, а потім и на гласане о меню. Єдногласно прилапене же би ще нова організація волала *Союз Українських Школярох у Югославиї* (у дальшим тексту СУШ). Автор тиж так спомина же СУШ будзе самостойна організація, алє будзе и член РНПД. Потім вибрани одбор СУШ. За предсидателя вибрани Микола Бучко, за секретара (тайніка) Дюра Гербут (будуци парох у Новим Садзе, Господінцох и Беркасове), за касира Дюра Пап, за бібліотекара Евген Сабол (будуци професор Гімназії у Шидзе), за члена одбору Бланка Костелник, за диригента Мирон Гірйовати (будуци священік, парох у Сримськай Митровиці), а до контролнай комісії вибрани Микола Орос (священік родом з Миклошевцох), директор Майхер и Сільвестер Саламон (познати руски писатель и священік, насампредз у Беркасове и ЗАД). У тим звиту ще дава и податок о членарини: за звичайних членох була 6 динари, а за сениорох (хтори уж закончели школи) була 12 динари. На концу сходзки члени СУШ принесли два резолюції. У першій резолюції виражели думанє же вира найважнійше жридло моралней сили людзох и же прето буду віше и вшадзи робиць на дзвиганю християнско-моралней сили своєго народу. У другей резолюції школяре виявили же їх народ українски и грекокатоліцьки и же осудзую кожду *проциввирську и процивнародну роботу* и поволали своїх членох же би ще борели процив такей роботи.

Друга сходзка СУШ одбула ще 31. липня, 1. и 2. серпня 1936. року у Руским Керестуре. О тим шведочи звит *Сходзка наших школярох* хтори подписала *Президія* и хтори обявени у *Руских новинах*, у їх 32. чишле, 7. серпня 1936. року. По тим звиту, после отверання сходзки и привітного слова Дюри Гербута, прочитані вецей реферати, а потім предсидатель СУШ Микола Бучко дал рочни звит о роботи СУШ. Вец Сходзка дала абсолюторий (розришене) старому одбору, а потім вибрала нови у шлідуючим составе: предсидатель Петро Бучко, подпредсидатель Евген Тимко, секретар Іван Ванчик (син міклошевського и сримськомитрорвицького пароха Ілії Ванчика), касир Кирил Мудри (родом з Міклошевцох, познейше дугорочни капелан у Коцуре), бібліотекар Кирил Бесермині (будуци священік и парох у вецей наших местох, медзи іншим и у Вінковцох) и члени Петро Югас и Евген Дюня (Джуния, будуци професор керестурскої Гімназії и автор написох о історії Руснацох). До контролнай комісії вибрани Микола Бучко, Владімир Пап (будуци священік, парох у Дюрдьове и Міклошевцох) и Дюра Гербут, а за диригента вибрали Мирон Гірйовати. На концу принесени седем резолюцій. У першій

резолуциї члени СУШ утверdzене же “*Українци у Бачкей и Сриме кревно звязаны з цалу українску нацию, дотераз були зоз свою Нацию у слабей духовней и моральней звязи.*”, а потім заключую же “(...) ми береме себе за циль препородиц Українцох у Бачкей и Сриме у тим погляду, да и вони виполнюю должностносци та свойому народу и да укажу свою громадску вредносць у часу здобування и остаточного укріпльовання української державносци.”. (У другей, трецей и штвартей резолуциї далей указована прихильносць української національній ідеї, а у пятій стої так: “*Осудзуєме ускогрудносць, з котру шуцки нашо валали так задаєни, же ше витворело тельо “патриотизмох” кельо валалох и ми ше будземе процив тей ускогрудносци бориц на кождим кроку.*”. У шестій резолуції осудзена діялносць батогаючох (членох и прихильнікох проруського и проправославного Културно-просвітного союзу югославянаких Русинох) и обвинює ше их за пропаганду православя и москофілства и виявлюю же ше процив ніх буду бориц на кожди можліви способ. У седмей и останній резолуції виражене жадане же ше шицко горе спомнуте укаже у живоце и їх ідейній роботи.

У 36. чишиле *Руских новинох*, обявеним 4. септембра 1936. року, находзи ше кратки текст *О схадзки українских школьніх*, автора подписаного зоз ініцыялами С. С. у хторим дате кратке огляднуце на публіковані звит зоз другей Схадзки СУШ. Автор виражел позитивне думане о тим звиту и медзі іншим гварел: “*Звіт тут красна биланса ідейносци и чистоти думкох, з якими ше приступює та пи-таньом, що су у нас тепраз важни.*”

Штераець пяте число *Руских новинох* зоз 20. новембра 1936. року приноши рубрику Зос “*Союзу Українских Школярох*”. Президія подписала поволанку под назву *Рухтайце ше за Крачун!* у хторей поволала членох СУШ же би под час крачунських шветох колядовали и отримовали други приредби у цилю звекшаня *Фонду Історії* и же би предавали *Руско-українски алманах бачванско-сримских писательох* як би ше ви-финансовала діялносць СУШ. Шлідуюца вистка вязана за формоване коцурского кружку СУШ 14. авгуаста 1936. року. За предсідателя вибрані Евген Горняк-Кухар (под монашеским меном Августин, будуци греко-католіцьки владика у Велькай Британії), за подпредсідательку Мелания Керегярто, за тайніка Сільвестер Буйла, за касира Ирина Колбас, а за членох Микола Зубко и Ирина Вадаски. Треца вистка вязана за сноване дюрдьовского кружку СУШ хтори формовани 20. септембра 1936. року. Там за предсідателя вибрани Иван Ерделі, за подпредсідательку Лела Шайтош, за тайніцу Оля Гаргай, за касирку Клавдия Боїч, а за членіцох Гафка Провчи и Лела Гаргай. По тексту вистки, Кружок давал дилетантски представи и преподаваня за народ.

Президия одбору за приготовене III схадзки Украінских Школярох у 29. чишле Руских новинах зоз 29. юля 1937. року под назву Схадзка украінских школярох обявела поволанку на трецу схадзку СУШ хтору би ше требала отримац 3, 4., и 5.августа 1937. року у Миклошевцах. Школяре замодлени же би присутсвовали схадзки, але и швету пошвецаня Просвітного Дому у Миклошевцах. Звит ше зявел и боку анонимнаго автора под назву Школярска схадзка 13.августа 1937. року у Руских новинах. Автор написал ёден кратки препатрунок схадзки без уходзеня до детальюх. Насампредз споминал прывитне слово каноніка о. Димитрия Надя и прочитани реферати. У заключеню направел огляднүце на результат схадзки, але и на обставини у хторых схадзка отримана: “Яки успіх схадзки? Певно позитивны, бо школяре могли схасновац велью з пречитаных рефератах, а и сам факт, же ішэ у так красным числу посходзели, ма вицеліяк вельке значене. Вон доказуе же ішэ нашо школяре справди и поважно готую на важне и одповедальне место, котре сці мац у народзе. Непрыемно вражало, же ішэ нашо батогаше постараці, же би школярох и жандаречували!”

Вецей деталі дал звит анонимнаго автора зоз шлідуюцаго, 32. числа Руских новинах зоз 20.августа 1937. року, тиж так под назву Школярска схадзка. После св. Служби Божай, хтору служел о. Мікола Бучко, схадзка отримана у велькай сали Просвітнаго дому, а присутни були коло 75 школяре. После прывитных словох и пригодных рефератах, отримана Главна Схадзка. Медзі иншым, пречитані звит діялносці з прешлого року, план будуцей роботы, звит касира и звит контролней комисії. Потым з тайним гласаньем выбрані нови одбор: предсідатель Петро Бучко, по-дпредсідатель Евген Горняк, секретар Іван Ванчик, касир Кирил Мудры и одборнікі Иринка Ерделі і Янко Виславски. Диригент остал Мірон Гірйовати, а до контролней комисії выбрані Дюра Гербут, Мікола Ерделі і Ігор Гірйовати. Схадзка закончена зоз національну гімну и шпіванку *Не пора*. Тиж так, у Руским календаре за 1938. рок, обявеним 1937. року, у звиту зоз Главней схадзки РНПД у Міколашевцах спомнute и видасане школярскаго часопису *Думка*.

Кратка інформація под назву Школярска схадзка обявена у 29 чишле Руских новинах обявеніх 22. юля 1938. року. Подпісал ю Одбор за пригот. IV Схадзки Укр. Школ. хтори поволал шыцкіх школярох на схадзку хтору би ше требала отримац 29, 30. и 31. юля у Дюрдьове. Читаче по-інформавані и же трецаго дня схадзки будзе одбавена драма у пейцох дійох За другох своіх у виводзеню руско-украінскай читальні зоз Міколашевцах. Звит зоз самей схадзки обявены у Руских новинах, у 31. чишле, 5.августа 1938. року и ношел меню Школ. схадзка у Дюрдьове. Констатуе ше же у одношенню на прешлорочную схадзку у Міколашевцах, схадзку

нащивело дакус менше число людзох, шицкого коло 65 школярох и сениорох. После св. Служби Божей хтору служел дюрдьовски парох о. Михайло Бесермині, схадзка офицыйно отворена зоз шпиваньом державнай и национальнай гимни. После пречитаних рефератах, отримана Главна схадзка на хторей выбраны *Одбор за приготоване V Схадзки Украінских Школярох*. Його творели: предсидентель Петро Бучко, подпредсидентель Иван Ванчик, секретар Евген Горняк, касир Кирил Мудри, библиотекар Янко Ерделі, одборнікі Владимир Колесар и Олга Гаргаі и диригент Мирон Гиришевати. До контролнай комисії выбраны Микола Ерделі, Ксена Гиришевати и Владо Бесермині. На концу СУШ вигласал три резолюцыі. У першай виявели жаль з нагоди забойства вожда Організації українських националистох Євгена Коновалца, у другей обещали же ше буду вецей ангажовац у национально-освидомлююcej культурно-просвітнай роботи при широких народных масох, а у трецей резолюції обещали же буду обращаць веckшу увагу на роботу фізичного виховання.

Пяята схадзка СУШ наявена у 32. чишиле *Руских новинах* зоз 11. августа 1939. року под назву *Школьская схадзка у Миклошевцах 12. и 13. августа* и у ней ше поволую школяре же би пришли на схадзку до Миклошевцах, а не до Руского Керестура як плановане. Наявена и предстаава *Хмара*, хтора будзе одбавена на *нашим литературним языку*, односно на українским языку, хтору режирав бувши директор державного театра у Хусту, Юрий Шерегій. Кратки звит зоз тей схадзки обявеви 18. августа 1939. року у 33. чишиле *Руских новинах*, под назву *Школьская схадзка у Миклошевцах*. Анонимни автор записал же ше схадзка мала отримац у Руским Керестуре, “*але пре койяки причини там ю власци не допущели*”. По авторови, тото була причина пре хтору менше число школярох пришло на схадзку. Автор тиж так наявює два звити у шлідуюющим чишиле *Руских новинах*. У тим, 34. чишиле обявевним 1. септембра 1939. року находзи ше звит неподписаного автора *Школьска схадзка*. Автор наводзі же схадзка почала зоз шпиваньом югославянскай и українскай гимни зоз чим и отворена схадзка. После читаня вецей рефератах и прилапіўвання нового правилніка схадзки, Юрий Шерегій представел присутним кратки историят розвою українскай театральнай уметносци у Карпатской України. Автор далей наводзі цек Главней схадзки. Усвоене и школярске гасло (клич): “*Єдна Ідея, єдна Організація, єден Проец*”. Выбраны и одбор за приготавоване шестей схадзки: предсидентель Иван Ванчик, подпредсидентель Иван Ерделі зоз Загребу, секретар Евген Горняк, касир Осиф Винай, библиотекар Иван Ерделі зоз Дюрдьова и одборнік Иван Виславски. До контролнай комисії выбраны Петро Бучко, Фебронка Тимко и Юрий Сегеди. Схадзка ше закончела зоз шпиваньом державнай гимни и шпиванки *Не пора*. Звит ше закончує зоз вистку о виводзені

ню представи *Хмара* з боку керестурских школьнорох, а потым и зоз звитом о чишле нащивительох. По словох автора тексту, схадзку нащивели коло 50 школьнре и сениоре. Тота схадзка по шицкому судзаци була и остатня, понеже предсідатель СУШ Иван Ванчик у 3. чишле часопису *Думка* за 1940. рок спомина же шеста Схадзка СУШ не будзе отримана.

Союз українских школьнорох вида вал билтени хтори виходзели медзи двома схадзками. Вони були писані зоз писацу машину, а других податкох о тих билтенех на ніх самих нєт. Авторови тих шорикох були доступни штири таки билтени. Билтени не маю назву и податки о редакції, часу и месце видаваня. Прето билтени у наводзеню литературы будземе меновац по наслове первого тексту у ніх. Од штирох нам доступных билтенох, хронологійно перши билтен найвироятнейше тот зоз першим текстом под назву *З рождеством христовим жадаме веселых свят!* и вон найвироятнейше публіковані концом 1936. року, судзаци по текстах хто-ри наявую рочніци хтори ше означую у 1937. року, як и по висткох Одбору за приготавоване III схадзки Союзу українских школьнорох. Тексты подписані з ініціалами, а даєдни ініціяли би з познаваньем менох по-єдиних членох СУШ могли буц одгаднути (І.В – Иван Ванчик, мб – Микола Бучко, пб – Петро Бучко). Авторе текстах у подполносци стоя на позиціях українського национализму, цо би ше могло илустровац з вири-вком з уводного тексту автора “пб”: (...) *Най нас велькосц тей Святай Ноци злучи до єдного тїла, най ше нашо думки найду на України, бо там нашо место. Нет два неба, лем єдно, котре призначел Всевишній праведним дзецом своїм: нет два Оцовищни за нас, але лем єдна – Україна!* У часци хтори гутори о активносцю СУШ, *Одбор за приготавоване III Схадзки українских школьнорох* першеннствено поволуе школьнорох же би под час крачунских шветох у своїх местах шпивающи коляди зберали фінансійни средства за фонд за друковане Историй Русинох. У тим билтenu ше дава огляднуце и на часопис *Думка*, хтори почал виходзиц 1936. року: *На часты запити, котри на нас приходза виявлюєме, же часопис “Думка” то власносц п. С. Саламона и його цалком прыватним подприемством та як така нєма ніч зос организованым школьнством.* По Р. Мизови, также становиско завжкate пре Саламонову ориентацию гу уметносци з национальним пред'знаком, але без яснай политичнай програми.

Шлідующи таки билтен ма у своїм заглавию назву Союзу українских школьнорох, а на насловним боку ше находзи портрет Тараса Шевченка. Билтен пошвецени Шевченкови и 20-рочніци Українскай народнай революції зоз 1917. року, так же по шицкому судзаци вишел цеком 1937. року. Шлідующи билтен найвироятнейше обявени початком 1938. року и його перши, неподписані, текст ноши назву *З новым роком нови думки.* У тексту *Вечей свидомосци!* автор з ініціалами “мк”, незадовольни з при-

казаним українським националізмом при школярох, медzi іншим написал: (...) *Свидоми школяр-студент муши знац що сце, муши знац кадзи идзе. На то нам дава одвіт українски националізм. Але свидоми школяр и студент ше муши научиц робиц зоз своїма товаришами, муши ше научиц справовац у такей роботи. Ту ше тераз указує найвекша потреба, потреба самодисципліни. Без самодисципліни ані єдне товариство, котре ше не може операц на сили, не годно длужше існовац, або порядно робиц. А власне школярски товариства можу человека научиц самодисципліни. И прето ище раз наглашаем же школяре муши трактовац своє товариски справи и роботу вельо поважнєйше. Вони муши шицко тото любиц и ценіц. Подумайме, яки будземе мац устіх, кед наставиме свою роботу з таким слабим інтересом и любовю як дотераз. Прето закоńчuem: Вецей, вельо вецей национальней свидомосци!* Билтен меншу часц пошвецел и порядним питаньем СУШ, а найвецей поваги пошвецене питаню добродзечного прилогу за роботу СУШ, хтори по словох Президії, бул недостаточни. Остатні нам доступни билтен, чий перши текст ноши назву *На рождество христово*, ше пред нами находзи некомплетни, лем зоз трома боками. Тота часц у подполносци пошвецена формованю автономнай Карпатскай України знука Чехословацкай концом 1938. року, так же період виходзеня билтenu найвироятнейше початок 1939. року. (...) *И нешка ми стойме пред довершеним чином – Карпатска Україна постала держава у полнім значеню того слова. Україна дostaла свой Писемон и пред ню ше отворели ясни и вельообеџующи перспективи.* (...), гутори ше у тексту *Карпатска Україна*, автора скрытого под ініціялами “І.В.”.

По шицкому судзаци, Друга шветова война допринесла и гашеню Союзу українских школярох. И гоч тата организация інсистовала на українским национальным мену и же пропаговала українски язык медzi Руснацами у югославянской Кральовини, вона у велькай міри допринесла культурно-просвітному животу рускей заєдніці медzi двома шветовими войнами на тих просторах.

In memoriam

Цецилия Гаргай

(1928-2015)

У Осиєку, 21. юния 2015. року, у своїм 87. року, умарла учителька у пензії Цецилия Гаргай (народзена Цап), котра зохабела вельки шлід у нашай просвіти и культуры.

Народзена є 1. юля 1928. року у Коцуре, у паразтскай фамелії, але и попри почежкосцох яки провадзели тедишніх жительох, ей мац инсиставала же би була учителька. Закончела шырокласову основну школу у роднім месце, а у Вербаше закончела нізшу гімназію. Учительскую школу закончела у Суботиці, а зоз школованьем, попри роботи, закончела на Педагошким факультету Славонским Бродзе як учителька класней наставі.

Перше роботне место учительки достала 1949. року у Бачинцох, заменююци нашого познатого, тераз уж покойного писателя Миколу Кошича, котри ішол на одслужене военого року. Попри школскай роботи, дзеци и страших учела руски танцы и приріхтовала театрални представі, та наступали у Руским Керестуре, Коцуре, Вербаше...

З Бачинцох ше 1954. року одала за о. Владимира Гаргая до Петровцох. Пре його службу, преселели ше до Райового Села. Єден час нє мала роботне место, але за тот час, робела з младима, Руснацох зазберовала на бали, прадаки и други програми, а з початком роботи у школі у тим месце, 1958. року, уключела ше и до приріхтованя культурных програмох.

Кед у обласци школства принесени законски предписаня о образованню и на язикох народносцох, организovalа наставу руского язика у Районим Селу, а неодлуга и у Гуні. Основала танечну секцию з хтору успішно наступала на наших и других манифестацийох – на „Петровским дзвоне”, „Червеней ружи”, „Дяковских вишывкох”, „Винковских ѿшеньях”, „Жупаньских прадкох” и веліх других.

Була активна и у Союзу Русинох и Українцох РГ (член предсидательства), а вецей як дзешец раз зазберовала дзеци и приводзела их на лётни школи, дзе викладала мацерински язик.

Учителька Цецилия Гаргай за свою учительску и культурно-просвітну работу достала вецей припознання, медзи хторима и награда „Наймилши учитель” (Београд, 1979), та награду „Мият Стоянович” котру просвітним и культурним діячом додзельovalа општина Жупаня (Жупаня, 1988).

У своїх здогадованьох надпоминала же любела дзеци як свойо власни, же их не лем образовала, але ше старала и о іх виховйованню. Вимагала од ніх же би були роботни, чесни, справедліви и одвичательни и як таки виведла велі генерацыї. Як пенzionована просвітна роботніца, учителька Гаргайова и далей дзечне помагала у просвітней и культурней роботи. Свою любов гу рускей культуры пренёсла и на свойого сина Ромка котри роками активни член КУД-а Руснацох Осиек.

Учителька Цецилия Гаргайова похована 23. юния на грекокатоліцким temetove у Петровцох.

*Жридла: Нова думка, Рутенпрес и Ромко Гаргай
Прирхтала: А.Балатинац*

Штефан Гудак

(1931–2015)

У Петроварадине, 22. фебруара 2015. року умар Штефан Гудак, наш визначни учитель, писатель, новинар, публициста, роботнік у культурі и театре.

Штефан Гудак народзени у Миклошевцох 6. януара 1931. року.

По законченей основней школи, нїзшу гімназию з малу матуру закончел у Руским Керестуре 1946. року, а учительську школу 1950. року у Осиєку.

Такой по законченей учительской школи почал робиц як учитель у Босни и Герцеговини, у месце Києво, а рок познейше, як директор школи у месце Трново. Од 1953. по 1969. рок робел у Петровцох, тиж як директор школи, а 1969. року ше з фамелию преселел до Нового Саду и робел як редактор културнай рубрики у Рускей редакцыі Радио Нового Саду, одкаль 1991. року пошол до пензій.

Штефан Гудак бул и член Дружтва писательох Войводини, бул ёден з найплоднейших сотруднікох у периодичных виданьох „Шветлосц“, „Народни календар“, „Літературне слово“, „Нова думка“, „Думки з Дунаю“, у хторых му обявени велі приповедки, драмы, прикази, критики и рецензии.

Як коавтор, вёдно з Михайлам Ковачом видал гумористични роман „Гриц Бандурик“, а самостойно видал збирку приповедкох, роман „Шл-

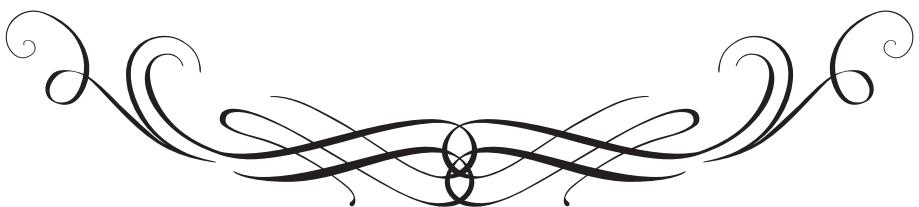
їдом голуба по небе“, осем драмски твори, з хторих велі і виведзени на сцени, два монографій, а до друку пририхтал і позберані творы Осифа Костелника і даскелью антологийни збирки. И сам бул заступені у ве-цей антологійох прози, писал і за старших і за дзеци, а остатня кніжка – позберані писні „Зайда за мирни сон“ обявена му пред двома рокамі у виданю „Руского слова“.

Єдна з остатніх промоцийох на котрих бул і сам автор, уж на випатру-
нок досць витрапени од хороти, алє зоз шерцом полним радосці же є у родним валале, одбула ше праве у його родных Миклошевцах, дзе по вел-
іх роках, міклошевска і петровска шпивацка група зедині, учитель-
ви Штефанови, ведно з патрачами одшпивали шпиванку котру учитель Гудак окреме любел і котра скоро кождому на промоції виволала слизу у оку. Сциха і з кнедлу у гарлє чуло ше Хижочко стара, худобко наша, ти нам на билим швеце найкрасша...

Зоз шмерцу Штефана Гудака наша література страцела єдного з ёй найвизначнейших творільох, алє і заслужних роботнікох у культур-
ним і дружтвеним живоце Руснацах на тих просторох. Пожил 84. ро-
ки жывота.

Поховані є на теметове на Транджаументу у Петроварадине.

*Жридло: Рутенпрес
Пририхтала: Агнетка Балатинац*

Iz duhovnog života

Зоз духовного живота

ПОШВЕЦЕЛ ШЕ ВИРОНАУКИ И БОГОСЛУЖЕНЬОМ

**– о. Яким Симунович 2014. року меновани за
викара Славонско-срімського викарияту**

Терашні паноцец у Миклошевцох о. Яким Симунович народзел ше у Руским Керестуре, 12. септембра 1945. року, од оца Владимира и мацери Феброни, р. Сопка, як перше од пецерих дзецеох у традицыйно богоўнай фамелії. У юх доме ше по законченю Другей шветовей войны през велі роки сущеди сходзели на Крачунски и Лурдески дзевятніцы.

Основну школу закончел у Руским Керестуре, класичну гімназию з ошлебодзенъем покладаня велькай матуры у Оцох Франсвцох у Загребе, а богословию з диплому на Теологійним факультету тиж у Загребе. Пред пошвецањом за священіка оженел ше з Марию, р. Киш, з Руского Керестура и маю тройо дзеци, Ясминку, Татяну и Бориса.

Перше место службования было му 5 роки капеланској служби у Руским Керестуре при парохови о. Михайлови Макайови, котри му бул велі роки духовнік у семинарії у Загребе. З декретом ординарияту Крижевскаго владичества од 1. октября 1976. року поставени є за управителя парохії у Миклошевцох и декана Вуковарскаго деканату. Даскельо слова за период од 165 роки од кеды ше міклошевски Руснаци приселели на тоти простиры о. Симунович нам гварел:

Пошвецање пасхи у Миклошевцох 2010. року

— Перши паноцец хтори обслужковал миклошевских вирнікох бул Василь Лусканци, парох у Петровцох, а потим ше паноцове, хтори жили у Миклошевцох, шоровали: Янко Панік, Йосиф Валковски, Владимир Лабош, Дюра Микловщ, Илия Ванчик, Михал Гирйовати, Владимир Пап, Звонко Димитриє Бесерминї и Йоаким Холошняй. През тот дугоки часови период парохию нащивйовали владикове Крижевского владичества як и архидияконове, хтори медзи иншим препатралі матрикули и инше. Терашнї церковни будинок збудовани и пошвецани 1907. року, а по неш-ка є на вецей заводи обнавяни як и виронаучна сала. Цо ше дотика духовного живота миклошевской парохії, Миклошевчанс у векшим чишлє були вирни. Некресцених ше нє памета же би було, скоро шицки ше винчали, а ридко хто нє волал паноца поховац умартого. Парохия дала вецей священікох од хторих др Янко Калай, бул професор на богословиї у Загребе, а други були управителє парохийох у нас и у швеце: о. Владимир Пап, о. Кирил Мудри, о. Мирон Гирйовати, о. Михал Гирйовати, о. Владимир Ванчик, о. Микола Орос, о. Микола Бучко и його брат Петро.

Виронаука за школски дзеци ше віше отримовала, перше у школи, потим на парохії и у виронаучнай сали, а тераз знова у школи.

Зоз документох дознаваме же у Миклошевцох од 1938. року бул и манастир чесним шестром Василиянком. Будинок купела тедишия учителька Даница Лабош, іншак дзівка паноца Владимира Лабоша, хтори у Миклошевцох службовал 43 роки. Часни шестри, попри іншого, помагали паноцом у виховйованю дзецеох и младежжи за хторе мали окремни просториї.”

МЕНОВАНЯ У КРИЖЕВСКИМ ВЛАДИЧЕСТВЕ

Ординарий крижевского Владичества 12. децембра 2014. року принесол декрет зоз хторим о. Яким Симунович, парох миклошевски и берацки меновани за славонско-сримского владического викара.

Крижевске владичество подзелсне на три викарияти: жумберацки, босански и славонско-сримски котри облапя парохій од Липовлянох по Миклошевци. Ординарий тиж так меновал на його потерашню должност декана сримского о. Владимира Магоча, пароха вуковарскога и расвоселскога на пейц роки. Тоти должносты о. Симунович и о. Магоч почали кончиц од 16. децембра 2014. року у тирваню од пейц роки.

У своєї священіцкій служби о. Яким Симунович ше пошвецел пасторалу: вironауки и богослуженью. Барз дзбал о оправяню и отrimованю церковных будинкох. Под час войны скоро 7 роки пребувал зоз фамелию у Крижевцах, дзе як катехета преподавал вironауку у шицких пейцох школох (ведно з другими катехетами), а источашнє у шлебодним чаше одходзел до Загребу помагаць у владическим уряду.

Пошвецане води на Трокралі

По вращаню до Миклошевцах августа 1998. року предлужує свою пасторальну и будовательну діяльносцу. През тот час обновена виронаучна сала, оправене закрице на церкви, вибудовани нови парохиялни дом и комплетно обновени иконостас. Попри Миклошевцах управя и з парохию у Берку, а по 2014. рок окончовал должностъ декана Вуковарско-сримскога деканату Крижевской епархii. Видал скрипти: Кратка история Церкви и Библийна археология, док преподавал у парохиялней школи у Новим Садзе, хтору водзел Роман Миз.

Попри своїх обовяззкох спрам вирнікох о. Яким Симунович скоро дзе-шец роки преподавал виронауку дзецом грекокатоліцкей вири. Вшеліяк мушиме спомнунц и факт же вецей роки был член штирогласного хору при КУД „Яким Говля” и же за прешли 40 роки, кельо службует у Миклошевцах, зохабел глібоки шліди у духовним, образовним и культурним живоце.

Дюора Лікар

Святы на гербох наших городох

И найстарши народи хасновали рижни символи подобни гербом. Так римски корохоти або орел з двома главами настал под час римского цара Константина Велького и здогадує на дзелене Римского царства на восточне и заходне.

У штреднім вику герби ше розвивали ведно зоз федуалним панством, по ніх ше и витязе розликовали од процивнікох, а печаци зоз гербом било ше на повелі, законски одлучена и друге. Цеком 13. вику герби хасновали городи, церковни шори и сами людзе. Познейше вельки городи затримали право іх хаснованя. Зоз дошлебодзеньем церкви на герби городох кладло ше твари святих. Барз часта подоба Мацери Божей, але и других святих.

При Горватох барз пестовани св. Юрай, при нас Руснацох познати як св. Георгий, котрого часто стретаме на гербох у Приморско-горанскеі жупанії. По легенди зоз 12. вику приказани є як оклопени витяз хтори зоз копию забива желену аждаю. Найстарши герб на туту тему то герб городу Сеню зоз 13. вику, вец шлідза герби Трсату зоз 17. вику, Хреліна зоз 18. вику, Вису зоз 19. вику, а на своїх гербох маю го ище Паг, Омиш и Поліце.

Други святы то св. Мколай, владика зоз Ликию у Малей Азии зоз 4. вику, чийо ше мено и значене преширело уж у 9. вику прейг Италиі на цалу заходну Европу. Св. Миклая у своім гербу тераз ма Корчула.

Дубровацка Республика и сам Дубровник маю свого защитніка святого Влаха хтори пришол зоз востоку, а бул владика у Себести у Армениї, а умар 316. року як мученік. Його твар на гербу ма и город Стон на Пелешцу.

Од 13. вику город Раб на своїм гербу ма св. Христифора хтори приказани як брадати див.

Барз почитовани у нас и апостоли святы Патро и Павло, як ведно, та так и кажди за себе. Найстарши герб зоз іх тварами находзи ше у Бачкей, а од 18. вику находза ше на гербу Дякова, перше шедзиску босанского владичества, а познейше шедзиску дяковско-сримского владики. Находза ше и на гербу города Брибира при Новим Винодолским зоз 1637. року.

У Риєки на Сушаку на гербу ше од 1789. року находзи св. Ловро, у Каству ше на гербу находзи св. Єлена, мац Константина Велького зоз Царгороду, на гербу города Скрадин находзи ше св. Єроним, а на гербу Карлобагу св. Карло Вартоломейски.

Даєдни валали тиж маю свойо герби зоз святыма. Так Кукуєвци при Шидзе маю св. Тройство, а Шаренград на Дунаю у гербу коло св. Петра и Павла ма грозно як символ винїцарской Фрушкей гори.

Можеме заключиц же святы нєридко стоя у гербох вєдно зоз другима мотивами и доприноша популяризаций вири у етнографским и церковно-административним змислу.

Владимир Провчи

GRKOKATOLICI SVJETLO KRŠĆANSKOGA ISTOKA

Grkokatolici su katolici grčkoga (ili bizantskoga) obreda. To znači da pripadaju Katoličkoj Crkvi, kojoj je na čelu rimski biskup (papa), ali ne izražavaju svoju vjeru prema rimskom (zapadnom ili latinskom) obredu, koji brojnošću prevladava u Katoličkoj Crkvi, već jednim drugim kršćanskim obredom, točnije bizantskim (ili grčkim). Grkokatolici spadaju u tzv. istočne katolike ili istočne Katoličke Crkve, koje su nastale tijekom povijesti kada su određene skupine vjernika neke istočne Crkve (npr. pravoslavne, koptske, armenske, itd.) na čelu sa svojom hijerarhijom ponovno ušle u zajedništvo s Rimskom Crkvom i papom. Pritom su sačuvali svoj obred, a to znači svu svoju obrednu, duhovnu, disciplinsku i kulturološku posebnost.

“Obred je liturgijska, bogoslovna, duhovna i stegovna baština, različna po kulturi i povijesnim prilikama naroda koju svaka samosvojna Crkva izražava vlastitim načinom življena vjere”[1]. Dok u zapadnom kršćanstvu uglavnom prevladava rimski obred, na kršćanskom Istoku postoje još ove obredne skupine s pripadajućim obredima:

- I. Aleksandrijska obredna skupina (koptski i etiopski obred)
- II. Antiohijska ili zapadno-sirijska obredna skupina (sirijski, malankarski i maronitski obred)
- III. Istočno-sirijska obredna skupina (asirsko-kaldejski i malabarski obred)
- IV. Armenksi obred
- V. Bizantski obred (bizantsko-grčki, bizantsko-slavenski, bizantsko-arapski... već prema jeziku na kojim se služi).[2]

Od samih početaka kršćanstva, u prvoj Crkvi, razvijali su se različiti obredi i baštine. Vjera je bila jedna, ali se izražavala na različite načine, prema različitim povijesnim, etničkim i kulturnim tradicijama. Svaki obred ima svoj vlastiti oblik slavljenja svetih obreda, svoj stil graditeljstva, bogoslužnog ruha, pjevanja, svoju duhovnost i način molitve. Premda se Crkva tijekom povijesti podijelila i danas nije još u potpunom kanonskom jedinstvu, sadržaji vjere i onoga što razni obredi kršćanske starine u sebi čuvaju ostali su uglavnom jedinstveni jer su se oblikovali još u nepodijeljenoj Crkvi. Stoga su svi jednakо valjani i „sveti“ te svi na svoj način i s nekim svojim posebnim na-glaskom osvjetljavaju bīt kršćanske vjere. U vjeri i učenju nema razlike između rimokatolika i grkokatolika. Pripadaju jednoj Crkvi kojoj je na čelu rimski biskup - papa. U posvemašnjem su kanonskom, sakralnom i duhovnom jedinstvu. Bitna razlika jest obredna, dakle izražajna, te u vlastitom pravnom poretku.

Grkokatolici - katolici bizantsko-slavenskog obreda

Dakle, među zakonite obrede Katoličke Crkve spada i bizantski ili “carigradski” obred, kako ga naziva Katekizam Katoličke Crkve. Često ga se naziva jednostavno “grčkim obredom” jer je izvorno nastao na području grčkog jezika i kulture (Bizant). Njime se služe sve pravoslavne Crkve (carigradski, aleksandrijski, antiohijski i jeruzalemski patrijarhat, te ciparska, ruska, srpska, rumunjska, bugarska, grčka, gruzijska, makedonska, ukrajinska, poljska, albanska, češka i slovačka te američka pravoslavna Crkva. Njime se, također, služe i neke istočne katoličke samosvojne Crkve (sui iuris) koje se redovito nazivaju “grkokatoličke”, ali i s prefiksom “bizantski” - ispred etničke označke: npr. bizantsko-mađarska katolička Crkva. Radi se o sljedećim katoličkim Crkvama: albanskoj, bugarskoj, makedonskoj, bjeloruskoj, grčkoj, gruzijskoj, hrvatskoj, italo-grčkoj, italo-albanskoj, mađarskoj, melkitskoj, rumunjskoj, ruskoj, rusinskoj, slovačkoj i ukrajinskoj. Danas u svijetu ima oko 20 milijuna pripadnika raznih istočnih katoličkih Crkava, među kojima je bizantski obred najrašireniji. Katolika bizantskog obreda najviše ima u Ukrajini, Slovačkoj, Rumunjskoj, Mađarskoj, na Bliskom istoku (Melkiti) i u sjevernoj Americi.

Grkokatolici Križevačke eparhije služe se bizantskim obredom, i to slavenske tradicije, pa kažemo i “bizantsko-slavenskim”. Za razliku od Grka ili Arapa bizantskog obreda, Slavenima je tradicijski liturgijski jezik starocrkvenoslavenski. To je jezik na kojega su braća sv. Ćiril i Metod u 9. st. prevela grčke liturgijske knjige i Sveti pismo kako bi se slavenski narodi evangelizirali na njima razumljivom jeziku. Svetopisamske i liturgijske knjige na staroslavenskom jeziku, pisane čirilicom i glagoljicom, temelj su pismenosti i kulturi svih slavenskih naroda. Grkokatolici u Hrvatskoj dionici su i čuvari te “čirilometodske” baštine.

Grkokatolici i rimokatolici - pripadnici jedne Katoličke Crkve

Katolici istočnog obreda (grkokatolici) i katolici zapadnog obreda (rimokatolici) zajedno žive u velikoj obitelji Katoličke Crkve. Oni su kao dvije sestre ili dva brata koji se razlikuju licem, načinom odijevanja, običajima i ukusima, ali su prava braća, djeca iste obitelji, sustolnici istoga stola. Nema никакve zapreke za zajedničko slavljenje sakramenata. Slobodno se jedni kod drugih ispovijedaju i pričešćuju, međusobno se žene i udavaju. Redovito kod takovih mješovitih katoličkih ženidbi mlađenka prima obred svoga muža kako bi mogla slaviti Euharistiju i sve blagdane zajedno sa svojom novom obitelji. Svećenici obaju obreda pomažu jedni drugima u pastoralu i okupljaju se prigodom slavljenja raznih svečanosti. Kao što je svima dužnost čuvati jedinstvo Katoličke Crkve, tako na sve spada i dužnost poštivanja i čuvanja obredne posebnosti. Grkokatolici dijele istu obrednu baštinu s pravoslavcima, nai-me isti bizantski obred. Može se reći da grkokatolici imaju zajedničku duhovno-obrednu baštinu s pravoslavnim Crkvama kršćanskog Istoka i na taj način vrše posebno poslanje na putu jedinstva cijele Crkve Kristove, koja ima, kako reče blaženi papa Ivan Pavao II., "istočno i zapadno plućno krilo". Budući da su nositelji drevne i časne baštine kršćanskog Istoka, gdje se najprije počela razvijati kršćanska dogmatika, liturgija i civilizacija kao sveopća baština čitave kršćanske Crkve, grkokatolici predstavljaju određeno "svjetlo kršćanskog istoka" u zapadnom, katoličkom civilizacijskom krugu.

[1] Zakonik kanona Istočnih Crkava s izvorima, Glas Koncila, Zagreb 1996., Kan.28 & 1.,str. 13.

[2] Prema R. Taftu, The Liturgy of the Hours in East and West, The Liturgical Press, Collegeville, Minnesota, 1993.

<http://www.krizevacka-eparhija.com/index.php/grkokatolici>

POVIJEST GRKOKATOLIČKE CRKVE U HRVATSKOJ

Križevačka eparhija je biskupija Katoličke Crkve koja okuplja katolike bizantsko-slavenskog obreda na području Republike Hrvatske, Republike Bosne i Hercegovine i Republike Slovenije. Naziva se i "Grkokatolička Crkva" i spada u jednu od 22 Istočnih katoličkih Crkava koje su u punom zajedništvu s Rimskom Crkvom i njezinim poglavarem Papom, a koje su vlastitoga prava (*sui iuris*) te se u bogoslužju služe jednim od istočnih obreda. Križevačka eparhija služi se bizantskim obredom, tj. obredom grčke ili carigradske tradicije kojega su Slavenima u 9. st. prenijela sveta braća Ćiril i Metod, prevezši ga na starocrvenoslavenski jezik. Naziva se stoga i bizantsko-slavenskim obredom. U Križevačkoj eparhiji bizantski se obred služi na starocrvenoslavenskom, hrvatskom i ukrajinskom jeziku.

Sjedište eparhije je u Križevcima, gdje je stolna crkva Presvete Trojice i biskupska rezidencija. Biskup stoluje u Zagrebu, gdje se nalaze i središnje ustanove Eparhije: ordinarijat, sjemenište i konkatedrala sv. Ćirila i Metoda. Od 2009. godine Eparhijom upravlja biskup (vladika) Nikola Kekić (rođ. 1943.).

Biskupija obuhvaća područje triju država: Hrvatske, Bosne i Hercegovine te Slovenije, na 128.064 km² površine, s ukupno 21.300 vjernika u 41 župi, koje su okupljene u tri biskupska vikarijata: žumberački, slavonsko-srijemi i bosansko-hercegovački. Četvrti vikariat - dalmatinski - se obnavlja.

Crkveno zajedništvo kršćana bizantskog i latinskog obreda na području Hrvatske potječe iz 1611. godine pristupanjem biskupa Simeona Vratanje Katoličkoj Crkvi. Do tada kršćani bizantskog obreda spadali su pod jurisdikciju Pećke i Carigradske patrijaršije. Godine 1611. nastaje Marčanska eparhija - biskupija koja okuplja sve katolike bizantskog obreda na području Kralje-

vine Hrvatske, Slavonije i Dalmacije, i koja postoji do danas kao Križevačka eparhija.

Marčanska eparhija

Prvotno središte Marčanske eparhije bilo je manastir (samostan) sv. Mihajla Arkandela u Marči, nedaleko Ivanić Grada, po kojem biskupija dobiva ime. Samostan svetog Mihajla sagradili su 1598. pravoslavni monasi, na temeljima porušene katoličke crkve Svih svetih, a možda i na ostacima nekadašnjega augustinskog samostana. Biskup Simeon tako postaje prvi grkokatolički biskup u Hrvatskoj i ujedno prvi biskup tada uspostavljene grkokatoličke Marčanske biskupije s titulom "svidnički". Crkvenom jedinstvu osobito je pridonio zagrebački biskup Petar Domitrović. Car Ferdinand Habsburški posebnim je proglašom pozvao sve krajiške Uskoke da priznaju novoga vladiku svojim crkvenim poglavarom.

Crkveno jedinstvo biskup Simeon je potpisao u Rimu 19. studenoga 1611., isповједивši katoličku vjeroispovijest pred kardinalom Robertom Bellarmijnom. Tri dana kasnije, 21. studenoga 1611., papa Pavao V. svojim apostolskim pismom Divinae Maiestatis Arbitrio potvrđuje obnovu crkvenog zajedništva dotad pravoslavnih Vlaha, Uskoka i drugih s rimskom Apostolskom Stolicom. Pavao V. imenuje Simeona biskupom "Rašana katolika grčkog obreda u Hrvatskoj, Slavoniji, Ugarskoj i krajnjih granica Kranjske (tj. Žumberka)". U svom breveu papa je kanonski utemeljio manastir Marču kao sjedište eparhije, Simeona imenovao arhimandritom samostana i darovao mu zemljišta oko manastira.

U početku su marčanski biskupi odlazili prvo na posvećenje kod patrijarha u Peć, a tek potom su bivali potvrđeni od Svete Stolice. Među kršćanima bizantskoga obreda koji su kao prebjези доšli na hrvatska područja bilo je Hrvata, Srba, Vlaha, Albanaca i Grka. Svi su oni našli utočište u Hrvatskoj te postali vojni obveznici u Senju, u Karlovačkom i Varaždinskom generalatu.

Od sjedinjenih Vlaha u sklopu Marčanske biskupije do danas su se kao grkokatolici održali samo žumberački potomci starih Uskoka. Od 1530. do 1538. god. Žumberak naseljavaju Uskoci bizantskoga obreda koji su poradi turskih nasilja iz zapadne Bosne i područja Cetinske krajine "uskočili" u slobodnu kršćansku zemlju, u Hrvatsku. Na području Žumberka osnovana je graničarska kapetanija. Žumberački uskoci su se zajedno s Hrvatima starosjediocima borili su se na "predziđu kršćanstva" protiv Turaka. Nakon turskog poraza kod Siska 1593. velik je broj kršćana sa područja Slavonije i Bosne prebjegao u slobodnu Hrvatsku, u karlovačku (hrvatsku) i varaždinsku (slavonsku) krajinu. To su novi, brojniji uskoci ili prebjези, koji su kao i žumberački branili granicu od turskih upada. Kao turski podanici slabo su bili poučeni u kršćanskoj vjeri.

Budući se Marča nalazila na teritoriju Zagrebačke biskupije, isprva su marčanski biskupi bili tretirani kao obredni grkokatolički pomoćni biskupi zagrebačkih rimokatoličkih biskupa. Nasljednici Domitrovićevi, zagrebački biskupi Benedikt Vinković i Petar Petretić, često su dolazili u sukobe s marčanskim vladikama zbog poimanja crkvenog jedinstva i jurisdikcije. Smatrali su, naime, da se unija sastoji ne samo u prihvaćanju iste katoličke vjere nego i latinskog obreda te da su marčanski vladike njihovi vikari za vjernike istočnog obreda, dok su ovi odlučno branili svoju samostalnost.

Od marčanskih biskupa posebnu važnost imaju biskupi Gabre Mijakić (1662. - 1670.) i Pavao Zorčić (1671. - 1685.). Mijakić je bio u vrlo dobrim odnosima s Petrom Zrinskim i podupirao ga u njegovim političkim idejama osamostaljenja Hrvatske. Nakon Zrinsko-frankopanske bune vladika Mijakić bio je uhićen i osuđen na teško robiju, gdje je i skonačno svoj ovozemni život. Njegov nasljednik Pavao Zorčić po svojim djelima najveći je marčanski vladika. On je prvi iz Marčanske biskupije koji je teološke nauke završio izvan Hrvatske - u Bologni. Uvidio je da je za učvršćenje crkvenog zajedništva najvažnije da kler буде obrazovan. Stoga je godine 1681. u Zagrebu na Gornjem gradu osnovao sjemenište, a za uzdržavanje pitomaca car Leopold darovao mu je imanje Pribić. Isti car Leopold deset godina kasnije dat će srpskom pravoslavnom patrijarhu Arseniju Crnojeviću diplomu prema kojoj on ima vlast raspolagati sa svim crkvama grčkog obreda i njemu se imaju pokoravati svi vjernici istoga obreda u Hrvatskoj, Slavoniji, Dalmaciji... Crnojević je tu diplomu iskoristio da iskorijeni srijemsku grkokatoličku biskupiju, a isto je pokušao i s marčanskim vladičanstvom, boraveći mjesec dana u manastiru Lepavini, no u tome nije uspio. Tu njegovu namisao ostvarit će njegovi nasljednici godine 1739. kad su spalili samostan i crkvu sv. Mihaela arkandela u Marči. Uz marčanskoga vladiku ostali su samo Žumberčani. Privremeno sjedište biskupije tada postaje Pribić.

Druga polovica 18. stoljeća obilježena je vladikom Bazilijem Božičkovićem (1759. - 1785.). Istakao se zalaganjem da Žumberčane učvrsti u crkvenom zajedništvu sa Svetom Stolicom, da podigne škole, da u Zagrebu sagradi zgradu sjemeništa, da sposobnije bogoslove šalje na studije u Rim i Beč, a najveća da se kanonski za grkokatolike osnuje nova biskupija i to u Križevcima. Protiv osnivanja Križevačke biskupije bili su kaločki nadbiskup i pečujski biskup, dok zagrebački biskup Galjuf nije bio protiv osnivanja biskupije za grkokatolike, ali ne u Križevcima. No, Božičković je imao veliku potporu carice Marije Terezije, pa je papa Pio VI. bulom Charitas illa 17. lipnja 1777. dokinuo Marčansku i kanonski utemeljio novu grkokatoličku Križevačku biskupiju sa sjedištem u Križevcima. Tako je carica Marija Terezija zaustavila daljnje uznemiravanje grkokatolika od strane pravoslavaca i osigurala pravni ustroj i budući život grkokatoličke zajednice.

Križevačka eparhija

Jurisdikcija križevačkog biskupa protezala se nad sve grkokatolike u Hrvatskoj i Bačkoj, a križevački vladika bio je podložan ostrogonskom metropoliti u Mađarskoj. Takvo uređenje trajalo je do 1852., kada je osnovana Zagrebačka metropolija, u čiji sastav kao sufraganska biskupija ulazi i Križevačka eparhija.

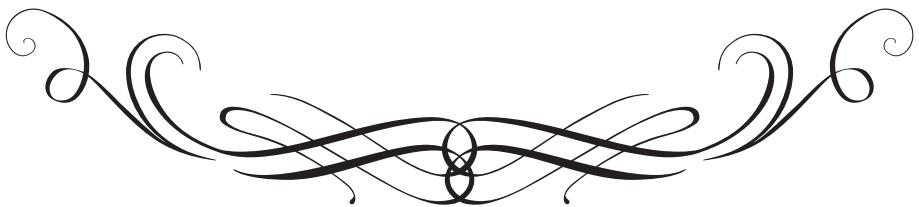
Godine 1779. križevačkom biskupu dodijeljena su imanja Tkalec i Glogovnica blizu Križevaca. Te godine vladika Božičković je svoje sjedište prenio iz Pribića u Gornji Tkalec, gdje je 1785. i umro. Božičkovićevo nasljednik Jozafat Bastašić (1787. – 1793.) obratio se Bečkom dvoru i za biskupsku rezidenциju i katedralu dobio bivši samostan i crkvu franjevaca u Križevcima. Biskup Silvestar Bubanović (1794. – 1810.) adaptirao je crkvu za bogoslužje po bizantskom obredu i 1799. posvetio je za svoju katedralu. Isti biskup prenio je godine 1801. svoje sjedište iz Gornjeg Tkalca u Križevce.

U 18. st. iz zakarpatske Ukrajine na područje Vojvodine doseljavanju Rusini. Pri doseljenju oni su već bili grkokatolici, tj. potomci sjedinjenja iz 1646. godine, kada je zajedništvo s Rimom potpisano u Užgorodu (poznata i kao "Rutenska" ili Užhorodska unija). Krajem 19. i početkom 20. st. doseljavaju Ukrajinci u sjevernu Bosnu (područje Prnjavora i Dervente) i Slavoniju (Lipovljani, Slavonski Brod). I oni su već bili grkokatolici a potomci su još i ranije sklopljene unije, tzv. "Brest-Litovske" iz 1596. Ukrajinci i Rusini očuvали su se do danas kao dvije narodne skupine te s obzirom na vjeru i obred svih pripadaju Križevačkoj grkokatoličkoj eparhiji. Njihovim doseljavanjem, eparhija se kulturno obogatila i narasla brojem vjernika.

U 19. st. pokret za crkvenim sjedinjenjem razvijao se i preko Velebita, u Dalmaciji, gdje je 1818. godine biskup Benedikt Kraljević ušao u jedinstvo Katoličke Crkve. U grkokatoličkim župama Baljke, Kričke i Vrlika sagrađene su i župne crkve, a križevački vladike redovito su se brinuli o vjernicima te im slali dušobrižnike. Vjernici tih župa danas se nalaze raspršeni po dalmatinskim gradovima jer su crkve u spomenutim mjestima u Drugom svjetskom ratu razrušene. Župna crkva Pokrova presvete Bogorodice u Kričkama obnavljala se, a grkokatolički vjernici okupljaju se redovito na liturgijama u Splitu.

Godine 1966. sjedište križevačkoga biskupa preneseno je u Zagreb. Godine 2001. ustanovljen je apostolski egzarhat za grkokatolike u Makedoniji, a 2003. za grkokatolike u Srbiji i Crnoj Gori. Križevačka eparhija od tada obuhvaća područje Republike Hrvatske, Bosne i Hercegovine i Slovenije.

Godine 2011. svečano je proslavljena 400. obljetnica Marčansko-križevačke eparhije i crkvenog jedinstva u Hrvatskoj. U sklopu proslave je blagoslovljena je novosagrađena grkokatolička crkva Preobraženja Gospodnjega u Jastrebarskom te održan susret europskih grkokatoličkih biskupa u Zagrebu.

Kruh naš svagdanji

Хлеб наш насущни

Хлеб

Хлеб намирніца присутна у кождодньовим костираню чловека уж тисячі роки. И покля тренди як цо костиране худобне зоз угльовима гидратами приходза и преходза, хлеб константа у людским костираню, а то и остане (на концу конца висдначусме го зоз основну животну потребу – єдзеньем, кед гуториме же мушиме робиц же бизме «заробели за хлеб»).

Скорей як цо вообще рушице раздумовац о вируцованию хлеба зоз костираня, раздумайце о файтох хлеба хтори вам понукнути. Хлеб зоз цалосних житаркох добре доприноши Вашому зздравю. Вон винімково добре жридло угльовых гидратох, влакнох и витаминох, у першым шоре витамина Е, як и витаминох Б файти, магнезиюму, железа, фосфору и у меншай мири протеинох.

Істория хлеба

Без огляду же людзе хлеб рихтаю уж тисячи роки, його праве походзене ище віше непознате. Утвардзене, медзитим, же хлеб правени ище 12000 роки скорей Христа, зоз води и дзивых житаркох, найвироятнейшае предкох нешкайшаго жита, разлучених и упечених на камених плоочах у пещерах.

Тедынні хлеб баргей випатрал на тортилі як на тото цо ми нешка на-волуєме хлеб. У періодзе од 10000 роки скорей Христа запачало культивоване житаркох, а 6000 роки скорей Христа процес рихтаня хлеба ше унапредзуе – зарна житаркох ше почали джамиц же би хлеб мал дробнейшу структуру.

Спрам археологийных пренаходкох, хасноване квасу у продукованю хлеба, як и млене житракох у ціллю доставня муки, розвили стари Єгиптяне скорей 4000 роки, хтори тиж так перши у 3. віку скорей Христа почали продуковац и пекарски квас.

У періодзе медзи 700 и 130-того року скорей Христа, вони мали схопних пекарох хтори перши разпочали рафіноване житаркох, зоз цільом одстраньования шмеца. До свогог хлеба дадавали мед, овоц и сезам, а тиж так видумали тепшу зоз каменя хтора служела лем за печене хлеба.

По штредок 2. віку Римяне розвили рецепты за даскелью файти хлеба, а зоз німа упознали и шицки жеми зоз хторима пановали.

У штреднім віку, у перодзе од 5. по 10. вік, политични збуваня спричинели зменшану тарговину медзи жемами, та жито хторе родзело у цеплейших, сухших подручох, постало недоступне жемом сіверней Еўропи хтори ше прето у продукції хлеба ориентовали на раж, ярец и овес. Традиция продукції цмога хлеба полного смаку зоз ражу, ярцу або овсу у тих жемох затримана аж по нешка.

Америцки старобивател€, по приход Европянох, хл€б рихтали зоз кукуричней каши, хтору пекли на штред огнїска.

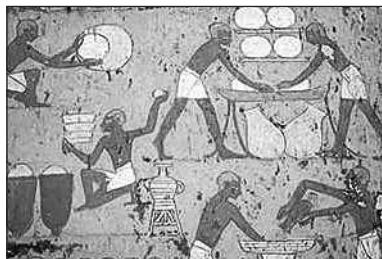
Доселенци их упознали зоз житом, хторе неодлуга поства основна сировина за продукцию хл€ба.

Технологийни розвой у 20. вику спричин€л зменшани трошкох процесу рафиновная, прецо ше цена билого и цмого хл€ба скоро виедначела. Били хл€б хтори по теди бул «привилегия» богатих (праве сама нешкайша назва рафиновани походзи од факту же бул наменени виключно аристократії) поставка доступни шицким.

Файти хл€ба

Було би наисце чежко начишлїц шицки файти хл€ба, лїстини би була досц длугока, а попри шицко недостаточна.

Заш лем, шицки файти хл€ба маю два заєднїцки состойки. Житарки и воду, а у зависносци од преробку житаркох, зоз хторих ше достава мука за продукован€ хл€ба, можу ше видвоїц два основни файти хл€ба. Интегрални (популарно волани «чарни») и рафиновани (популарно волани «били») хл€б.

Интегрални хл€б ше продукує зоз муки добитеї зоз цалосних, непреробених житаркох, а рафиновани продукти зоз билей муки, зоз преробених житаркох.

Цала, непреробена житарка представя житарку зоз єй шицкими часцами, цо облапя нашенкову лупку (вонкашн€ пасмо), ендоспрем (штредн€ пасмо) и ключку (нukaшн€ пасмо). Нашенкова лупка ма поживово влакна, витими Б групи, минерали, протеини и фотохемикалиї, ендосперм богати зоз углїковима гидратами, протеинами, ма мали количества Б витамину, а ключка богата зоз витамином Е, витаминами Б групи, минералами у шлїдох и з даєдними фотохемикалиями.

За продукцию билей муки житарком ше одстранюю лупка и ключка, цо праве значи, з оглядом же вони нутритивно найвреднейши часци житарки, же били хл€б нутритивно менєй вредни од интегралного.

Процес пририхтованя самого хл€ба єднаки чи слово о интегральному,

чи о билому хлебу. Зомлестим житарком додава ше вода, у векшини слу-
чайох пекарски квас, формує ше цесто хторе ше потим пече. Зоз дода-
ваньом солі, вайцох, нашенкох, меду, цимету и подобних состойкох «ма-
ніпулус» ше зоз смаком и текстурою хлеба и розвиваю ше нови файти
хлеба.

Традицыйно ше хлеб ище віше рихта зоз житній муки, але ше уж ра-
жови, ярчани и овшани хлеб віше частейше находза у понукнуцу. Прин-
цип пририхтованя углавним істи, розлика лем у файти житаркох зоз хто-
рих достата мука.

*Жридло: интернет
На руски преложела Вера Павлович*

Sadržaj - Змист

Društvo i politika Дружтво и политика

У Горватской нст вельо Руснацох та ше скоро кажди Руснак медзи собу позна	5
--	---

Kultura i prosvjeta Култура и просвита

Рочніци – Ювилеї	11
Писня и танец нас збліжус	21
65. роки Културно-просвітного дружтва „Яким Гарди“ Петровци	30
Плодоторни и рижнородни діяльносци	
КУД «Яким Гарди» у 2015. року	39
Три рочніци трох Петровчаньох по народзеню.	41
Писні мой	42
Чекай ме	45
Найвекши результати наймладшій секції	46
З роботи КУД-а Руснацох Осиек	50
Юлинково дзеци	55
Хасновите виполньоване шлебодного часу	61
Дюро Лікар – Миклошевци под сримским небом	63
Микола Пап: „Страднє Руснацох у Отчественей войни 1991./92.“	64

Literatura Література

чийо то чапаї - ёје su to stope – Любіца Гаргай	67
Два глуби – Мелания Пап	68
Мацеров облак – Мелания Пап	69
совисц - savjest – Любіца Гаргай	70
молитва господня - molitva gospodnja – Любіца Гаргай.	71
Мост слизох – Агнетка Костелник Балатинац	72
Врацім ше мамо – Серафіна Макаї.	73
Салашиско – Серафіна Макаї	74
Вибор з поезії – Саша Сабадош.	75
Слунечніки – Мелания Боянович	77
Блага жима – Мелания Пап	78
Шніг – Мелания Пап	79

Povijest i suvremenost
История и сучасносц

Польо и наднїца нам були єдине жридло живота	83
Нашо млади фаховци	92
Mladi danas i sutra	109
Щезованє меншинских заєдніцох у дияспори	113
Борба Керестурцох за пустару Билу Раданову	128
Значне поглавє у исторії організованя рускей младежи	148
Цецилия Гаргай	156
Штефан Гудак	158

Iz duhovnog života
Зоз духовного живота

Пошвецел ше виронауки и богослуженьем	163
Святы на гербох наших городох	167
Grkokatolici svjetlo kršćanskoga istoka	169
Povijest grkokatoličke crkve u Hrvatskoj	172

Kruh naš svagdanji
Хлеб наш насыщни

Хлеб	179
----------------	-----

Дэвиоцка лада у Етнографскай збирки Руснацох, Петровци

Часц предней хижки зоз Етнографскай збирки Руснацох у Петровцох

